

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felolós szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR.

Kiadja:
SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre
7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Támadások.

Budapest, szeptember 23.

(v.) Legyünk higgadtak, legyünk bölcssek, legyünk szelidek. Megpezsüdlő vérünket tartsa féken a hazafias önuralom; lázasan izzó agyvelőnket hűtse le az okos belátás. Vigyék el előlem azt a vitriólt, melybe eddig mártottam pennámat. S tejet ide ebbe a kalamárisba, a jámbor alattvalói gondolkodás tejét, hogy amit leirok, a szó ne marjon, ne sebezzen.

Leszerelt indulattal illik megvizsgálni a magyar királynak azt az elégtételadását, melylyel nemzetünket megkínálja. Kettős izenet alakjában jelentkezik ez a fejedelmi szatiz-fakció. Az egyiket ő felségének új miniszterelnöke, aki senki más, mint gróf Khuen-Héderváry Károly, élőszoval tolmácsolta el a kormánypárt értekezletén. A másik egy királyi kézirat alakját öltötte, mely az új kormányelnökhöz van intézve. Amaz Chlopyt magyar-razza; emez a katonai kérdésekről nyilatkozik. Különváltan jelentkezik a két izenet; de tiszta sor, hogy együtt kell őket tárgyalni. Együtt, mert együvé tartoznak, mert kiegészítik egymást és mert amit az egyik nyújtani látszik, azt a másik tüstént lerombolja.

Van bennük vezeklés? Visszavonják-e a közjogi épségünkön és nemzeti méltóságunkon ejtett sérelmeket? Megnyugvást adnak-e, hogy ilyen belegázolás a mi legdrágább érdekeinkbe és jogainkba ezentul soha többé nem fog ismétlődni? Dehogy! A két izenet azt cselekszi csakugyan, amit sejtettünk: — magyaráz. De ezt sem úgy teszi, amint gondoltuk. Ez a magyarázat nem az arcunkba köpött nyálnak vegyi elemzése; hanem szétkenik ábrázatunkon a reáfröccsent turhát. S azt várják nyilván, hogy nyirkosságot érezvén, azzal vigasztalódjunk, hogy talán mégis csak az eső esett. A híres kormánypárt ma este már bele is ment ilyesmibe. Délelőtt még csörtette a kardját, hogy így lesz, amugy lesz, elégtétel kell a megbántott nemzetnek, de az elégtétel módjáról ilyen könnyen határozni nem lehet, ilyen hevenyészetten dönteni nem tanácsos, ebédeljünk hát egyet rája, jól megrágjuk, amit kimondandók leszünk, s estére aztán vágjuk ki férfias gesztussal a rezet. Hát hogy mit rágtak ebéd közben, nem tudom; de tudom, hogy este mit nyeltek le: *lenyelték Chlopyt*. Kemény falat volt, undorító is volt, nehezen is csuszhatott le, de lenyelték. Borzongtak egy kissé, de aztán nekiduralkoztak, behunyták a szemüket s nyeltek egy nagyot. Lenyelték. Le, mindnyájan. Apponyiék is, Tiszák is. Tegnap még halálosan gyűlölték egymást, ma délelőtt még villogó tekintettel néztek farkaszemet egymással, s estére egymás keblére borultan, testvéri egyetértéssel nyeltek le Chlopyt. Kimondták, hogy a király mindig alkotmányos volt, most pláne izent is Hédervárytól, tehát rendben van a dolog, s napi-

rendre kell térni fölötte. Napirendre is tértek: a Tiszaisták vagy ószeresek, akik tegnap még hazatérőül szerepeltek az Apponyiék összejövetelein, és Apponyiék is, akik ma délig még a független hazafiság s a lilioszínű ideálistus ragyogó példáiul tisztelték saját magukat. Vajjon mely csoda hozhatta létre az utolsó órában ezt a gyönyörű összhangot? Miféle hid épülhetett ma déltől ma estig ama tátongó örvény felett, mely e két tábor elválasztotta? E kérdéseket most csak felvetjük; a választ rájuk e pillanatban nem érünk rá megkeresni. Kerül majd még sora ennek is. Addig csendes élvezői maradunk a váratlan látványnak, hogyan zárandokolnak karöltve a szüzes lelkű Apponyi és Tisza István, az ő legujabb elvtársa, ama közös nemzeti kegyhelyük felé, amelynek Chlopy a neve. Milyen szép pár! Beh kár, hogy eddig nem tudták egymást megérteni.

E kitérés után hadd forduljunk vissza apostoli királyunk, legkegyelmesebb urunk nagylelkűen nyújtott elégtételéhez. Dörzsölje meg kétszer a szemét az olvasó, mielőtt tekintete végigfutna a királyi kézirat sorain; mert ha ezt nem teszi, azt taláná hinni, hogy káprázattal van dolga, valamely ördögös varázslattal, mely gonosz szándéku incselkedést viszen véghoz vele. De hiszen ez a felmelegített és újra feltálat Chlopy! Ugyanaz az eszmemenet, ugyanaz az alapfelfogás, ugyanaz a közjogi gondolatlánc, csak hogy a legfőbb hadur nyersebb kaszárnyanyelvről a magyar királynak csiszoltabb civil nyelvére átfordítva. Monstruózus egy dolog! A kézirat hamisan idéz egy törvényparagrafust: nem idézi belőle azt, ami benne van, ellenben beléje idéz olyasmít, ami nincsen benne. Az a paragrafus ez, amely a közjogi kiegyezésben a hadsereg vezérletéről, vezényletéről és belsejéről szól. A törvény magyar hadsereget emlit, a kézirat közös hadseregről beszél; a törvény a legfőbb haduri jogokat mint *alkotmányos fejedelmi jogokat* emliti, a kézirat ezt a fontos jelzőt egyszerűen *agyonhallgatja*. És még így is, ebben az eltorzított formában is a törvényszakasz a vezérletre, a vezényletre és belsejére vonatkozólag nem felségjogot statuál, hanem *megbízást*, melyet az egész törvényhozás a fejedelemnek ad.

Ez ugyebár két különböző dolog? Más az, ha én valakire az intézkedés *jogát* ruházom, s más, ha azt a valakit az intézkedések megtételével *megbízom*. Az első esetben a jog csak kölcsönös egyetértéssel szüntethető meg, a másodikban a megbízás visszavonása ipso facto véget vet a jognak. A kézirat mégis királyi jogot, sőt — veszedelmes homályossággal — királyi *jogokat* származtat le ama megbízásból; olyan jogokat, amelyekre a törvényhozás rendelkező hatalma nem terjed többé ki, amelyek a királynak minden időkre adattak s tőle soha senki által vissza nem vehetők. És ki is mondja a kézirat kerekén,

hogy ő felsége „el van határozva e jogait csorbítatlanul fenntartani és utódaira érintetlenül átszármaztatni“. Szeretnők az eredetijét látni ennek a kéziratnak, hogy meggyőződhesünk, vajjon csakugyan rajta van-e a magyar király valódi aláírása. Hiszen így nem beszélhet egy alkotmányos király, akinek csak egyetlen elhatározása lehet szilárd; az, hogy a nemzeti akaratnak mindenképpen tiszteletet és érvényt fog szerezni. Az orosz cár beszélhet így, aki a maga autokrata személyében az összes államhatalmat egyesíti; vagy pedig az osztrák császár, aki a maga jószántából *ajándékozott* alkotmányt népének. De a magyar király jogköre nem autokratikus; alkotmányt pedig ő nem ajándékozott a magyar nemzetnek, sőt a magyar alkotmány ajándékozta e nép királyi trónját ő felsége elődjének. *Kivel szemben* lehet tehát ő felsége elhatározva valamely jogainak csorbítatlan fenntartására? A magyar nemzet szemében, mely fejedelme minden jogának összesen és egyenkint az egyetlen kuforrása? Hát van-e a szuverén magyar állam keretében, az ősi magyar alkotmány talaján bármiféle jog, akár királyi, akár másfajta, amelyet a magyar nemzet szemében lehet és szabad érvényesíteni? S az utódokra való átszármaztatás, hát ez vajjon mit jelent? Utódjaira ő felsége csupán egyetlen jogot származtathat át: a magyar szent koronára való jogot. De már annak a feltételeit, hogy az utód mely áron koronáztassék meg, a nemzet korlátlan hatalommal szabja meg. E feltételek közt lehet olyan is, mely ama jogok egyikét vagy másikat, melyek addig a koronánál voltak, visszahozza az egész törvényhozás jogkörébe. S ha a nemzet azt akkor elég szilárdul fogja akarni, hát akkor az utód vagy belenyugszik s ez esetben meghiusult az átszármaztatás, vagy pedig nem fogadja el a feltételt s az esetben elmarad a koronázás, mely nélkül azonban az öröklött királyi hatalomnak nem juthat osztályrészeül a fejedelmi hatalom teljessége. Ki volt az a szerencsétlen flótás, aki az alkotmányos magyar királylyal ezt a képtelenséget aláíratta? Ki tette ő felsége elé ezt a kéziratot, mely a felségjogokat a nemzeti szuverenitás felsőbb hatalmává emeli, a király jogait nekiszegzi a nemzet mellének s burkolt fenyegetőzéssel a nemzet törvényhozását még pro futuro is eltítja a nemzeti akaratnak a hadsereg irányában való érvényesítésétől? Ezt a tanácsadót feleletre kell vonni; meg kell vele értetni, hogy a magyar király felkent személyét félrevezette olyan sugallással, mely a magyar nemzet törvényhozásának korlátlan szuverenitását megalázza és megcsonkítja.

Láttuk, miként alakítja át önkényesen királyi joggá az egyszerű törvényhozási megbízást ez a kézirat. De már egy további passzusában továbbmegyen egy lépéssel s ezt a királyi jogot egyenesen *királyi hatalommá* fokozza. Persze-persze: a jog, amíg csak jog,

disputálható, s ez a prókátor-néptörzs a végén még el is disputálhatná. Tehát bármilyen zord hangzás legyen a szó, jobb lesz királyi hatalomról beszélni. Hatalom, tetszik ezt érteni? A jogról vitatkoznak a parlamentben. A hatalom Chlopyban a hadsereg szuronyainak és ágyuinak oltalma alá került. A hatalom nem tűr enygelést, nem ismer tréfát. Aki packázni mer vele, azt főhadnagy ur Formának megtanítja emberiségre. Ej, beh harsányan rivall ki ez az éles szó a királyi kézirat kenetes sorából! És valóban, attól fogva, hogy a *hatalom* szó kiszaladt a felséges ur írdeákjának pennáján, a kéziratban tüstént elhal a *moll*-akkord és mintha a legfőbb hadurnak *dur*-hangneme kezdene megszólalni. Ámulva olvassuk, hogy nemzet reform annyi lesz csupán, hajszálnyival sem több, amennyit ő felsége megengedhetőnek tart s ezt is királyi hatalmából folyólag fogja elrendelni. Csakugyan? Az alkotmányos magyar államban az egész nemzet egész közvéleménye elutasítható a legfőbb hadur egyetlen kézmozdulatával? A nemzetnek nem lehet olyasmit követelnie, amit a legfőbb hadur nem tart megengedhetőnek? Hol van az a törvény, mely a magyar országgyűlés jogkörét attól teszi függővé, hogy a fejedelem megengedhetőnek mit tart? Hát a corpus juris semmi? Az ezeréves alkotmány semmi? A pragmatika szankció semmi? A mi jogainkra hatása volt-e valaha, s lehet-e bármikor is a királynak a dolgok megengedhetőségéről való véleménye? Ha — természet — a magyar nemzet valamikor olyan országgyűlést választana, melynek többsége az önálló hadsereg felállítását határozná el, akkor is királyi hatalmára hivatkozna ő felsége? S akkor is azt jelentené ki, hogy ez a változás tulmeyer azon a kereten, amelyen belül ő ilyen intézkedéseket megengedhetőnek tart? És miféle szankciót adna a királyi hatalom illetén felfogásának? Amit a nemzet törvényhozása törvényesen követel, azt ő felsége, ha kell, a fegy-

verek erejével is meghiusítaná? Előszedné Chlopyt? S ezt a hadiparancsot tartaná védőpauszul a közös és egységes hadsereg elé? De mi történne vajjon, ha az így felfogott királyi hatalommal a törvényhozás szembe-szegezné a nemzetnek azt a hatalmát, amely a vér- és pénz-adó megtagadásában áll?

A lappangó államcsínyek fojtó párai szállnak fel eme kéziratból, amelyet csak egy meghibbant egyensúlyú államférfiui tanácsolhatott ő felségének. A nemzet ámulva fogja olvasni, hogy mire figyelmezteti őt király. Igenis, *figyelmezteti*. Amott *el van határozva* valamire; emitt *figyelmezteti* valamire. De hiszen ez korholás, királyi dorgatórium. Ilyen hangon nem az engesztelékenységet szól, hanem a leckéztetés. Hát elégtételt ugy adnak nekünk Chlopyért, hogy ad audiendum idézik a nemzetet, majdnem azt mondtuk: raportra parancsolják, hogy ott jól megmossák a fejét? És mi az, amire a kézirat *figyelmeztet*? Az, hogy „ő felsége most is ragaszkodik a kiegyezéshez“. Ő még most is. Hát talán mink már nem? Hi-zen nem akarjuk az önálló hadsereget, nem akarjuk a perszonáluniót; a kiegyezést akarjuk mi is, *de a becsületesen végrehajtott kiegyezést*. Akarjuk a paritást, melyet a kiegyezési törvény nekünk biztosít s melyet tőlünk törvénytelenül elsikkasztottak. Akarjuk, hogy a közös hadsereg *közös* legyen, tehát paritásos, nem pedig egységes. Hogy ne az egész hadsereg legyen osztrák jellegű, hanem annak csak az egyik fele; a másik felének pedig magyar legyen a jellege. A vezérlet, vezénylet és belsejervezet maradjon egységes. De a mi fiainkat magyar físz vezényelje magyarul, a hadbíróságok Magyarországon magyarul szolgáltatassák az igazságot; a hadsereg magyar részében magyar cimere, magyar zászló, magyar himnusz legyen, ne pedig kétfejű sas, sárga-fekete lobogó és Gotterhalte. Így rendelte ezt a kiegyezés, mert ebben áll a paritás. Az így végrehajtott kiegyezéshez mi is ragaszkodunk. Az

amugy végrehajthatóhoz pedig hiába ragaszkodik a legfelsőbb kézirat.

A kéziratban — kimutattuk — vezérfő nélkülént egységesen végigvonul a királyi jogok gondolata. Amit megengednek, megtiltanak, meghagynak és elhagynak, mind azt *En* engedem meg, tiltom meg, hagyom meg és hagyom el. A nagy *En*, aki a megtestesült királyi jog és királyi hatalom. Hogy a magyar nemzet törekvéseit, *törvényes* törekvéseit a királyi jog és a királyi hatalom utasítja vissza, mélyen lesújtó dolog, ugyebár?

De *csak* lesújtó. Ez fájhat nekünk, fel is gerjesztheti kereserűségünket, méltóságos ellentállásra is sarkallhat minket, de ebben még nincsen semmi megalázó. Mert aki a magyar nemzet törvényhozásának jogait s akaratának érvényét korlátozza, mégis a magyar király. Tehát *magyar* is, *király* is. Tehát nem kívülről nyulnak jogainkhoz; s akivel a dolgunkat el kell végeznünk, az maga a koronás király, aki ha okos és lelkiismeretes tanácsadó lesznek, örömet fog a helyes utra térni.

Ámde a mai napon olyan újabb inzultus repült felénk, mely a porig alázza meg ismét nemzetünket s a pocsolyában hurcolja meg alkotmányunkat. Hát ez már nem lesújtó, hanem megszégyenítő dolog. Itt már nem önértetünk ágaskodik, hanem a düh és a szegény pirja lángol orcáinkon. Kivülről is ért ma minket támadás, kiméletlenebb és durvább minden eddigénél.

Az osztrák parlamentben hosszú beszédet mondott az osztrák kormány elnöke s e hosszú beszéd minden egyes betűje egy-egy piszkoló és nemtelen merénylet Magyarországnak nemcsak becülete, hanem állami függetlensége ellen is. Ha királyunktól kell dorgatóriumot hallanunk, ajkunkba harapva bár, háborgó lélekkel bár, de eltűrjük. Ám most már ott

TÁRCA

Haza!

— Rudyard Kipling. —

Szeptember... A tengerhez indul a had!
Hát év elmúlt, maholnap mind szabad.
S aki meghalt?... Az már halott... Hiába!
Füstöl hajónk... Haza, haza valahára!
Haza, haza... Oh csak haza!
Hajónk a kikötőben.
Nem térünk meg, hát bornyudat
Töltsd meg még egyszer bőven.
Ne búsulj értem, Mary-Ann,
Csak én leszek a férjed.
Időnk kitöltve...
El! Kikötőbe!
Jövök már haza érted.

A „Malabar“ künn ring a kék vizen már...
Horgonyt föll ez édes parancsra vár.
Emlékeztek, fiuk?... Khyber halmain állva...
Micsoda harc... Haza! Haza valahára!

Hajónk Portsmouthba viharban, fagyban ér...
S ruhánk csak vászon... Miért? Oh ez a bér...
Füdvész ront ránk... S már oly kis út van hátra.
Csak nem halunk meg?... Haza! Haza valahára!

S újra tavasz lesz, újra zöldel az ág,
Egy új csapat a régi hurokba vág.
Hajh, szegény ujoncok... Előre a csatákba!
Mi hír Khyber halman?... Haza! Haza valahára!

Haza, haza!... Fiuk, esendőljön hát a pohár!

Eljén amerre csak egy angol katona jár.
Az ezredes, az ezred, a kürtös, a várta...
Eljén mind, mind!... Haza! Haza valahára!...
Haza, haza, óh csak haza!
Hajónk a kikötőben.
Nem térünk meg, hát bornyudat
Töltsd meg még egyszer bőven.
Ne búsulj értem, Mary-Ann,
Csak én leszek a férjed.
Időnk kitöltve...
El! Kikötőbe!
Jövök már haza érted!

Pásztor Árpád.

Láthatatlan szinpad.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irtá: Feszl Géza.

— Nagyon elkoptatja a dolgokat és tárgyakat — a szemsugár!

— A szemsugár?... Ez a rezgő fényvonal, melynek se sulya, se bemélyítő hatása nincs? Az a repülő aranyfonál, melynek könnyedségéhez képest óriási teher még a barmatosepp is? Ennek volna koptató hatása?...

— Főltétlenül ennek! A szemsugár az, ami elkoptatja a természetnek örökszép csodáit. A sziklabéret éppen úgy, mint a tenger végtelenségét. A szinesollu madarat nem kevésbé, mint a verőfényes délnék gazdag aranyát. Elkoptatja a művészetnek, valamint a természetnek minden remekét, a Vénuszt, a Madonnát, a vihart, a délibábot egyaránt. Elkoptatja mindennek az eredetiségét, vagyis a csodálatot ébresztő hatását.

Amit a szemsugár nap-nap után érint, az az emberre nézve mihamarább megszűnik varáz-

latos lenni, többé nem csodás, nem tünemény-szerű, nem elragadó.

Az egekbe nyuló bére *fensége* ellenáll a viharoknak, de nem a fiatal pásztor szemsugarának, aki esztendőkönt át a hegy lábánál él, ott alszik el és ott ébred föl. Aki gondolatban, tőle messze-fekvő tájakon gyakorta elmereng és a napsugárban fürdve, a *fenséges* bére tövében nem ritkán ásit s unatkozik.

És vajjon minő színpompát, minő szímfőniákat, miféle ágyudörgéseket lekicsinylő zenét kellene kifejtjenie a tenger haragjának, hogy a világitó-torony megvénült órének figyelmét lekösse? Hogy az elszigetelt remete érdeklődését elterelje valamely hitvány képről, mely véletlenül, egy illusztrált újság lapjain vetődött oda a magányba s rossz utánzatban mutat be... talán gesztenyeárust, hulló hópelyhek között, egy nagy város piszkos, csatagos utcáján?... Ilyen versenyre a tenger szépsége képtelen! — ha már ugyanis elkoptatta annak szépségét a szemsugár.

— Azt tetszik mondani, hogy: *es azonban csak szubjektivitás?*

Persze hogy az!

De hát mi az, ami nem szubjektivitás? Mi az, ami nem az emberi lélek szubjektivitására gyakorolt hatás? A numerusok hideg viszonya egymáshoz? A vegyvonzás törvényei? Meg az, amiről a kilogrammokkal megrottott megrott mérleg beszámol? Ezek kétségtelenül objektív dolgok és igazságok. Hagyjuk ezeket...

Inkább merüljünk el, csak úgy futólag, abban a láthatatlan világban, melyet a rezgő szemsugár közvetlenül nem érint soha s így nem is igen gyakorolhatja rajta koptató hatalmát. Szemlélőssük azt a rejtélyes miniatűr-színházat, melyet minden ember magával hord és folyvást működésben tart és mindenki előtt a legkomylyabban letagad és mégis abból merít minden inspirációt, de sőt nem is látja soha más világitásban se önmagát, se az őt környező minden

vagyunk, hogy egy idegen állam parlamentjében egy idegen kormány feje meri a magyar nemzetet s a magyar törvényhozást leckézíteni. Koerber ur kimondta ma, hogy amit mi kívánunk, azt Ausztria nem fogja eltérni, mert az beleütközik Ausztria érdekeibe és jogaiba. Megérti ezt a magyar közvélemény? Az osztrák parlament s az osztrák kormány tiltja meg a magyar törvényhozásnak, hogy a magyar nemzet véderéjében ezt vagy amazt megvalósítsa. Az osztrák parlament s az osztrák kormány szabja meg azt a határt, ameddig a magyar törvényhozásnak a nemzeti reformok terén el szabad mennie. Hát így vagyunk? Most már kívülről parancsolnak nekünk? Hát a magyar országgyűlés oda súlydelt, hogy az osztrák kormány szabja meg a jogkörét, akárha a vorarlbergi vagy gradiskai tartománygyűlés volna? Az osztrák Reichsrath a mi főparlamentünk, s a magyar törvényhozás a Reichsrathnak alparlamentje csupán? De hiszen ez rettenetes dolog, észbontó és vérlázító! Ilyen gyalázatos packázást mernek mivelünk véghezvinni, velünk, az ezeréves állammal, a függetlenségére féltékeny s önállóságára büszke magyar nemzettel!

És mindez még semmi. A java csak ezután jön. Koerber im e hajmeresztő nyilatkozatokat nem a maga szakállára tette, hanem kimondta nyíltan, hogy császári ura nevében és megbízásából. Ő felsége nevében jelentette ki, hogy a magyar törvényhozásnak a véderőre vonatkozó minden kívánságához az osztrák kormányoknak hozzájárulása van. S hozzátette, hogy az osztrák kormány már át is vizsgálta a magyar követeléseket s talált közöttük olyanokat is, amelyekről beszélni lehet s amelyek megengedhetők. Koerber ur tehát az osztrák császár jóváhagyásával már kótorászott a magyar nemzet követeléseit között. Ki is szedte belőlük azt, ami viatható és megengedhető, visszadobta azt, amiről még beszélni sem lehet. Ausztria

tehát máris gyakorolja ingerenciáját azokra a dolgokra, amelyek a magyar állam szuverenitásának s egyedül ennek a jogkörébe tartoznak. Micsoda borzasztó züllés ez! Melyik magyar kéz nem szorul ököbe annak a halálra, hogy Ausztria kormánya az osztrák parlamentben azt jelenti ki, hogy a magyar vezényleti nyelvről még csak beszélni sem lehet, hogy nemzeti követeléseink Ausztria törvényes érdekeit érintik s hogy Magyarország nem dönthet szabad akarata szerint a véderő-kérdésben, hanem ugyanolyan eljárást tartozik követni, mint Ausztria.

Imhol, néptörzs sem vagyunk már többé, hanem baromszorda, amelyet Koerber ur terel ide és oda. Az osztrák kormány a mi főhatóságunk. Törekvéseinket ő osztályozza; amit ő félredob, arról minket beszélni sem engednek, amit elfogadhatónak tart, csak azt engedik meg nekünk kegyesen. A magyar parlament jogkörét az osztrák kormány döntvényei szabják meg. A magyar nemzet akarata a Reichsrath cenzurájának van alávetve. Mindazt Ausztria kormánya az osztrák császár nevében és meghagyásából jelentette ki.

Ugyanaznap történt e két dolog. Hozzánk királyi leiratot intéztek, mely a királyi jogok olójával metszette el nemzeti törekvéseink életfonalát. A Reichsrathban pedig az osztrák kormány a császár nevében és megbízásából inzultálta és nyomorította meg a magyar állam szuverenitását. Itt valami borzasztó játék folyik ellenünk. A magyar király ugyanattól tilt el minket, amitől az osztrák kormány. A magyar király a maga fejedelmi jogaival okolja meg tilalmát, Ausztria kormánya pedig a császár jóváhagyásával jelenti ki, hogy az a tilalom, amelyet mi a királyi jogok címen olvastuk a legfelsőbb kéziratban, voltaképp az osztrák császárnak, az osztrák kormányának, az osztrák Reichsrathnak tilalma.

Egymás mellé állítjuk im a két szöveget:

Királyi kézirat:

Miőn 1867-ben egyfelől magyar Koronám országai s másfelől a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok között a pragmatika saukocióból folyó közös és együttes védelem eszközei felsoroltattak, az 1867: XII. t. c. 11. §-a megállapította, hogy a közös hadsereg egységes vezérlésű, vezénylő és belsővezetése vonatkozó ügyek Altalam-indezők el.

S amit mindenkor szigorúan öröködem a felett, hogy az ezen törvény alapján elvállalt kötelezettségek minden oldalról becsületesen és lelkiismeretesen teljesítésének azonnal el vagyok határozva, az Engem megillető jogokat is csorbítatlanul fenntartani és utódaimra érintetlenül átszármaztani.

Éppen ezért nem tudnék hozzájárulni oly intézkedésekhez, amelyek végső következményeikben a monarchia két államának a gyengítésére vezetnének és dicső emlékü őseimről átvett örökségemet a hanyatlás veszélyének tennék ki. És ugyancsak azért nem járulhatnék azon követelések teljesítéséhez, melyek kipróbált intézmények olyatém átalakítását célozzák, mely kedvelt Magyarországom érdekeinek nemcsak meg nem felel, de végső következményeiben szent Koronám országainak integritását is veszélyeztethetné.

Koerber beszéde:

Ő felségétől fel vagyok hatalmazva a Reichsrath színe előtt annak a kijelentésére, hogy a hadsereg minden kérdésében a monarchia innessó jelenék törvényes befolyása ténylegesen és tökéletesen meg fog óvatni . . .

Kötelességszerűen megvizsgáluk az unjonjutalék tárgya ása alkalmából Magyarországon felmerült követeléseket s találunk közöttük olyanokat is, amelyek megvitatathatók és megengedhetők. Ezek közé egyebekben kívül azonban a szolgálati vagy vezénylő nyelvi változtatása semmi szín alatt nem tartozik . . .

Magyarország a 67-iki kiegyezés szerint a monarchia közös véderéjének minden dolgában ugyanolyan eljárást tartozik követni, mint mink.

A magyar ellenzék nemzeti követeléseinek nemcsak a legtöbb hadur jogait szűkítik, de Ausztria törvényes érdekeit és jogait is érintik . . .

Ezekután nincs már sok mondanivalónk. A magyar nemzet egy hallatlan ámitásnak az áldozata. Khuen és Koerber alkut kötöttek a nemzet megfenyítésére, a magyar alkotmány

egyebet, mint abban, mely e láthatatlan színpadon előmlik és onnan kisugárzik.

Definiáljuk magát az emberi lelket úgy, hogy az nem egyéb, mint egytől cirka száz évig terjedhető láncolat hatás. Más szóval, a hatás, mely az egyén „testi hüvelyében” létrejön, az a lélek. Gazdagsága kiterjed a szembatár révén a legtávolabbi régiókba, a többi érzék útján kisebb perifériákra: központja és tulajdonképpen birodalma azonban mindig a testfelületen belül zsi-bongó érzésekben rejlik, — vagyis a hatásban. És e zsi-bongó érzésekből s az érzéseket megvilágító gondolatokból kialakul minden ember bensejében: a láthatatlan színpad. Az a láthatatlan színpad, melyen mindig az illető én játszsza a leghatásosabb, a leghálásabb szerepet. Ama versenyek játszódának le a láthatatlan színpadon, melyek az egyén külvilágában, a rajta kívül álló milliókkal közös együttélésben lezajlanak. — Ő, az egyén állapítja meg a színpadon az általa megjárt szerep jelentőségét. Ő írja meg a kritikát. Ő osztja ki az érmekeket. Ő ismételteti meg azokat a jeleneteket, melyek — szerinte — fénypontjai voltak a valóságban lefolyt nagy és közös versenyeknek és amelyekben — természetesen — ő vitte a vezető szerepet. Ha beszédet mondott . . . valamely köz- vagy népgyűlésen, akkor ez a beszéd volt a leghatásosabb kommentárja milliók óhajának. Ha pedig csak egy erőteljes kurjantásig terjedt az egész szereplése, akkor e kurjantásnak volt valami villanyzó hatása a tömegre. És ha még ez a semmitmondó kis szerep sem jutott neki a valóságban, ekkor lejátszódik lelkében, lelkének háziszínpadán, eme látha-

atlan deszkákon, melyek szintén egy világot jelentenek, lejátszódik az a szerep és az a jelenet, mely az illetőnek tényleg ugyan nem jutott, de utóvégre is . . . juthatott — volna!

A jogcimeket nélkülöző önérték a maga titkos otthonában nem igen szerénykedik. Miért is tenné? Miért is szorítokznék az örömtelen mérsékletre, mikor a nyers valóság olyanira mostohan mérte ki számára az örvendetet, a kellemest? Miért ne álmodná magát mandarinak a pária Európában is, mákony nélkül is? . . . Hiszen az álom nem csorbítja meg a mandarinok érdekét se Kínában, se a föld innessó oldalán.

Ha pedig len valamelyes jogcime az önértéknek, akkor meg a fölbecsülés haladja tul örületes méreteken az igazi valót. Micsoda naiv és vakmerő tulzásokban rekapitulálja és deklamálja el a saját jelentőségét az én az ő háziszínpadán! Milyen szédületes differenciákat állapít meg az értékeknek enyém és tied közt!

Settenkedjünk, hallgatódzunk kissé a láthatatlan színpadok körül. Fűrészgessük kissé az ott titokban elhaló monológokat.

Az egyik szavai: . . . Igen, úgy van. Büszkeségem a hatalomnak birtoklásában rejlik. Abban a nyers, abban a fizikai hatalomban, mely föl-tétlen ura a jelennek.

Mit is hederítsek én a szellem erejére, mely gögösen és tehetetlenül farkasszemét néz velem? — Minden érvnél és minden gondolatnál sikeresebben vitatkozik a szíron meg a puskatűz. Igaz, a szellem szervezhet és tömöríthet erőket

maga körül — a jövőben. De a nyers hatalom olyan erőgyűjtemény, mely máris szervezve van, ahol máris tömörítve vannak az erők és csakis parancsszóra várnak. Engem állított a kormányzókerék mellé az Isten kegyelme. Én vagyok az imperátor. Az én akaratomnak hódol a szervezett erő. Az abszolút parancs, ez a minden. Ezenkívül minden egyéb csak csafrang . . .

A másik is szavai: . . . Én gyujtom föl az eszmét, én adom a népek a mozgatót erőt, a gondolatot. A szervezett hatalom ereje csak abból áll, hogy a nép odakölcsönzi neki a saját erejét. Még a fegyvert és a mundért és az aranyos eszlágot is a nép sajtolja ki a saját vagyonából. A hatalom nem ad hozzá semmi mást, csupán a vezénylőszót. Ugy, amit én szabályozom a gondolkozást, úgy kell fogornia a néznek. Mert a gondolat ereje mozgítja az emberiséget. A nyers hatalom romba dől, amint megmozdul alatta, amin föl-pútt: a gondolat. Az eszmék tüzevel fölgetem a rabszolgai türelem fonalát s akkor a jelennek nyers hatalma meghalt és enyém a jövő . . . A szellem ereje, ez a minden és ez az, amivel a jövőnd összeforog. Mi a jövő? . . . A születendő események zingő bolcsója: mint perpetuum mobile! És mi a jelen? . . . Az időnek haldoklása csupán! . . .

A harmadik szavai: . . . Az én önértékemet a pénz okolja meg. Nincsen más hatalom, csak egy, az, mely előtt minden és mindenki önként meghajol. A pénz varázsa által kibérelem a nyers erőt s ha úgy tetszik, gárdát állítok magam köré. Azután szolgálatomba fogadom a művészetet, hogy könnyet vagy mosolyt fakaszszon arcomon —

büzös izzadás, testbőr-viszketeg, sőmör, exema, ótvárban szenvedő, ha az
Nem panaszkodik többé Erényi-féle „Ichtiol-Salicyllal“
egy kísérletet tesz. Szagtalan.

megnyomoritására, a magyar törvényhozás meggyalázására.

Megengedi ezt a kiegyezés? Deák Ferenc és Andrássy Gyula adtak-e Auszriának hatalmat arra, hogy a magyar törvényhozás dolgaiba elegyedjék, s a magyar nemzet szuverén akaratát Ausztria szupremáciájának nyűge alá hajtsa? A kiegyezés, amelyhez ő felsége ragaszkodni kegyeskedik, olyan hitvány instrumentum-e, hogy amit a magyar király nálunk a maga fejedelmi jogaiból derivál, ugyanazt a Reichsrath színe előtt Ausztria császára és kormányja úgy szerepeltethesse, mint osztrák jogszabályt, melynek a magyar nemzet engedelmeskedni tartozik?

Ha Chlopy soha sem lett volna s a mai kézirat sohasem jött volna, akkor is a Koerber mai beszéde elegendő volna arra, hogy a magyar nemzet közvéleménye és országgyűlése a talpára álljon s a legkiméletlenebb szigorral verje vissza eme csufságos merényletet. De Chlopy után s a mai kézirat után ez a beszéd rettentő perspektívát nyit meg. Hiszen itt egy jól kiépített rendszerrel állunk szemben, mely minket piszkál és piszkol, megaláz és meggyaláz, ingerel és sebez. A magyar nemzet védekezni fog. Olcsón nem adja a bőrét. Törvénykönyvére támaszkodik és védi magát mindenkivel szemben. Nem ijedünk meg, nem zavarodunk meg. Bolondot nem csinálunk, a fejünket nem veszítjük el, urai maradványaink vértörvényeinknek és idegeinknek. A ránk erőszakolt küzdelem elől nem térünk ki. Igazainkat megvédjük. És győzni fogunk.

A polgári hadiparancs.

Budapest, szeptember 23.

Az egymás tetejébe torló szenzációkban szinte bajos rendet tartani. Ma mindenki szenzációban dolgozott.

Elsőséggel a királyt. Ő felsége aláírt egy okiratot, mely levél is, manifestum is, gróf Khuenhez van címezve, a magyar nemzethez szól s a hadsereget nyugtatja meg. Ő felsége ezt az okiratot egy adhoc épített műhelyből kapta, melyben Koerber és Khuen

együtt sütöttek-főztek s ő felségének csak a tálalás munkáját engedték át. A feltaláló minden kritikán felül áll, a két szakács minden kritikán alul. Amit Koerber ur csinált s amit ma a Reichsrathban bevallott: azért a magyar bíróság csak azért nem vereti vasra, mert az az ur nem magyar állampolgár. Amit pedig Khuen ur csinált, azért meg fogja kapni a magáét. Az ugynevezett manifestum, mely ma a hivatalos lap rendkívüli kiadásában megjelent, a keresztelől *elégítelt* nevet kapott. De csak azoknak elégítelt, akik be tudják venni. Voltaképpen az ugynevezett manifestum egy polgári hadiparancs, mely a chlopy-i arcultetés után úgy fest, mintha a legfelsőbb hadur levétlen az egyenruhát, most már polgári ruhában végeznék arcunkon ugyanazt a műveletet s azt kérdeznék: „Hát lehet ezt arcultetésnek nevezni?”

A főbbi szenzáció a polgári hadiparancs megítélése körül mutatkozott.

Nem tartozik a szenzációk rovatába, hogy az ellenzék prima vista tisztában volt a megismételt hadiparancs jelentőségével és a saját elfoglalandó álláspontjával. Az ellenzék nyomában konstatálta, hogy a helyzet nem tisztult, inkább rosszabbodott, ennélfogva a harc sem állhat meg, hanem megy tovább késhegyig. De ez nem szenzáció, ez természetes. Az se lephet meg senkit, hogy a közvélemény nem hagyta magát felülteni s a sőt a felséges szavak hipnotizáló ereje alatt sem volt hajlandó méz gyanánt nyalogatni. Most sem ragadtatta magát forradalmi hangokra, ami már csak azért is okos, mert elenségei éppen ezt várták tőle. A közvélemény egész horderejében átértézte az ugynevezett manifestum sérelmes voltát, de továbbra is nyugodt és méltóságos maradt, mint aki igazságának tudatában, nem egykönnyen hagyja magát legmájából kivenni. És végül az se tekinthető szenzációnak, hogy a jó bécsiak már megint egymás nyakába borultak, mert a szegény magyar elégítelt akart s ilyen csinos elégítelt kapott. A bécsiak már így szokták. Ők egymás nyakába borulnak, mert a mi nyakunk nekik csak arra jó, hogy rája hágnanak.

Az igazi, a legnagyobb, a polgári hadiparancsot s Khuen újabb megbízatását is meghaladó szenzáció: a szabadelvűpárt konferenciája és állásfoglalása volt.

Az előzményeket méltóztatik ismerni. A párt kettő volt szakadva s csak egy vékonyka hártya tartotta még össze. Az ő-szabadelvűek

Végigtekintek rabjaimon és egy mosolyom: üdv, egy szeszélyom: vézget, egy kacagásom: kárhozat, egy pillantásom: foltánadás...

És valamennyi tulzó közül talán legkevésbé tuloz — éppen a nő. Legkevésbé azért, mert az ő varázsa által gyakorolt hatás nem csupán az ő szubjektív hiedelmében, de a valóságban is a maga különleges jellegénél fogva legtávolabb áll a józanságtól és legközlebb a tulzáshoz, a szélsőséghez, az örülethez.

És itt talán be is fejezhetjük a hallgatódzást a láthatatlan szinpadok körül. Befejezhetjük annál is inkább, mert a gondolatmenet során eljutottunk ahhoz a szóhoz, melylyel rendesen két embernek egymásért való rajongását szoktuk jellemezni. Ez a szó a szerelem — és éppen ez az, amely alkalmas arra, hogy egész fejtegetésünket egyotlonnyal szóba foglalva adja vissza.

Az ember, általánosságban — engedjünk kivételeket az érzékenyebbek számára — ideig-óráig szíve választottjába, állandóan és hűségesen azonban önmagába szerelmes. Ugy illik és az uralkodó izlés megköveteli, hogy ez a nagy szerelem lehetőleg titokban lobogjon. A titkot meg is őrzik sokan, de hogy a lobogást is megszüntessék, azt hiába követelnék az illem és az izlés. No de nem is követelnék egyik sem. Megelőlszük mind a kettőt, illem is, izlés is, a konvencionális formával. Aki pedig arra kíváncsi, ami a konvencionális formákon belül él és lüktet, és ezért a lélek titkos monológjai körül sattenkedik: az indiskréciót követ el. — Mea culpa! — Azért viselünk ruhát, hogy eltakarjuk a természetes formákat és azért vannak konvencionális formák, hogy eltakarjuk természetes érzéseinket. A meztelenség mindig sért valamit. Vagy az ilmetet, vagy a szemérmot, vagy — a hűségot.

verték a mellüket, hogy a chlopy-i hadiparancsért elégítelt kell kapniok s a *határozati javaslaton* alább nem adják. A volt nemzetpártiak közjogi multjuk magaslatáról szána-kozva, de talán megfetéssel is néztek le félvér-testvéreikre, akik nem tudják átérténi, hogy ilyen rettentő inzultus után nem ember, aki a *feliratot* alul szóba áll. Volt egy *határozati* és egy felirati párt. Csak egységes párt nem volt. S a pacifikátorok hiába mesterkedtek, csüiftottak, kedveskedtek, de még a szagos harag tüze sem tudott összeforrasztani, az ő cukros enyvük sem tehetette egységesé a pártot. S még tegnapi este, de nem — még ma reggel egy volt, hogy Szentiványi Árpád zsebéből előkerül a nagy iv a hatvanhat aláírással s a hatvanhat kemény vitéz, a szabad halálra kész, kivonul Apponyival, mihelyest kitűnik, hogy a feliratot elégítelt nem mehet keresztül a pártban. Tegnap este még együtt vacsorált a hatvanhat kemény vitéz s a számtartó számlálgató a hívek fejét, nem hiányzik-e egy drága fő. Nem hiányzott. Mind ott ültek az *utolsó vacsorán* és hangosan hirdették, hogy holnapot kezdve már nincs vacsora, mert visszamennek az ellenzék keserű kenyerére. Az egész ellenzék gyönyörteljes várakozással nézett a segítő-csapatokra, melyeknek érkezését mesziről jelezték az általuk gyújtott tűzszlopok. Ilyen előzmények után gyűltek össze az ellenséges testvérek a szabadelvűpárt mai konferenciáján, ahol az *előzött és visszatért gróf* (akiről ezután írnak majd balladát) valamennyiüket meglepte a királyi manifestummal. Erre nem voltak elkészülve. De ha nem voltak manifestumra elkészülve, *ilyenre* meg éppen nem. Megnyult az arcuk a felolvasás alatt s nem megnyugvás kelet bennük, hanem megütődés. S ez a konferencián olyan élesen kifejezésre jutott, hogy nem is hoztak egyéb határozatot, mint az ismert országos recept szerint valót, hogy ugyanis később fognak határozni. Mint-hogy azonban holnap parlamenti ülés lesz, ez a *később* nem halasztható sokáig. Estére tehát újabb konferenciát határoztak, még pedig kizárólag a chlopy-i hadiparancs ügyében. Hogy a mai konferenciát így két darabra törték s a meglepett táboroknak megfontolási időt adtak: abban jelentékeny érdeme volt gróf Apponyi Albertnek, aki gondbaborult arccal figyelte a manifestum szavait s aztán megvallotta, hogy „első hallásra nem tud magának tiszta képet alkotni erről a nagyfontosságú okiratról s *nem elég okos, hogy nyomban meg tudja találni az okokat, melyeknek alapján a manifestumot helyeselné.*”

A konferencia első felvonása után — a nagy felvonásközben — ellenzéki körök szenvedélyesen vitatkoztak a hallott eseményeken.

Valaki azt mondta.

— Hallatlan, hogy Apponyi megfontolási időt kért. Még a t. Ház portása sem hiszi el az elnök urnak, hogy nem tudott volna magának tiszta képet alkotni a manifestumról. Jól felismerte ő azt nyomban, mégis megfontolási időt kért. S még hozzá azt is mondta, hogy nem tudja egyhamar megtalálni az okokat, melyeknek alapján a manifestumot helyeselné. Hisz ez azt jelenti, hogy *helyeselni akarja, csak az okokat nem találta még meg.*

Polónyi Géza azt felelte:

— *De ez nem zárja ki, hogy estére nem fogja helyeselni.*

— Eh, én nem bízom Apponyiban!

— *Én estig még bízom, jegyezte meg Polónyi Géza s hozzátette, hogy nem akar és nem tud Apponyiról ilyen árulást föltenni.*

Az ellenzék aztán megragadt ezen a ponton és egyre csak azon tárgyalt, mit fognak Apponyiék estére elhatározni? Nem hiányoztak az optimisták, akik bizonyosra vették, hogy Apponyi és gárdája nem rugatja ki maga alól a földet, annyi hangos tiltakozás után megnyugodván egy ilyen kézirat-élegíteltben. De nem hiányoztak a pesszimisták sem, akiknek sehogysém tetszett az Apponyi

megrendelése, hangulatom, utasításom szerinti Nyarat teremtek a tél közepén és vénülő testem fonnyadt idegzetét viruló asszonyok ölelő karjaival simogattatom, bizsergettem. Királyok és császárok tiszteletére hadd vonuljanak föl a tagbaszakadt, durva képu legények hosszú sorokban. Nem irigylem. Engem a karcus nimfák üdvözölnek, boromtól becsipett udvaroncok, pénzemre éhes hizelkedők, a gazdagság fényétől elkábult szellemi arisztokraták vesznek körül. Mert én a pénz fejedelme vagyok és ami ezzel egy — földi gyönyörök césárja. Ez a minden, a többi csak siralom és ostobaság...

...Művész vagyok, így deklamál a negyedik. Megvetem a pénzt, minthogy e földön csak a talentum az igazi érték, a szent klonódium. (Pedig ő is pénzért dalol, fest, farag vagy hegedül.) A bennem lakó Géníusz erőjénél fogva úgy sir, úgy kacag, úgy rezeg az embertömegekben a lélek, amint én akarom. Művészetem uralkodik a lelkek hangulatán, következésképpen én vagyok az igazi imperátor. Igen, imperátor, még pedig olyan, aki nem megfélemlít, hanem megigéz, mikor parancsol. Az élet profán igényeinek fölötté áll a poézis. A költszotnek fölötté áll a saját végecélja: a föllendülő hangulat. A föllendülő hangulatoknak pedig az én művészetem az ura, megváltója, mestere. Ez a minden, ezenkívül minden egyéb silányság, profanizáció, próza...

És mit szaval lelkének titkos szinpadán szépségének tudatában a nő? — Lemosolyog minden egyoldalú büszkeséget, mert az ő híte szerint a szépség hatalmával szemben eltörpül minden földi hatalom... *Én vagyok az — esendül meg a titkos monológ — aki a győzteseket legyőzi.* Nemosak vágyakat, nem csupán pereekig élő poétikus hangulatokat ébrászték, én orkánokat támasztok az erős nem szívében, a szenvedélynek tomboló viharait és a megimádásnak kultuszát.

kalksburgi formulája s már délután aggodalmaskodtak, hogy a hatvanhat kemény vitéz a végén nem szabad halálra, hanem szabad lakás, fűtés és világításra, azaz hogy szabad bennmaradásra lesz kész. Ezeket az Apponyihoz húzó ellenzékiek azzal torkolták le, hogy Apponyi nem lesz és nem lehet áruló.

Közben pedig történt egy hihetetlenül pikáns szenzáció.

Szél Kálmán összehozta egy engesztelő megbeszélésre gróf Apponyi Albertet és gróf Tisza Istvánt.

A tűz és a víz egy csoportban sustorgott. S a két oszlop, mely eddig se egymást, se közösen egy mást támogatni nem akart, ma délután paktumot kötött. Megállapodtak egy közös határozati javaslatban, melynek alapján az egész szabadelpvűpárt egyhangulag meghódolhasson a királyi előtt, egyhangulag tudomásul vegye a szatiszfakciót s egyhangulag napirendre térhessen a famózus hadiparancs fölött.

Ha még hozzávesszük, hogy a nagy felvonásokban, (mely ilyenformán szinte mozgalmasabb volt, mint maga a kétfelvonásos konferencia-vigjáték) a kaszinópárt is óriási erőt fejtett ki, hogy a megoldozhatókat megoldozza és megoldoztassa; ha konstataljuk, hogy a kaszinóban a szabadelpvűpárt korifeusai gróf Zichy János bevónásával tartottak sürgős konventikulumos, melynek eredményekéül gróf Zichy János sürgősen iparkodott leszerelésre kapacitálni a néppárt nemzetesebb érzésű exaltádóit (és pedig sikerrel): — akkor talán már nem lesz olyan meglepő a mai nap legnagyobb szenzációja, hogy ugyanis a szabadelpvűpárt esti és folytatolagos konferenciáján a párt egyhangu határozattal s egészen a pikáns paktum szellemében napirendre tért a chlopy-i hadiparancs fölött.

Apponyiék pedig bennmaradtak a szabadelpvűpártban.

Détől estig, miközben Koerber ur az osztrák Reichsrathban a koronára való hivatkozással azt a szédítően meggyalázó nyilatkozatot tette, hogy az osztrák kormány a magyar törvényhozás nemzeti követelése között diszkvalifikálható és megengedhetőt is talált, miközben tehát ugyancsak a koronára való hivatkozással megadták a néptörzs törvényhozásának a kegyelmdöfést: — déltől estig gróf Apponyi Albert megtalálta az okokat, hogy a manifestumot helyeselhesse.

És gróf Khuen-Héderváryban nem volt annyi humor, hogy az esti konferencián visszaadja Apponyinak a délelőtti vágást.

Nem mondta:

— Gróf Apponyi gratulált bátorságomhoz, hogy vállaltam ezt a szituációt. Én is gratulálok gróf Apponyi bátorságához, hogy vállalja az ő sokkal nehezebb, mert gyilkosabb szituációját.

Ellenben a maguk értekezletéről érkező függetlenségiek a fordulat hírére megkérdezték Polónyi Gézát:

— Hogy is mondtad délután? Mit nem teszel fel Apponyiról?

Az egész esti tábor azt hajtogatta:

— Jó éjszakát, Apponyi brigadéros!

S ilyen hangulatban indulunk neki a képviselőház holnapi ülésének. Olyan parlamenti béka még nem született, amelynek ennek az ülésnek időjárását csak megközelítőleg is megjósolhatná. Egy bizonyos — a fővárosi polgárság ma este úgy vélekedett, hogy erre az ülésre talán nem lesz jó az asszonyokat elvinni. Mi lesz? — azt senki sem tudja megmondani. Ha Apponyiek — hogy is mondjuk? — ma is azok volnának, akik tegnap voltak, akkor az új miniszterelnök bizonyára tett volna róla, hogy az országgyűlést elnapolja vagy feloszlassa. A megfelelő kéziratok dus választékban meg vannak nála. De Apponyiek továbbra is szabadelpvűiek maradtak. Ők napirendre térnek. A szituáció tehát megváltozott. S most alighanem úgy fordult a kocka, hogy a házszabályok legszigorúbb kezelésével, az erőszak szelidebb és górnabb eszközeivel, huszonnégy órától kilencvenhat óráig tartó ülészekkel iparkodnak majd megtörni az ellenzékét.

S a fenyegetések kettős irányát a megindult kombinációk keretében két messzire világító név jelzi:

Tisza István — belügyminiszter.

Percezel Dezső — házelnök.

Tehát reszkess, Bizánc! S akinek csak egy csöpp ellenzéki vaj van a fején, mentül előbb fogja a vándorbotot, mert olyan idők következnek, mint amikor a francia politikus felkiáltott:

— Ha azt fognák rám, hogy elloptam a notredamei templom tornyát s az óralapon viselem zsuzsunak, én megszökném. Mert a mi embereinktől minden kitelik...

A királyi manifesztum.

Pontban tíz órakor a Budapesti Közlöny rendkívüli kiadásban jelent meg. Egyetlen oldal volt az egész, annak is csak a fele volt szöveges. De ezen az oldalon két királyi kézirat volt olvasható: egy manifesztum, mely gróf Khuen-Hédervárynak van címezve, de a nemzetnek szól, s egy sokkal rövidebb okmány, mely gróf Khuen-Héderváry Károlynak miniszterelnökké való kinevezését tartalmazza.

A két királyi kézirat így hangzik:

I.

Kedves gróf Khuen-Héderváry!

Atyai szívemet mely gyász tölti el láttára azon sajnálatos állapotoknak, melyek kedvelt Magyarországonban a politikai életet hónapok óta meddőségre kárhoztatják és már-már az állami gépezet működését is megakasztják.

Midőn 1867-ben egyfelől magyar Koronám országai s másfelől a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok között a pragmatika szankcióból folyó közös és együttes védelem eszközei felsoroltattak, az 1867. évi XII. törvénycikk 11. szakasza megállapította, hogy a közös hadsereg egységes vezérletére, vezényletére és belsejére vonatkozó ügyek Általam intézendők el.

S a mint mindenkor szigorúan őrködtem a felett, hogy az ezen törvény alapján elvált kötelezettségek minden oldalról becsületesen és lelkiismeretesen teljesítenek, ezenképpen el vagyok határozva az Engem megillető jogokat is csorbítatlanul fenntartani és utódaimra érintetlenül átszármasztani.

Midőn a magyar országgyűlés ezt a jogomat elismerte, nem csak a monárkia nagyhatalmi állásáról, hanem saját hazája és nemzete erejéről és biztonságáról is akart gondoskodni.

Éppen ezért nem tudnék hozzájárulni oly intézkedésekhez, amelyek végső következményeikben a monárkia két államának a gyengítésére vezetnének és dicső emlékü őseimről átvett örökségemet a hanyatlás veszélyének tennék ki. És ugyancsak azért nem járulhatnék azon követelések teljesítéséhez, melyek kipróbált intézmények olytán átalakítását előzzék, mely kedvelt Magyarországon érdekeinek nemcsak meg nem felel, de végső következményeiben sőt Koronám országainak integritását is veszélyeztethetné.

Másfelől nem zárkozom el a közös hadsereg körében királyi hatalmamból folyó azon intézkedések megvalósításától, melyekre vonatkozólag az utóbbi időben kormányaim az országgyűlés színe előtt már is nyilatkozatokat tettem, és amelyek az Önnek Általam megjelölt pontokkal együtt azt a keretet alkotják, a melyen belül Ön ilyen intézkedéseket megengedhetőknek tartok.

Magyar nemzetem a kiegyezés óta óriásit haladt. Elégtétellel tapasztaltam azt az öröndetes fejlődést, mint újabb bizonyítékot ama mű bölcsesége mellett, melyet a korona és nemzet kölcsönös bizalma hozott létre. Így kell annak lennie és így kell annak maradnia ezenül is.

Alkotmányos életünket az isteni gond-

viselés kegyelme mindeddig megmentette minden komoly megrázkódtatástól. Csak a nemzet józansága és higgadtsága, minden számbajövő nagy érdek megfontolt mérlegelése óvhat meg bennünket a jövőben is megpróbáltatástól.

Fejedelmi kötelességem ezért figyelmeztetni a nemzetet, hogy Én most is ragaszkodom a kiegyezéshez. Meggyőződésem, hogy az a szellem, amely e művet megalkotta, ma is él régi erejével a nemzet lelkületében.

Bizom az Ön belátásában, hogy a szíveimhez oly közel álló Magyarországot, annak törvényes képviselését, atyai szándékomról felvilágosítja és a mai, az országra és a monárkiára veszedelmes helyzetből a szerencsés kibontakozást megtalálja.

Ebben a föltevésben arra határoztam magamat, hogy Önt az új kormány megalakításával megbízom, miről Önt a melékelt kéziratommal értesítem.

Kelt Bécsben, 1903. évi szeptember hónap 22-én.

FERENC JÓZSEF s. k.

Gróf Khuen-Héderváry Károly s. k.

II.

Kedves gróf Khuen-Héderváry!

Önt magyar miniszterelnökkémmé ezennap újólag kinevezem, illetőleg ezen eddig is viselt állásában megerősítem és a miniszterium megalakítása iránti javaslatát elvárom.

Kelt Bécsben, 1903. évi szeptember hónap 22-én.

FERENC JÓZSEF s. k.

Gróf Khuen-Héderváry Károly s. k.

A manifesztum hatása.

A Budapesti Napló ma reggel röviden már jelezte, hogy a hivatalos lap reggeli számában királyi manifesztum fog megjelenni. Tudomásunk volt ugyanis róla, hogy Khuen már Bécsből jelezte a hivatalos lap szerkesztőjének, mi később megállapodott vele, hogy Budapesten azonnal találkoznak s ha szükség lesz rá, a hivatalos lap élére még az éjszaka folyamán átadja a királyi kézirat szövegét. Ezt mi azonnal jeleztük is. A miniszterelnök azonban úgy határozott, hogy a királyi kézirat ne a rendes reggeli kiadásban jelenjen meg, melyet a kiváncsiak már hajnali tíz órák is megszereshetnek, hanem pontban tíz órák rendkívüli kiadás hezta nyilvánosságára s így ugyanabban a pillanatban, mikor a miniszterelnök a szabadelpvűpárt konferenciáján felolvassa a manifesztumot, a rendkívüli kiadás révén a fővárosi közönsége is tudomást nyerjen róla.

De már a kora reggeli órákban is sokan keresték a hivatalos lapot.

— Nincs manifesztum! — konstatalták csalódottan s már le is tették a ritkán kerestett újságot.

Pedig akkor már a manifesztum szövege a nyomdában volt s csak adott jelle vártak, hogy a szedők között felaprózva kiosszák. Erről perze a közönség nem tudott. S a mai napra nem is vártak már semmit, mert rendkívüli kiadásra senki sem gondolt.

Tíz óra után öt perccel azonban hirtelen akkora kocsiforgalom támadt az Athenaeum előtt, ahol a hivatalos lapot nyomják, mint hét óra tájban a legnépszerűbb színház előtt. Az újságírók hajtattak oda sorban, mihelyt a szabadelpvű klub tájékán megtudták, hogy rendkívüli kiadás lesz. Egymásután kapkodták el az első példányokat s miután átfutották a manifesztum szövegét s tudomásul vették, nem minden mosolygás nélkül, hogy a király megint Khuent nevezte ki miniszterelnöknek, már kocsiba is vágták magukat s vitték a hivatalos lap rendkívüli kiadását az ellenzék vezetőire, az egyes frakciók törzskávéházaiba, a Lloyd-épület udvarán várakozó tömegbe s a szerkesztőségekbe. Már akkor akadtak szemfüles járókelők, akik a nagy sürgésből orrontottak valamit s maguk is szereztek egy-egy példányt a rendkívüli kiadásból, melyet aztán diadalal vittek a nagyobb kávéházakba, ahol az egész közönség egy csoportba verődve hallgatta meg a rögtönzött felolvasásokat:

a manifestumról s a miniszterelnök kinevezéséről.

Az ember itt igazán furcsa megjegyzéseket hallott, igazi kávéházi glosszákat. A manifestum felolvasása után az egyik kávéházban azt mondta valaki:

— Nem is tudtam róla, hogy *Bodónt* kinevezték királyi tanácsosnak.

Egy esomó ember kérdéjellel változott s akkor a glosszacsínáló így szólt:

— No igen... Mert a kinevezésről nem hallottam, de azt már látom, hogy ennél a manifestumnál Bodóné volt a király tanácsosa. Az a Bodóné, aki a saját recipjét ajánlotta a királynak, hogy beszéljen másról, mikor a bor drát kéri. Vagy nem? Van a manifestumban csak egy szó is a hadiparancsról? Nincs.

Csak perekre volt szükség s az utcákon már mindenfelé látott az ember olvasva sétálókat. A rendkívüli kiadást olvasták s igen érdekes megfigyeléseket lehetett tenni. Annyi fejte ritkán csóváltak Budapesten, mint ma délelőtt tíz és tizenegy óra között. Később már idegebb olvasókat is hozott az utca. Ezek nem a fejüket csóválták, hanem az újságot gyömöszölték: labdává s úgy vágták az aszfalton, hogy ha véletlenül bombák, a fővárosban kő kövön nem maradt volna. A Kerepesi-úton egy nagyon mérges olvasó autódafét is rögtönzött: elégette a hivatalos lapot, ami ezzel az újsággal még aligha esett meg.

De ez mind semmi ahhoz, ami a Lloyd-épület udvarán történt. Ottan rengeteg kíváncsi ember gyült össze s mikor ez a tömeg megkapta a rendkívüli kiadást, csinált az olyan konferenciát, mely valamivel zajosabb volt, mint az a másik, melyen képviselők és főrendek tanácskoztak a manifestumról. Csupa tüzes ellenzéki lett az udvar minden várakozója s az öreg Lloyd-épület a rémes hangok hallatára kiszaladt volna a saját kapuján, ha az ilyesmi egyáltalán megtörténhetnék. De az bizonyos, hogy az ellenzék holnap zajosabb nem lehet, legfeljebb csak éppen olyan zajos, mint ez a Lloyd-udvari tömeg volt. Nem is lehet tehát csodálni, hogy amikor a szabadelvű klub konferenciája után kezdtek le szállingózni a politikusi urak, kaptak olyan csinos maoskazenét, aminőben még nekik is régen volt rézük.

Jött az új miniszterelnök ur. Fehéren jött, vérpirosan ment. De utána hangzott az üdvözlés száz meg száz torokból:

— *Abcug Héderváry!*

Ellenben — s ez már az idők jele — *Lukács Lászlót* zajosan megéljenzették.

Az utcákon pedig akkor már árusították a rikkancsok a különkiadásokat. Mindenki olvasott és mindenki magyarkiskásan emlegette a „váravárt” miniszterelnököt...

A szabadelvűpárt első konferenciája.

A szabadelvű klub helyiségeiben rendes körülmények közt is elég sokan vannak. Ma a helyiségek zsufolva voltak. Aki nem beteg és jártányi ereje van: megjött a konferenciára. Hiszen olyan régen húzódtó a szerencsétlen konferencia ügye, hogy már szinte nevezéses volt. Most végre meglesz. Hát ki merne távol maradni? Megjöttek a képviselők, a főrendek, a főispánok, a kultagok, az újságírók, a külföldi újságírók, szóval, akinek csak joga van a helyiségekben mutatkozni. Jóval tíz óra előtt az a bizonyos gombostű, mely annyiszor nem tud leenni a novellákban, a klubban se tudott volna leenni. Ember ember hátán tologlott s ez mind lázasan, már eleve is szinte kimerülten várta a nagy titok kikapartását. Mert akkor még persze titok volt, hogy mit hozott Bécsből Khuen.

Tíz órakor megérkezett *Khuen-Héderváry*. Az utcán megbabongták, a klubban néhányan megéljenzették. Aztán báró *Podmaniczky* Frigyes elnök megrázza a csengőt s mindenekeidőt nem a helyzet tisztázta, hanem a helyiséget, kimondván, hogy aki nem képviselő s nem főrend, az hagyja el a tanácskozástermet, de még a klubhelyiséget is. Egy kis morgás támadt, de engedelmességni kellett s aki nem törvényhozó, kénytelen volt távozni. Többen voltak talán a távozó, mint a maradók, bár ezek is voltak vagy harmadfel-százán. Az egész kirekesztett tábor a Lloyd-udvaron vert sátrat.

Akkor szótan megkezdődött a konferencia. Báró *Podmaniczky* Frigyes párelnök tíz óra-kor nyitotta meg az ülést és üdvözölte a párttagokat.

A pártban, ugymond, három irányzat nyilatkozott meg a hadiparancsossal szemben. *Van fölirati, van határozati* párt és vannak, akik az *agyonhallgatás* mellett vannak. (Zajos tiltakozás minden oldalán.)

Főkiáltások: Szó sem lehet agyonhallgatásról. Az elnök kéri a párt tagjait, hogy nyilatkozzanak. Átadja a szót a miniszterelnöknek.

Gróf *Khuen-Héderváry* Károly miniszterelnök: Tisztelt pártértekezlet! Mindenekeidőt is köszönetet mondok azért, hogy kérésemre az értekezletet a mai napra elhalasztani méltóztatott. Teljesen értem, hogy a most már igen hosszan tartó mozgalmasság után a párt tagjai értekezletet kívántak tartani, hogy a helyzetben állást foglalva, a nemzetet is irányítsák abban a tekintetben, hogy miként gondolkoznak azok, akik az ország többségét képezik.

Ennek akarok ma én is megfelelni. És midőn részemről most felszólalok, első kötelességem, hogy *felséges királyunk fülhatalmasága* alapján (Halljuk! Halljuk!) a következő kijelentést tegyem: (Halljuk! Halljuk!) *Ő felsége fájdalommal és mély sajnálattal vett arról tudomást, hogy a tőle kiadott hadiparancs oly föltétlenekkel, félreértésekkel, sőt félreparagrafádásokkal találkozott, amelyek odakonkludáltak, mintha a felséges urnak mint a hadsereg törvényeszerinti legfőbb hadurának a megnyilatkozása a magyar alkotmány, vagy a magyar nemzetnek, Magyarország törvényes jogainak, a magyar államának sérelmét involválná. Ez ki van zárva, ez nem történhet meg, ez ő felségének intenciójától távol állt és a hadiparancsok bármely oldalról ilyen magyarázatot adni helyesen és jogosan nem szabad és nem lehet.* (Tetszés.)

Hogy pedig ő felségének alkotmányos fölt fogása és e tekintetben a magyar nemzet iránti érzelme mennyire nem szenved és nem szenvedhet kétséget: arról talán legjobb bizonyosságot fog tenni az a legfőbb kézirat, melyet ő felsége hozzá intézni kegyeskedett. (Halljuk! Halljuk!) A legfelsőbb királyi kézirat, mely a *Budapesti Közlöny* mai számában jelent meg és amelyet ime itt felolvasok, így szól: (Olvassa.) A kéziratot más helyen közöljük.)

Ezen legfelsőbb kézirat felolvasása után, azt hiszem, mindenki előtt világosan fog állni, hogy ő felsége alkotmányos jogainak és kötelességeinek teljes tudatában van és bármely ténykedéséhez vagy szavához oly magyarázat nem férhet, amely ezt kétségessé tehetné.

A király és a nemzet közötti jó viszony és bizalom a nemzetnek legfőbb kincsé. E nélkül további fejlődése, erősödése nem is képzelhető.

Midőn ezeket röviden elmondottam, a kézirat felolvasása után nem marad egyéb hátra, mint még két pontra nézve bővebben nyilatkoznom, amelyek ezen legfelsőbb kéziratnak tárgyát képezik. (Halljuk! Halljuk!)

Az egyik vonatkozik a legfelsőbb kéziratban említett azon intézkedések megtételére, melyek a hadsereg körében volnának megvalósítandók. (Halljuk! Halljuk!) A legfelsőbb kézirat első sorokban utal röviden azokra a változtatásokra és intézkedésekre, melyekre vonatkozólag már az előző kormányok is nyilatkoztak: tettek. Miután az ország ezeket mostan csak a kormányok szájából hallotta, most eme legfelsőbb kéziratban maga a király ő felsége megnyilatkozáván, ezzel újabban is megerősíti erre irányuló szándékát.

A másik rész vonatkozik azokra az intézkedésekre, amelyek tekintetében ő felsége a kormányra bízta, hogy azok érvényesítéséről gondoskodják. (Halljuk! Halljuk!) Itt, mélyen tisztelt értekezlet, a többi között azt említem föl, ami legfontosabb a mi szempontunkból, s ez a *katonai nevelés* kérdése. (Halljuk! Halljuk!) E tekintetben, hogy a magyar élének a közös hadsereg keretében nagyobb számban való érvényesülését elérjük, először is az alapítványok szaporítását célozzuk, (Helyeslés.) melyek éppen magyar honpolgároknak a hadseregben való kiképzését lesznek hivatva biztosítani (Elélek helyeslés.) A másik pedig (Halljuk! Halljuk!), hogy a magyar nyelvnek a magyarországi katonai neveléstervezésben való ápolását az állal kívánjuk biztosítani, hogy a *tanárnyaknak jelentékeny része magyar nyelven adassék elő.* (Helyeslés.) Éz által, úgy vélem, biztosítatik az, ami nemcsak mindnyájunknak főhaja, hanem a nemzetnek is állandó törekvése volt, hogy a magyar nemzet a közös hadseregben mennél nagyobb számban érvényesüljön. Érvényesülhet pedig éppen ez intézkedések által annyival is inkább, mert a nyelvnek ápolása nemcsak megkönnyíti a magyar nemzet tagjainak a katonai nevelésben való részesedését, hanem a nyelvnek ápolása egyszerűségi az szellemnek ápolását is jelenti, melyet a magyar nyelv oda manóval visz és e szellemnek ébrentartásával összefüggésben biztosítja a fiatal nemzedék e részében a magyar kultúra iránti fogékonyságot és a nemzet többi tagjaival a kapcsolatot. (Tetszés.) Éz az első elő, melyet ezáltal elélni kívánunk. (Elélek helyeslés.)

A további részletekbe talán nem bocsátkozom, mert azt hiszem, hogy amint ez már jelezte van, az *alakítandó kormány* hivatása lesz, hogy

programjának részletes fölsorolásánál ezekre ki-terjeszkedjék.

Most pedig, tisztelt értekezlet, még egy pontra kívánok nyilatkozni, és ez vonatkozik egyenesen saját személyemre. (Halljuk! Halljuk!) A legfőbb kézirat kegyesen arra utal, hogy engem nevez ki s a kibontakozás elérésére vonatkozó javaslataimat elvárja s egyszerűségi mindnyálakivalással is biz meg. Midőn a felség e rendelkezésének alvételtem magamat, úgy fogtam föl ezt a magam részéről, hogy e megbízást abból a célból vállalom el, hogy a király és nemzet közötti érintkezés tekintetében legyen egy alkotmányos organum, egy felelős személy, aki födözze a királyt, aki hivatva legyen a király szavait tolmácsolni és alkotmányos elbirálásukat lehetővé tenni. (Elélek helyeslés.) Nem jelenti ez azt, mintha végleges kormányt szándékoznám alakítani. En nem kívántam egyebet, mint azt, amire nyilatkozatom első felelben is kiterjeszkedtem, hogy ama bizalomnak, melyre a király és nemzet közötti feltétlenül szükség van, hogy ennek a bizalomnak ebben a nagy fontosságú pillanatban közvetítője legyen. (Elélek helyeslés és tetszés.) És ekképpen kérem missziómat föltolni.

Azt hiszem, mélyen tisztelt értekezlet, hogy a királynak ez a megnyilatkozása oly nagy fontosságú, hogy az, erről mélyen meg vagyok győződve, Európaszerte méltó figyelmet fog kelteni. A felségnek e megnyilatkozása előzta azt, hogy a király és nemzet között az a viszony, mely bizalomra van fektetve, sértetlenül, csorbítatlannal fennálljon továbbra is és ne legyen semmiféle félreértésnek kitéve. Azt hiszem, a királyi leirattal ez a cél el fog értni. Éz óhajtom és óhajtuk mindnyáján. És most az önk hazafiasságára appellálva, azt hiszem, hogy a jelen pillanatban, amidőn, mint előbb is jeleztem, a kormány megalakítása után úgy is állt alkalom arra, hogy a kormány maga állásponjtát és programját részletesen kifejtse, megismertesse, egyéb határozathozatalra talán szükség nincsen. (Elélek helyeslés.)

Gróf *Apponyi* Albert: Héderváry miniszterelnök utolsó szavainak sulya alatt szólal föl. Azonban mégis lehetetlennek tartja, hogy most végleges véleményét mondjon. Még kevésbé lehet nyilatkozni a manifesztum kiadásának tényéről, mert annak tartalmáról és formájáról is kellene véleményt mondania. Kijelenti azonban, hogy amikor arra kéri a pártot, hogy most ne határozzon, ezzel nem akarja a dolgok helyeslést kizárni. Az ő véleményét egyelőre függőben tartja. Az eddigi ismeretek köre kibővült. Mi csak a hadiparancsra nézve vártunk választ és mást is kaptunk. De hogyha Héderváry azt, amit itt ma elmondott, a Házban is megismételné és kijelentené a Házban, hogy ez ő felsége megbízásából teszi, akkor még mindig lehet a pártnak állást foglalnia. Ő semmi javaslatot nem tesz *Melegen gratulál Hédervárynak, hogy a válságos helyzetben hazafiasság kötelességének tartja a miniszterelnökséget elvállalni.*

Hieronymi Károly: Ámbár jogosult, hogy most ne nyilatkozzék a párt mégsem helyesli Apponyinak amaz érvelését, hogy bevárjuk azt, mit mond gróf Héderváry a Házban. A pártnak már ma kell megállapodnia. Tartsunk esetleg délután értekezletet, *Szinte melegen gratulál Hédervárynak, hogy elvállalta a megbízást.*

Sághy Gyula egyetért mindenben gróf *Apponyi* Alberttel.

Gróf *Héderváry* Károly: Holnap a kormány a Házban nem nyilatkozhatik hivatalosan, mert még nem lesz kinevezett kormány. Mindazonáltal a párt már ma hozhat határozatot.

Miklós Ödön: A királyi leirat alkotmányos formák között jött létre, de meg Héderváry is kijelentette már most, hogy mi a célja. Tisztában van a maga véleményével, kéri, hogy a párt ma este hozzon határozatot.

Gróf *Tisza* István: Distingválni kell; két dologról van szó. Az egyik, amelyben a sürgős állásfoglalás helyes, tudniillik a chlopy-i hadiparancs, mert ez holnap a Házban szóba fog kerülni és akkor a miniszterelnök, aki éppen a felelőség miatt vállalta el misszióját, nyilatkozni fog. Tehát erre vonatkozólag meg kell lennie a párt megállapodásának. Meg kell lennie, ha ez a párt egyáltalában élni akar és nem akar tovább is vergődni. Tehát ebben a dologban szükséges, hogy a párt délutáni értekezletén állást foglaljon. A második dolog a katonai rész, amelyre nézve a párt majd akkor foglalat ad, állás, amikor erre nézve a kormány programot ad, annak is inkább, mert erre nézve csak átalános tájékoztatást kaptunk.

Gróf *Apponyi* Albert: Ugy látom, hogy szavaimat félreértették; én csak azt kívánom, hogy most készületlenül ne menjünk bele abba, hogy a párt határozzon, hanem csak akkor határozzunk, ha a miniszterelnök már a Házban is nyilatkozott, amit most meg is ígért. A miniszterelnök nyilatkozataira most nem is igen tudok reflektálni, délután azonban nem bánám ezt sem. De nem tartom idomossnak, hogy pártkörben tett nyilatkozat alapján foglaljon állást a

szabadelvpárt. Sőt megvallom, hogy ilyen gyorsan még delután sem tudok véglegesen állást foglalni.

Gróf Tisza István: Ugy látom, hogy a praktikumra nézve Apponyival teljesen egyetértek; és ha Apponyi úgy értelmezi a szavait, hogy mondassék ki a szabadelvpártban, hogy a hadiparancs a Házban tovább ne tárgyalassék, — akkor teljesen egyetértek vele. Ebben az esetben is várhatóan tartom az érdemleges határozathozatalt addig, amíg felelős kormány nincs, de azzal a kikötéssel, hogy mondja ki a párt, hogy addig semmi kérdés tárgyalását nem akarja a Házban és hogy a Ház az új kormány megalakulásáig ülést ne tartson.

Gróf Apponyi Albert: Valószínű, hogy a miniszterelnök a Házban holnap nyilatkozni fog; ma tehát ne hozzon a párt határozatot.

Kubinyi Géza: Ha gróf Apponyi mint házelnök biztosíthat bennünket arról, hogy a hadiparancs holnap nem fog tárgyalatni, akkor a pártnak ma nem kell állást foglalnia. Én azonban úgy tudom, hogy gróf Apponyi ezt meg nem akadályozhatja, ennél fogva a pártnak már most kell állást foglalnia. Héderváry miniszterelnök elcáfolta, hogy holnap milyen nyilatkozatra lesz följogosítva; hogy ezt a nyilatkozatot előbb a pártkörben tette meg, helyesen tette; hiszen az értekezlet összehívói is éppen csak azért kívánták az értekezletet, hogy a párt sürgősen állást foglaljon. Nem értem tehát, hogy egyesek most miért vannak ellene a határozathozataltal. Akár van a hadiparancsnak reparációja, akár nincs, a pártnak helyes és ellenző állást kell foglalnia. A miniszterelnök most elmondotta, hogy mi a reparáció, tehát most már mindenki véleményét formálhat. Minden párt állást foglal, miért kívánják egyesek, hogy ezt éppen csak a szabadelvpárt ne tegye? Szükséges, hogy holnap ne legyen közöttünk ellentét; én már most a szemébe akarok nézni akár az országban, akár a kigyódnak. Mondjon már ma véleményt a párt arról, hogy megelégszik-e a miniszterelnök által tett nyilatkozatokkal?

Gróf Héderváry Károly miniszterelnök: Mindentüzt a világon, minden párt minden kérdésben előre megállapodik az értekezletén, mielőtt az illető kérdés a parlamentben tárgyalatnék. Azt óhajtom, hogy ez most is így legyen.

Ivánka Oszkár: Ezeket a dolgokat bővebben meg kell fontolni. Míg a Házban nem nyilatkozik a miniszterelnök, addig a kézirattal ne foglalkozunk. A kérdést meg kell fontolni és tanulmányozni kell.

Hegedűs Sándor Apponyinak és Tisza Istvánnak végül egyesített indítványát támogatja.

Gorove László úgy látja, hogy a katonai kérdésekről is kell határozni a pártnak; azt kívánja tehát, hogy a miniszterelnök most e kérdésekről is részletesen nyilatkozzék.

Gróf Apponyi Albert: Bár már többszörösen kijelentettem, hogy mit óhajtok, mégis föliszólok. Ha a többség ma kívánja tárgyalni a hadiparancsot és ma akar megállapodni ebben a dologban, akkor ehhez én is hozzájárulok.

Szentiványi Árpád: Szintén előadja, hogy két dologról van szó: a chlopyi hadiparancsról és a katonai dolgokról. Ha a két kérdést külön lehetne választani és kivinni lehetne azt, hogy holnap a képviselőházban csak a hadiparancs fölött vitázunk, akkor az utóbbi dologban már ma állást foglalhatna a párt. De inkább szeretné mégis, ha ez holnap történnék.

Gróf Héderváry Károly miniszterelnök: Ugy látja a föliszólok nyilatkozatából, hogy alig van eltérés arra nézve, hogy ugyanis a hadiparancs dögében ma hozzon a szabadelvpárt határozatot. Ezért újra kéri, hogy a párt ma foglaljon állást és már ma hozzon határozatot, de csak a chlopyi hadiparancs dögében.

Báró Podmaniczky Frigyes elnök ebben az értelemben mondta ki a határozatot és kihirdette, hogy a párt ma este hat órakor tartja meg újabb értekezletét.

Mikor az értekezletnek vége volt, a klubtagok még sokáig együtt maradtak s élénken vitákoztak egy a manifesztumról, mint az új miniszterelnök nyilatkozatáról. Az értekezletből kikeresztett kültagok és újságírók most újra visszatértek s már hirt hoztak arról a határról, melyet a legújabb fordulat az után és mindenfelé tett. Kitént, hogy az utca hangulata a pártban sem egészen idegen, mert a szabadelvpárt arculatán is furosan festett a hatás. A volt nemzetipárt tagjai legalább úgy viselkedtek, mint akik egyáltalán nincsenek elragadtatva s még jóval később is szívesen fogadják az ellenzéki képviselők gratulációját, hogy Apponyi is, Hieronymi is milyen pokoli elmésséggel gratuláltak Khuennnek, mert volt bátorsága a királyi megbízást vállalni.

Ez történt az első konferencia után. S az emberek azzal váltak el:

— Mi lesz még este?

Intermezzo.

Azután pedig fölötte különös dolgok következtek. A szabadelvpárt a legnagyobb zavarban, felindulás és kétségesség között oszlott szét a délelőtti konferencia után. Sokan azzal az érzéssel látták az eloszlását, hogy talán soha többet össze nem jön.

Hiszzen gróf Apponyi Albertnek és híveinek azt a határozatlanságát, amelylyel nem tudták magukat rászánni arra, hogy véleményt mondjanak a királyi manifesztumról és gróf Khuen elterjesztéséről, a legelőbb úgy magyarázták, hogy azért nem akarják, hogy a párt ma határozzon, mert ők már határoztak. Vagy pedig úgy, hogy még nem határoztak, de valami nagy elhatározásra készülnek, olyan nagyra, hogy azt előbb jól meg kell gondolniok. Egyszóval, olyanforma érzése volt mindenkinek, hogy ez a hónapok óta bomlodozó párt sohasem lesz többé egy egész. Lehet, hogy nem is lesz párt, de ha lesz, akkor Apponyi nélkül lesz és az ő hívei nélkül.

Az ilyen nagy dolgot bizony meg kell gondolni. Nem jó elsielni. Meg fölösleges is sietni vele. Van idő delutánig. Nem árt megvárni a háromórai vonatot.

Apponyi tehát várt. És a hívek is vártak. És mindenki várt, hogy mi lesz delután. Am delutánig is történt és más. Törtétek óriási puhitások, magyarázatok. Mindenekelőtt pedig az történt, hogy akcióba lépett Széll Kálmán, akinek békitő talentuma már annyi csodát művelt. Nos, a csoda ma is megessét: Széll összebékítette gróf Apponyi Albertet és gróf Tisza Istvánt. Ugy-e, érdekes triász? Apponyi és Tisza, az egyik balról, a másik jobbról buktatták meg Széll Kálmánt és most Széll Kálmán azzal fizet nekik, hogy összehozza őket — a jobboldalon.

És puhítottak mások is, másokat. És az emberek nagyon is siettek puhulni. Így esett, hogy delután, mikor a Lloyd-épület külön lépcsőjén hármast-négyes csoportokban ballagtak fel az emberek, már a lépcsőházban is valami szelid, békesség fuvalom fogadta őket; a nagyteremben pedig már orgákat ült a barátkozás. A délelőtti paprikás hangulatából csak szilánkok maradtak; azok is semmivé lettek hamarosan.

Hamarosan megtudott a párt mindent. Így egybeek közt azt, hogy 6 most lelkesedni fog. És lelkesedett, mint a parancsolat. Igen, egészen úgy, mint a parancsolat. Egyhangulag lelkesedett. Apponyi együtt lelkesedett Tisza Istvánnal, Kubinyi Géza Ivánka Oszkárral. Azaz nem, Ivánka mégis élt egy kis fenntartással. Miután gróf Andrássy Gyula terjesztette elő a határozati javaslatot, felállott a snájdig kuruc-labanc és feltételeket diktált. Neki program kell, addig 6 nem tágit. A miniszterelnök előbb itt, a pártnak mondja el a katonai programját, csak azután a parlamentben. Mert az nem járja, hogy a szabadelvpárt megint másodkézből tudja meg, hogy mi lesz a programja. A párt aztán majd határoz, hogy kelle neki az a program? Helyes. Így fog történni. Ráhangyták a nagyfejűek is. A miniszterelnök nyilatkozni fog. Megadja a pártnak, ami a párté. És erre a párt is sietett megadni mindent. És a labancok mind nagyon meg voltak elégedve azzal, hogy milyen kurucok 6k. Persze az mellékes, hogy gróf Khuen-Héderváry addig is, míg hivatalosan nyilatkozni fog, száz és egy módon tudja megértetni az emberekkel, hogy mi fog nekik kelleni. A fő az, hogy 6k kurucok is tudnak lenni, ha akarnak. (Am akarni csak akkor akarnak, ha — lehet.)

Egyébiránt nagyon kuruc volt ma az egész tábor. Mikor meghozták a határozatot, hogy Chlopy ide, Chlopy oda, a király, mégis csak jó király, hát nem akarhatott bántani bennünket: akkor mind szentül meg voltak győződve róla, hogy most kegyetlenül lefözték Becket, Koerbert, meg Pitreichot. Legalább úgy mutatták. És lelkesedtek nagyon. Lelekesedtek és szörnyen egységesek voltak.

Annnyira, hogy már az új kormányról is egészen egységesen kombinálnak. Hogy ki micsoda tárcát kap, arról még nem volt szó komolyan, de azt egyértelműen mondta mindenki, hogy az új kabinetben vissza kell tükröződnie a párt egységének. Ez pedig úgy tükröződik csak

tökéletesen, ha tárcát vállal Apponyi is. És régiek, újak egyképpen biztosra veszik, hogy Apponyi helyet foglal a Khuen-kabinetben.

Ime, ilyen dolgok lettek délelőtről delutánig. Az emberek hát nem vártak hiába Csakugyan nagy dolog történt, ha nem is egészen az, amit vártak. De annál nagyobb igazán nem történhetett, mint hogy — semmi sem történt.

És most a szabadelvpárt folytatja a várakozást. Azt várja, hogy most már megegyesedve, egy Khuen-Apponyi-kabinettel és a házzabályok erélyes kezelésével majd kibőjtöli az ellenzékét. Csakhogy az van benne, hogy mostanság rendszeren nem az történik, amit várnak.

Amint, ime, a mai delután is mutatja;

A szabadelvpárt második értekezlete.

A képviselőház szabadelvpártja este 6 órára gyűlt össze, hogy a délelőtt történt megállapodáshoz képest, újabb értekezletet tartson. Báró Podmaniczky Frigyes az értekezletet megnyitván, átadja a szót gróf Andrássy Gyulának.

Gróf Andrássy Gyula: T. értekezlet! A ma délelőtt tartott értekezlet abban állapodott meg, hogy delután ismét egy értekezlet fog tartatni abból a célból, hogy a chlopyi hadiparancs ügyében e párt állást foglaljon. A párt egyes vezérérfiai összeöttek és egy határozati javaslatot dolgoztak ki. Engem biztat meg azzal, hogy azt itt a pártértekezlet elé terjeszsem. Ezzel nem bírok vagyok ezt megtenni. (Halljuk! Halljuk!) Minden indokolás nélkül felolvassom a határozati javaslatot: (Olvassa.)

A Chlopyban folyó hó 16-án kibocsátott legfelsőbb hadiparancs ténye és egyes kifejezései széles rétegekben okoztak megdöbbentést; hazafias aggodalommal töltötték el mindazokat, akik egyenlő hűséggel viseltetve a szent korona hatalma és fénye és a nemzet jogai iránt, az uralkodóház és a magyar nemzet közötti kölcsönös bizalom és összhang ápolását ismerik egyik legfontosabb feladatunknak. (Élénk helyeslés.)

Igaz, hogy felséges urunk, királyunknak alkotmányos uralkodói egész működése már önmagában ellentmond azon feltevésnek, mintha 6 felsége az 1867. évi XII. törvény-cikk 11. §-ában körülírt fejedelmi jogait másként, mint alkotmányos módon, (Zajos helyeslés.) vagyis a törvények szerint és minisztereknek felelőssége mellett gyakorolná és az államalkotó magyar nemzet közjogi állását bármiben figyelmen kívül hagyva a hozzá ennélfogva a hadiparancs azon értelmezése, mely az igazmat felidézte, tényleg az 6 intencióinak felett volna meg, (Ugy van!) de azért 6 felségének atyai szíve méltányolta a nemzet aggodalmait és miniszterelnökét a felmerült félreértések eloszlátása céljából a következő nyilatkozat megtételére hatalmazta fel:

Bátor leszek ezt a nyilatkozatot felolvasni (olvassa):

„Első kötelességem, hogy felséges királyunk felhatalmazása alapján a következő kijelentést tegyem: 6 felsége fájdalommal és mély sajnálattal vett arról tudomást, hogy az általa kiadott hadiparancs oly felfogásokkal, félreértésekkel, sőt félremagyarázásokkal találkozott, amelyek oda-konkludáltak, mintha a felséges urnak, mint a hadserog törvény szerinti legfőbb hadurának ezen megnyilatkozása a magyar alkotmány, vagy a magyar nemzetnek, Magyarország törvényes jogainak, a magyar államiságnak sérelmét involválta. Ez ki van zárva, ez nem történhet meg, ez 6 felségének intenciójától távol állott és a hadiparancsot bármely oldalról ilyen magyarázatot adni helyesen és jogosan nem szabad és nem lehet.” (Élénk helyeslés.)

A miniszterelnöknek a korona felhatalmazása alapján tett ezen nyilatkozata teljesen elégséges arra, hogy a magyar nemzet kebelében ezen hadiparancs kapcsán támadt izgalmak eloszlattassanak. (Helyeslés.)

Az országgyűlési szabadelvpárt, midőn ezt hazafiai megnyugvással konstatálja, ebből folyólag kijelenti, hogy a hadiparancs további tárgyalásának szükségé fenn nem fogrog. (Helyeslés.)

Ami pedig a legfelsőbb királyi kéziratrak politikai tartalmát illeti, erre vonatkozólag a párt az érdemleges határozathozatalt akkora tartja fenn, midőn a megalakult kormány programját veszi tárgyalás alá. (Hosszantartó élénk helyeslés.)

Bátor vagyok a határozati javaslatot elfogadásra ajánlani. (Hosszantartó zajos helyeslés és taps. Felkiáltások: Elfogadjuk!)

Elnök: Meltőzhatnak a határozati javaslatot elfogadni? (Elfogadjuk!) Tehát kimondom, hogy ezen most felolvasott határozati javaslat az országos szabadalvűpárt által egyhangulag elfogadott. (Hosszantartó zajos éljenzés.)

És az ügy be lévén fejezve, *Ivánka Oszkár* kér szót.

Ivánka Oszkár: T. értekezlet! Mi, akik a mai, illetőleg a tegnapi napra érkezőt összehívását kértük, ezt kétfős indoklásból cselekedtünk. Az egyik volt a chlopyi hadiparancs incidense, a másik pedig az, hogy megállapították a szabadalvűpárt katonai programja.

Én nem tudom, bele akar-e menni a párt a második résznek tárgyalásába, (Felkiáltások: Nem!) de hogy én ezt most szóvá teszem, ennek legelőbb oka az, mert a t. miniszterelnök ur is reflektált ma délelőtti előadásában azon katonai engedményekre, amelyeket ő, vagy a jövő koronán hozhat. Az egész ország olvasni fogja a miniszterelnök ur ma délelőtti beszédét. Én nem tudom, nem is akarom vitálni, vajon azok, amiket a katonai dolgokban adandó engedményekre vonatkozólag mondott, olyanok-e, amelyek a szabadalvűpártot kielégítik, igen, vagy nem. Ezt mindenesetre csak a szabadalvűpárt jogosult elhatározni. Ez az egyik ok amiért ezt szóvá tettem s mert nem akarom, hogy úgy tűnjék fel a közvélemény előtt ez a dolog, mintha a szabadalvűpárt tudomásul vette volna a miniszterelnök urnak a katonai engedményekre vonatkozó ezen ki eléntésit és egyúttal hallgatagon, mintegy konszenzussal siklott volna át ezek felett.

A másik ok, amiért különösen szükségesnek tartom hogy a szabadalvűpárt katonai programja megállapítottassék, az, mert ő felsége a király maig sem lehet tájékozva az iránt, hogy mi tulajdonképpen a magyar nemzetnek akarata ezen katonai kérdésekben. A király ő felsége tudja, mi az, amit az ellenzék követel; a király ő felsége, miután meghívta a szabadalvűpártnak több tagját és azoknak véleményét meghallgatta, ismeri a szabadalvűpárt ezen meghallgatott tagjainak véleményét és kívánásait, melyek — amennyire én az illetőknek felőgását ismerem — sokban igen távol állanak egymástól; de ő felsége nem ismeri a szabadalvűpártnak a véleményét ebben a dologban.

Tegyük fel, hogy egyes szabadalvűpárti politikusok talán helytelenítették, hogy itt nemzeti követelmények egyáltalán vannak, helytelenítették azt, hogy a szabadalvűpárt is esetleg ezen nemzeti követelményeknek különféle dimenzióit magáénak vallja. Ha a királyt úgy informálták, hogy azok, akik a régi szabadalvűpárti politikusok, nem helyeslik ezeket az engedményeket, nem is kívánják — csak tegyük fel, mondom ezt — vagy pedig talán csak egy bizonyos minimumig mentek el, nem egészen addig, ameddig a szabadalvűpárt elmentni óhajt, hogyan kívánhatjuk mi akkor, hogy a király megismerje a szabadalvűpárt állóását és midőn egy miniszterelnököt designál és engedményeket jelez, elmenjen azokban a 67-es alap és a felségjogok érintésének korlátain belül addig, ameddig ezt az ország ügyeit intéző szabadalvűpárt, amely hű királyához és hű a 67-es alaphoz, az ország érdekében szükségesnek látja. (Helyeslés.) A király a koncessziók mértékében csak akkor mehet el addig, ameddig a szabadalvűpárt is óhajtja, hogy elmenjen, ha a szabadalvűpártnak véleményét, kívánását ebben meg fogja ismerni.

Én nem teszek most indítványt csak felvettem az a kérdést. Ha a párnak valamely más tagja akarja, tehát indítványt vagy aspiránt, hogy a kandidáció nélküli bizottság tegyen javaslatot egy más értekezletre, hogy kik küldessenek ki a párt katonai programjának kidolgozására, vagy aspiránt, hogy hívassék össze oly értekezlet, ahol már ezt a bizottságot is megválasztjuk.

Én, ismélem, indítványt nem teszek, csak a kérdést vetem fel, még pedig azon indokból, hogy e felett az ügy felett egyszerűen hallgatással ne menjünk keresztül, és ezért tartottam ezt szükségesnek elmondani. (Helyeslés.)

Tisza István: Tisztelet értekezlet! Én azt hiszem, hogy az imént elolvasott határozati javaslatnak, ha nem is talán a betűivel, de a lényegével ellentétbe jönnek akkor, ha most a katonai programmal kapcsolatos kérdések tárgyalásába mennék bele. (Helyeslés.) Nincsen öt perce annak, hogy a párt egyhangulag elhatározta, (Ugy van! Ugy van!) hogy mindezen kérdések érdemleges tárgyalásába akkor bocsátkozik, amikor az új kormány programját előterjesztette. (Helyeslés.) Hogy akkor fognak-e véleményváltások felmerülni, azt ma nem tudhatjuk; én nagyon fogom sajnálni, ha tel fognak merülni, de azon valóban nem segíthetek. Azt én is feltétlenül szükségesnek tartom, hogy amint egy kormány jó, mely a kérdések megoldása céljából akcióból lép, akkor a párt minden kétféle kétséget kizáró bátározottsággal

állást foglaljon e kérdésekben. (Helyeslés.) Ma azonban e kérdéseknek minden további bolygatása (Ugy van!) csak azon erkölcsi hatást osorbitáná, melyet az egyhangu határozattal elérünk.

Szentiványi Árpád: T. értekezlet! Mindamellett, hogy helyeslem Ivánka Oszkár t. barátom felszólalását mégis hozzájárulok gróf Tisza István álláspontjához. Csak azt az egy kérdést vagyok bátor feltenni, hogy lesz-e alkalma a szabadalvűpártnak program csinálására akkor, mikor majd a kabinet bemutatkozik és már egy kész programot terjeszt elő? (Hogyne! Elfogadjuk vagy elvetjük!) Meltőzassék megengedni, hogy ha a kabinet bemutatkozik kész programmal, ahhoz csak annyiban lehet hozzászólni, hogy elfogadjuk-e vagy sem. Mert nem kérhetjük fel azt a kabinettet, hogy változtassa meg programjának eme vagy ama pontját. (Helyeslés.) És akkor nem lesz a szabadalvűpártnak programja, hanem a kabinetnek. Én tehát helyesnek tartanám, ha akár a végrehajtóbizottság, akár egy ad hoc-bizottság küldessék ki e kérdésben. De éppen azon indoknál fogva, amelyet Tisza István emített, nem akarom megszervezni, hogy az most történjék. Hanem kérem fogjuk az értekezlet megtartását pár nap múlva, és akkor a szabadalvűpártnak kötelessége lesz, hogy a katonai kérdésekben programot valjón.

Ivánka Oszkár csatákozik Szentiványi és Tisza István javaslatához. (Zajos felkiáltások: Elfogadjuk!)

Elnök: E szerint nem tetszik kívánni semmiféle más tárgynak felvetését? (Felkiáltások: Nem!) Ezt mint a párt határozatát kimondom.

Báró Podmaniczky Frigyes elnök ezután hivatkozva agg korára és gyöngeségére, kéri, hogy a párt mentse fel őt az elnöki tisztségétől. 1875 óta viseli a végrehajtó- és kijelölő-bizottság elnökségét (Hosszantartó, zajos éljenzés) Tizenhárom esztendeje, hogy elnöke a párnak. De mindennek megvan a határa és így kérnie kell felmentését, mert csak a legnagyobb áldozattal tud kötelességének megfelelni. (Hosszantartó, zajos felkiáltások: Nem fogadjuk el!)

Hodossy Imre a párnak haláját fejei ki az agg elnök iránt, aki kötelességét mindig híven teljesítette. (Zajos helyeslés és éljenzés.) Kéri, hogy most, midőn a legnagyobb feladatok egyike előtt áll a párt, tudniillik a 67-es kiegyezést kell minden erővel megvédenie, a kipróbált vezér ne hagyja el a pártot. (Hosszantartó zajos éljenzés és taps.)

Báró Podmaniczky Frigyes elnök ezután kijelenti, hogy megmarad állásában, de kéri a párt elnökzést gyöngesége iránt. (Hosszantartó éljenzés.) Az értekezlet ezzel véget ért.

*

Az országgyűlési szabadalvűpárt körében mozgalom indult meg az iránt, hogy a képviselőház holnapi ülése alatt iv körzötessék, amelynek aláírói felszólítják a párt vezetőségét arra, hogy a szabadalvűpártot hétfő esteire hívják össze abból a célból, hogy a katonai kérdésekben állást foglaljon.

Az ellenzék hadsoraiból.

A királyi manifesztum hire a függetlenségi politikusok közt mélyesleges megröbbsenést keltett. Az első pillanatra világosan látták, hogy ez a manifesztum nem egyéb, mint ismétlése a chlopyi hadiparancsnak s hogy ami abban a katonaság nyelvén volt elmondva, most a civilek nyelvén ismételtetik meg. Gróf Héderváry Károly kinevezetését is felháborodással vették tudomásul s nem egy hang emelkedett, amely annak a nézetnek adott kifejezést, hogy meg kell akadályozni magát is, hogy a miniszterelnök betehesse lábát a magyar képviselőházba. *Kossuth* Ferenc úgy appreciálta a királyi manifesztumot, hogy abban semmi új nincsen, hogy az a helyzetben mitsem változtat, mert hisz nem egyéb az, mint ismétlése annak a hadiparancsnak, amely a nemzetet oly mélyen sértette.

A délutáni folyamán az utcán s az ellenzék gyülekezőhelyein mindenfelé lehetett látni képviselőket, akik izgatottan vagy mélyesleges szomorúsággal tárgyalták a mai nap eseményét. Egy részük Apponyi Albertbe és annak hibeibe helyezte minden bizalmát. A nemzetipártiaktól várták a szabadalvűpárt akcióját s általa remélték, hogy a koronához intézendő fölratt egyhangu határozat alapján kerül a felség elé. Ehelyett Apponyi és társai igazolták azokat a szavakat, melyeket a tegnapi még reménykedő *Polónyi Gézá*nak mondott a függetlenségi párt egyik vezérémbere.

— Te ma — így szólt — azt mondtad, hogy a mai nap volt életed legboldogabb napja. Nyilván azért, mert azt hiszed, hogy Apponyi csakugyan osztozik fölfogásunkban. Ne feledd, hogy Apponyi Albert gyakran volt ilyen állásponton, de tényei mindig rácafoáltak.

Ennek az ellenzéki politikusnak igaza volt. Apponyi Albert megint rácafoalt a saját álláspontjára.

(A függetlenségek értekezlete.)

A függetlenségi és 48-as *Kossuth*-párt ma újabb értekezletre gyűlt össze, hogy végképpen megállapítsa teendőit a holnapi napra. A pártkör helyiségeit zúfolóság túltöltötték meg a párttagok s már a kora délutáni órákban vitatkozó csoportokban beszéltek meg a királyi manifesztumot. A telefonok egyre szótak s jobbára vidéki városok sürgető kérdései hallatszottak a kagylókön át. Egy-egy meleg üdvözlét, a nemzeti ügy diadalához való szerencsekívánatot zárta be a telefon-beszélgetések. Általános izgatottság közepette érkeztek meg a párt többi tagjai is, miközben az ablakok alatt is sürű tömegbe verődött az utca népe. Az alatt állók egy darabig türelmesen várták a pártkörből kiszivárgó híreket s nagyobb mozgás csak akkor keletkezett, mikor híre futott, hogy a szabadalvű pártkörben egyhangulag elfogadták *Andrássy Gyula* indítványát. Ez a határozat az értekezési képviselők közt is nagy konsternációt okozott s a fölháborodás hangján emlékeztek meg a nemzetipártól, amely pedig, *Polónyi Géza* leleplezése szerint, *meg ma dében alkotmányellenesnek tartotta a manifesztumot s fölrattal akart élni, sőt Apponyi Albert késsen is tartotta azt.*

Az értekezleten szóvá tették a hároméves katonák benntartásának ügyét is. Ebben a kérdésben a párt által kiküldött háromtagú bizottság, *Tóth János, Bakonyi Samu* és *Pichler Győző* tettek jelentést, melynek alapján kimondták, hogy mivel a katonák visszatartására vonatkozó rendelet nemcsak törvénytelen, de az alkotmányt is sérti, követelni fogják a katonák hazabocsátását.

Végül bizottságot küldtek ki, avval a megbízással, hogy még az éjszaka folyamán készítsék el azt a fölrattot, melyet a korona elé akarnak terjeszteni. E fölratt bizottság tagjai: *Polónyi Géza, Tóth János, Mezőssy Béla, Bakonyi Samu* és *Kossuth* Ferenc.

Az értekezlet lefolyásáról tudósítónk az alábbiakban számol be:

A függetlenségi párt ma újból értekezletet tartott, melyen a tagok nagy számban jelentek meg. Esti hat óra volt, mikor *Kossuth* Ferenc elnök megnyitotta az ülést. Előadta, hogy véleménye szerint, tegnap óta semmi újabb dolog nem történt, mert a ma megjelent manifesztum semmi más, mint egy más szavakkal reprodukált hadiparancs. Ugy fogja fel, hogy ez már az első ekzekutálása azon ígretnek, amelyet a legfelsőbb hadur a hadseregnek tett. Kéri, hogy mindentki egész őszintén nyilatkozzon.

Polónyi Géza: Tájékoztattja az értekezletet a tegnapi est óta történetéről és a helyzetéről. Nem lehet véleményváltás, hogy ez a mostani manifesztum nemcsak megismétlése a hadiparancsnak, hanem alkotmány jogi szempontból az abban lévő sérelemmel még fokozása. Sehol a földön nincs olyan alkotmány, mely a királynak azt a jogot adná, hogy először lekötí szavát a hadseregnek, hogy az országgyűlésnek nem fog engedni, aztán pedig találva egy miniszterelnököt, kijelenti általa az országgyűlésnek, hogy a hadsereg feletti jog őt illeti és csak arról tárgyalhatnak, amit ő megenged. Hivatkozik I. Jakab példájára, aki ugyan megpróbálta a törvényhozást megakadályozni munkájában és kijelentette, hogy engedni nem fog, aminek az lett a következménye, hogy családijával együtt kiirtották. A királynak megvan a szentesítési és a szentesítés megtagadásának joga. De példátlan, hogy a király özetlesen állást foglaljon s kijelentse, hogy valamit tárgyalni nem enged. Ismerteti a szabadalvűpárt mai értekezletét és elmondja, hogy Szentiványi Árpád ma este kijelentette, hogy őket ma délutánra *Khuen-Héderváry* a nemzeti kaszinóba újabb tanácskozásra hívta, ahol kijelentette, hogy neki eszé ágában sincs végleges kormányt alakítani, ő csak a helyzet szanalására vállalkozott. Egyuttal olyan nyilatkozatokat is tett, melyek őket teljesen megnagyították, mintha *Polónyi Géza* a dolog teljesen rendben van és minden további akciótól elállanak. Apponyi a mai konferenciára kész fölrattal ment, de ezt még csak elő sem terjesztette. Dében pedig úgy állt a dolog, hogy Szentiványi kijelentette, hogy bár ők a miniszterelnöknek a hadiparancsra vonatkozó nyilatkozatát már akkor teljesen kielégítőnek tartották, minthogy ők maguk sem képzelték másként, mint úgy, hogy a felség alkotmányos közege utján tudatja a nemzetel, hogy az alkotmányon kívül elkövetett hibáját, alkotmányos uton jóvá akarja tenni, de a manifesztum

szövegét a nemzeti pártiak déiben még alkotmányellenesnek tartották, azt tudomás venni nem voltak hajlandók s ez ellen föliratot óhajtottak élni.

E ténnyekből azon következtetést vonhatjuk le, hogy mi, mint eddig, ezenül is teljesen magunkra vagyunk hagyva, csak a magunk erejében bízhatunk s kötelességünk a küzdelmet folytatni ott, ahol azt elhagytuk.

Justh Gyula: Előadja, hogy Apponyi közölte vele néhány percelt előbb, hogy ők a miniszterelnök nyilatkozatát el fogják küldeni a kézirattól. Azt a részt, ahol a miniszterelnök ő felsége nevében nyilatkozik, kielégítőnek találják s ennek folytán egy határozatot fognak hozni, amely kidomborítja Magyarország közjogi helyzetét. A mai legelsőbb kéziratos azonban ők is sérelmesnek tartják, de az egészről most ezt kikapcsolják s akkor fogják vita tárgyává tenni, ha egy végleges megalakult kormánnyal fognak szemben állani.

Polónyi Géza: Fontosnak tartja annak megvitatását, hogy milyen álláspontot foglaljunk el a holnapi ülésen, mert ha a szabadelvűpárt a föliratot vagy határozati javaslatot fogadta volna el, úgy természetesen az ülések folytatásához hozzájárult volna. De ha ők in camera elutasítják az üggyelket, úgy esetleg azon álláspontra fognak helyezkedni, hogy nem tartják szükségesnek a további ülését a Háznak. A pártnak tehát mindkét eshetőségre el kell készülnie. Ajánlja, hogy a fölirat szerkesztésére egy bizottság küldessék ki, hogy a párt deizgnált szónoka a föliratot nyomban beadhassa, amely föliratban a párt álláspontja az összes aktuális kérdésekben kifejezést nyerjen. Egyuttal föl hívja az értekezlet figyelmét a három évet kiszolgált katonák benntartásának kérdésére, amely benntartás törvénytelen és mert meg kell mutatnunk, hogy a jogtalan megterhelés ellen polgártársainkat meg tudjuk védeni.

Bejeleníti, hogy az egyetemi ifjúság 30 tagú küldöttsége volt ma nála, utasítását kérve megoktatására nézve s fölajánlja szolgálataikat s hogy ő azt válaszolta, hogy zárt helyiségben, az aulában vagy másutt gyülekezhetnek, de semmiképp se vigyék ki mozgalmukat az utcára, nehogy a rendőrségnek beavatkozásra adjanak alkalmat. (Helyeslés.)

Elnök bejeleníti, hogy a szabadelvűpárt elfogadta gróf Andrássy Gyula határozati javaslatát.

Nessi Pál (jegyző): Fölolvassa ezt a javaslatot. (Általános fölhaborodás.)

Elnök: Szükségessé tartja, hogy már most a fölirat legott elkészíttessék s e célból egy bizottság kiküldését kéri. A bizottság tagjaival Polónyi Gézát, Tóth Jánost, Mezössy Bélát és Bakonyi Sámut ajánlja, amit a párt el is fogadott avval, hogy e bizottságnak is Kossuth Ferenc legyen az elnöke.

Olaj Lajos: Előadja, hogy Khuen-Hédervárt immár ötödször küldte a bécsi kormány Magyarországra nyakára. Elismeri a király jogát, hogy azt nevezze ki miniszterelnöknek, akit akar. De itt figyelembe kell venni, hogy Khuen a nemzet jogainak eltiprására van kinevezve s hogy e kinevezés nem is illdomos, mert csak *intakt embert* lehet kinevezni. Khuen-Hédervárt pedig benne van a megvesztegetési afférben. Míg e vád alól tisztázva nincsen, addig a miniszterelnöki széket helyet nem foglalhat. Kijelenti, hogy ő a holnapi ülés e jelen bejeleníti az összeférhetlenséget mint képviselő és miniszterelnök ellen, mert a legnagyobb összeférhetlenség az, amikor miniszterelnök tudta és nem akadályozta meg, hogy képviselőket kötelességük teljesítésében, megvesztegetéssel akartak megakadályozni.

Barta Ödön, nem lehet kérdéses, hogy a Háznak permanenciában kell maradnia, hiszen egész sereg kormánynyilatkozat van, mely szerint a Háznak az ex-lebonyon egütt kell maradnia. Figyelmeztet arra, hogy midőn Andrássy Gyula az imént a szabadelvűpártban mondta, hogy most már minden rendben van, nem vette észre, hogy néhány órával e nyilatkozata előtt s néhány órával a manifesztum megjelenése után, Koeber osztrák miniszterelnök ugyanazon forrásból, lápálkozva, melyből a manifesztum fakadt, kijelentette, hogy Ausztria kormányának a hadsereg minden ügyeire vonatkozó beölyása, továbbra is megmaradt. Koeber a királyra hivatkozva konstatálta, hogy az ő beleegyezése nélkül katonai ügyeket még a magyar országgyűlésnek sem szabad tárgyalnia. Ily körülmények közt nemcsak a chlopyi fogalmazvány, sem a mostani második kiadása nem volt elegendő nyugalmunk megzavarására, hanem az osztrák gyűlölet fölismadásának legerősebb megnyilatkozása az alsó-ausztriai tartománygyűlésen történt, ahol ő felségét egyenesen odaszögezték.

Kubik Béla: A dolgoknak csak technikai részéhez akar szólni. Azt kívánja, hogy a kiküldött felirati bizottság munkáját mutassa be még az ülés előtt.

Benedit János: A holnapi ülés napirendjéről szól s szónokok kijelölését kéri.

Fleher Győző: Azt kívánja, hogy a holnapi ülés úgy vezetessék, hogy a pártnak módjában legyen a vitát kiterjeszteni.

Többek hozzájárása után az elnök bezárja a vitát és fölkeri a véderő-bizottság tagjait, hogy a három évet kiszolgált katonák ügyében tegyék meg előterjesztéseket, mire **Bakonyi Samu** a törvények és a vonatkozó képviselőházi indoklásokból beigazolja, hogy a katonák visszatartása nemcsak törvénytelen, de alkotmányesértés is. Indítványozza ennél fogva, hogy adasék be határozati javaslat, melyben utasítatik a kormány, hogy a szolgálati idő kiterjesztésére szóló rendeletet terjeszse a a Ház elé s egyuttal haldéktalanul intézkedjék, hogy a törvénytelen benntartatni szándékolt katonák október elsején bocsátassanak haza.

A párt ezt az indítványt egyhangulag elfogadta s elnök még arra kérte a tagokat, hogy holnap reggel nyolc órakor a képviselőház első számú termében a fölirat megbeszélése céljából gyűljenek egybe.

(Az Ugron-párt értekezlete.)

A Szederkényi Nándor elnöklete alatt álló függetlenségi és 48-as párt ma délután a helyzet megbeszélésére értekezletet tartott, melyen Szederkényi Nándor elnököt, a jegyzői tisztet pedig Mohr Jeno töltötte be. Az értekezleten a párt valamennyi tagja részt vett. Behatón megbeszéltek a helyzetet, bírálták a királyi kéziratot, az új kormány megbízatás tényét és a követendő eljárásra nézve részletesen megállapították a párt magatartását. A hadiparancsban foglalt sérelmekre vonatkozólag az értekezlet egyhangulag a fölirat mellett nyilatkozott.

(A néppárt értekezlete.)

A néppárt helyiségeiben ma ismét értekezletet tartott a néppárt, amelyen gróf Zichy János elnökkel együtt Rakovszky István is megjelent. Jelen voltak még: gróf Zichy Nándor, gróf Zichy Aladár, Csernoch János, Farkas József, Trubiny János, Ernst Sándor, báró Kaas Ivor, Zboray Miklós, Udvary Ferenc, Kovács Pál, Förster Ottó, Buzáth Ferenc, Darányi Ferenc, Jankovich Béla, Meszlényi Pál, Szabó István, Kubina József, Abaffy Ödön, Szűllő Géza.

Gróf Zichy János elnök megnyitja az értekezletet. A királyi kézirát, valamint a szabadelvűpártban elhangzott délelőtti nyilatkozatok ismeretése után élénkebb vita fejlődött ki.

A vita folyamán az első szónok Rakovszky István volt, aki kijelentette, hogy egy a miniszteri nyilatkozatot, mint a királyi kézirátot kielégítőnek tartja inkább, semhogy a koronával szembehelyezkedjék.

Báró Kaas Ivor: Hivatkozik a tegnapi megálapodásokra s ezekhez képest a fölirat védelmére kel. Zboray Miklós: Szintén hivatkozik arra, hogy a párt kimondta már, hogy a hadiparancsban alkotmányesértés van. Ennél fogva ő is a fölirat mellett foglal állást.

Udvary Ferenc: Hozzájárul báró Kaas Ivor és Zboray föl fogadásához.

Gróf Zichy Aladár, gróf Zichy Nándor és Rakovszky István ismételt föl szólalása után az elnök elrendelte a szavazást és kimondotta, hogy a párt a fölirattól eltekint.

Eroseebb vita fejlődött ki a hároméves katonákra vonatkozó rendelet körül is. A vita folyamán többen elhagyták a párt helyiséget, úgy, hogy e kérdés felett a szavazásnál tizenhatan, az elnökkel együtt tizenhelen voltak. Nyolcan a rendelet elleni akció ellen, nyolcan az akció mellett szavaztak. Elnök nem szavazott, úgy, hogy a párt a rendelet ellen való állás fogalás dolgában nem döntött.

A pártelnökség a mai konferenciáról a következő értesítést adta ki:

A néppárt ma gróf Zichy János elnöklésével népes értekezletet tartott, amelyen a párt tagjai csaknem teljes számban megjelentek. Napirenden volt a miniszterelnök délelőtti nyilatkozata, valamint a képviselőház holnapi napirende. A vitában számosan vettek részt s végül a párt egyhangú megálapodásra jutott. A párt állás fogalás a Házban fogják a párt vezetői kifejtetni.

Tüntetések.

A szabadelvűpárti klub előtt ma este csak kisebb tömeg verődött össze, amely nagy érdeklődéssel várta a párt határozatát. A Lloyd-épület kapujánál két rendőr állt s Bockelberg felügyelő és kint az utcán is mintegy 15-20 rendőr volt, hogy az esetleges tüntetésnél mindjárt kéznél legyenek. Tüntetés azonban egyáltalában nem volt. Szűllő Kálmánt, amikor kocsijába ült, egy párral megöleltek. Khuen-Hédervárt észrevétlenül elhajtott. Hédervárt távozása után a rendőrök bevonultak a lókapitánysághoz s az utca csakhamar egészen elcsendesedett.

A függetlenségi pártkör előtt az Erzsébet-köruton este nyolc óra tájban egy-kétszáz ember verődött össze,

amely a járőkekkel együtt csakhamar vagy nyolcszáz lönyi tömegré szaporodott. Lányok, asszonyok is voltak a hullámzó csoportban, amely főszálya a Kossuth-nótiát és a *Munkás-Marseilleset* énekelte. A tüntetőeknek egy része ugyanis szocialistákból állott, akik azonban nem szervezettek jelentek meg a pártkör előtt csak úgy kerültek oda kisebb csapatokban. Egyre-másra váltakozott az éneklés a zajos felkiáltásokkal:

- Le a hóhérmiszterrel!
- Abcug Hédervárt!
- Éljen az általános, titkos szavazati jog!
- Jót a népek!

Maid sűrűn éljenzték a függetlenségi párt vezéremberét, s közben fáradhatatlanul kívánták, hogy beszéljenek a függetlenségi képviselők, különösen Barabást akarták hallani.

— Éljen Barabás! Hallj Barabást! — hallatszott szakadálannul.

A pártkör ablakai azonban osukva maradtak. Odafönn éppen értekezletet tartották a képviselők. Közben úgy kilencódfél órakor a tömeg egy része megmozdult a Kerepesi-ut irányában. A szocialista ifjúság volt, amelyet a pártvezetés értesített arról, hogy ne tüssentessenek a szocialisták, mert ez nem felel meg a párt intencióinak. Telefonon értesítettek volt a csoportosulásról a pártvezetőséget, amely arra elküldte néhány emberét a közbejárásra. A tüntetők nem hatottak rögtön a szóra, mindenáron szónoklat kellett nekik, ujra meg ujra énekeltek, de mikor látták, hogy felülről nincs semmi bajlandóság a beszédre s az értekezlet végét érve, a képviselők sorra távoztak, keztek elcsaladni. Megölténzték Polónyi, Nessi Pált, Rákosi Viktort, Pap Zoltánt, a népszerű függetlenségi képviselőket és csöndben elávoztak. Rendőrség nem vonult ki, mindössze két rendőr volt csak látható. A közönség a tüntetés alatt a gyalogjártót és a kocsitát is egészen elfoglalta, de a villamos közlekedés azért nem akadt meg.

A vidék állás fogalása

Szeged, szeptember 23.

Szeged város közgyűlése ma délután egyhangulag elfogadta dr. Dobay Gyula indítványait, melyek szerint felirátot intéznek a képviselőházhoz a nemzeti követelményekért, azzal megölydva, hogy a hadsereget a királyra és az alkotmányra eskessék fel, továbbá a virilitást összeírására vonatkozó kormányrendelet ellen. A közgyűlés elhatározta 79 szavattal 30 ellenében, hogy a hatóság adófizetést el nem fogad, az önkéntes katonajelentkezés ügyében a katonai hatóságnak szolgálátot nem tesz. Ez utóbbi indítványt ellen Rósa Izsó, a szabadelvűpárt elnöke felszóltat.

Szabadka, szeptember 23.

A városi közgyűlésen a vasárnap délygyűlést tárgyalják és elhatározták, hogy a nemzeti követelések ügyében felirát a képviselőházhoz. Dr. Kertész indítványt, mely szerint az adóhivatalokat tüssék el még az önkéntes adófizetés elfogadásától is, heves vita után névszerinti szavazásra bocsátották és az indítványt 53 szavattal 12 ellenében elvetették. Dr. Lipovicsot, aki a multkori népgyűlésen elnököt erősen megtámadták. Minőn a népgyűlés határozatát állítólag félreverték, a függetlenségi újabb népgyűlésre készülnek.

A hatás Bécsben.

A királynak a magyar miniszterelnökhöz intézett kézirattól a Reichsrathban a déli örökban a lapok különkiadásai révén szereztek tudomást. A kézirátot általánosan úgy fogják fel, hogy az nem egyéb, mint a hadiparancsnak enyhébb formában való ismétlése. A csehek köreiben semmiféle jelentőséget sem tulajdonítanak a kézirátoknak. Ezt a fel fogadást azzal indokolják, hogy az uralkodó egy 1871-ben kiadott kézirattal azt helyezte kiállításba, hogy cseh királyiá fogja magát koronáztatni. Ez azonban eddig nem történt meg. Ugyanigy a magyarok által követelt nemzeti engedményeket is bizonyítottan időkre fogják elhalasztani. A 1867-ben ígért nemzeti engedményeket sem vitették eddig keresztül, úgy azokat az engedményeket, melyeket Khuen állítólag magával hoz, sem fogják, még az esetben sem, ha azokat törvénybe foglallják, legalább belátható időn belül foganatba venni. A lengyelök köreiben azt a nézetet vallják, hogy a manifesztumnak célja feltüntetni, hogy az uralkodó, miután a hadiparancs csak a hadsereghez volt intézve, akaratával az egész lakosságot felvilágosítani és tájékoztatni óhajotta, hogy így azt a fel fogadást, hogy a hadsereghez intézett hadiparancs csak a hadseregnek szól, kiküszöbölje. A keresztény-szocialisták köreiben a kézirát tárgyi tekintetben jelentőséget nem tulajdonítanak. Mindazt ugyanis, amit a kézirát magában foglal, már a hadiparancsban elmondta a király. A német nemzetiségiek abban a körülményben, hogy a király a kézirátban folyton a nemzetről és a nemzethez, nem pedig a néphez szól,

a magyar nemzetnek tett engedményt látnak. Még pedig abban az értelemben, hogy a király hajlandó a magyarokat nemzetnek elismerni és őket a hadseregen kívül álló engedményeknek részesíteni. A párt ennél fogva folytatni fogja a vámtörlet elkövetésére vonatkozó törekvéseket, azzal a feltevésével azonban, hogy a meglévő állapotokon egyelőre nem változtatnak. A nagyméretű ezzel szemben programjukhoz, mely a teljes perszonal-unióra törekszik, a királyi kizárat után is ragaszkodnak és minden, a magyaroknak teendő engedményt annál nagyobb örömmel fognak fogadni, mert ezek az engedmények alkalmat fognak nyújtani arra, hogy a teljes elváltást osztrák részről is annál jobban szorgalmazhassák.

A bécsi estilapok közül a *Nuwe Freie Presse* és a *Fremdenblatt* külön kiadást rendezett. A *Nuwe Freie Presse* cikke így hangzik:

Legfelsőbb kézirattal lép gróf Khuen-Héderváry a magyar képviselőház elé. E pillanatban eimondhatjuk, hogy ha Magyarországon a chlopyi hadiparancs e keseredett felháborodást keltett, mely megsemmisítéssel fenyegetett, e manifesztum arra készít, hogy a nemzeti követeléseket lényegesen mérsékelni kell és hogy gróf Khuen-Héderváry a lecsigázott követelésekkel szemben a kapott megbízás végrehajtásával nem nagy támaszt talál. Ha Magyarországon a hadiparancsot gyengítő magyarázatot vártak, akkor csalódtak. A manifesztum a koronának a chlopyi hadiparancsban megjelölt álláspontját újól megerősíti, ragaszkodik a hadsereg vezényletének és egységességének tekintetében a koronára ruházott jelszavakhoz, amelyeket fenntartani szilárd elkötelese. A manifesztumból az uralkodó mély fájdalma árad ki az ellenzékől támasztott politikai küzdelem harabába, de megnyilatkozik benne a bensős és törő szeretet Magyarországra és a magyar nép iránt, a manifesztum hangja pedig rendíthetetlen szilárd-ságról tanusodik.

A *Fremdenblatt* a legfelsőbb királyi kézirattal kapcsolán így ír:

Gróf Khuen-Héderváry nemcsak mint új minisztere nők lép ismét a magyar törvényhozás elé, hanem egy legfelsőbb királyi kézirattal feltegyerve s ebben foglaltatnak azok az indító okok, amelyek a koronát arra készítik, hogy ismét őt bizza meg a kabinetalakítással. A királyi kézirattal rendíthetetlenül ragaszkodik a chlopyi hadiparancsához és a magyar katonai követeléseknek csak oly mértékben biztosít érvényesülést, amelyre a magyar kormány előbbi nyilatkozatain, gróf Khuen-Héderváry pontokba foglalt engedményein és a hadiparancsban megjelölt határokon túl nem terjednek.

KÜLFÖLD

Az új pápai államtitkár. Körülbelül bizonyos, hogy a pápa *Satolli* bíbornokot fogja államtitkárként kinevezni. Az államtitkárságra tudvaleg *Gotti*, az egyik pápajelölt is jelölve volt.

Az angol vámpolitiká. Az angol gyarmatügyi hivatal számos táviratot tett közzé, melyeket egyesületek és társulatok intéztek hozzá, s melyekben Chamberlain üdvözli állásfoglalásáért. A gyarmatügyi hivatalnak ezt a tényét Londonban nem igen rokonszenvesen fogadják, mert Chamberlain már magánember. Kanada nem hogy hideg, de elutasító magatartást tanúsít Chamberlain politikája iránt, s patriotikus kirohanásában választási manővert lát. Azt mondják, hogy Balfour lehetőleg erős minisztériumot akar alakítani, hogy a választásokat esetleg évökig elődarsa.

Eliot Artur, a pénzügyminisztérium ezideig volt államtitkára válaszulvón egy hozzá intézett levélre, kijelentette, hogy teljesen egyetért Ritcheinek szabadkereskedelmi nézeteivel, úgy, hogy lehetetlennek tartotta hivatali botlítani oly kormányban, mely mindinkább a védővamos politikára fel fordul. Nem maradhatott meg hivatalában anélkül, hogy el ne veszítette volna önbecsülését. Szerinte elérkezett az idő, melyben el kell, hogy határozzák magukat az élelmiszerek, gabona, hus, takarmány stb. behozatala megadóztatásának politikája mellett vagy ellen. Ez lesz utóvégre a főkérdés, bár a jelen pillanatban megtagadják. A megtörő várnok és a kereskedelempolitikai akció szabadságát illetőleg annyiban egyezik meg Balfour rópirátával, amennyiben az a nézete, hogy a kormánynek szabadságában álljon, hogy minden esetet annak megjelenésekor a helyzet szerint mérlegelhesse és olyan eljárást követhessen, amelyet helyesnek tart, fenntartva a parlament helybenbágyását. Végül Eliot azt a reményét fejezi ki, hogy megmarad választóinak iránta tanúsított bizalma a jövő választásokig, melyek nem lehetnek messze.

Szerb ügyek. Mint egy ma esti táviratunk röviden jelenti, a szerb kormány lemondott, miután ukázt terjesztett a király elé a szkupstina összehívása céljából. A lemondott kormány azonban az új kormány megalakulásáig vezetni fogja az ügyeket. A pótválasztások előreláthatólag e hó 27-én lesznek. A választásnak az az eredménye, hogy a függetlenségi radikálisok majdnem ugyanannyi mandátumot kaptak, mint a mérsékelték, általános meglepetést okozott. Politikai körökben remélik, hogy a váratlan eredmény következtében megegyezés fog létrejönni a mérsékelt és független radikálisok közt, ami az ország érdekében szükséges.

Ma reggel kezdődött meg a *letartóztatott nisi tisztek* ügyének tárgyalása. A törvényszéki tárgyaláson *Lazarevic* tábornok elnökölt, aki épp úgy, mint a törvényszék többi tagja, Sándor király ellen való összeesküvésben vettek részt, miből a per „tárgyilag” vezetése várható. Az ítéletet valószínűleg csak pénteken hozzák.

Belgrád, szeptember 23.

Az *Avakumovic*-kormány beadta lemondását s *Peter* király elfogadta, egyúttal megbizta a volt kormányt az ügyek továbbvezetésével.

A macedon mozgalom. Már vagy tízed-szer jelentik, hogy a háború elkerülhetetlen Törökország és Bulgária közt. Erre való tekintettel Bulgária 30 zászlóaljat mozgósított. Törökország pedig minden redit-zászlóaljat talpraállított. Örök circulus vitiosus. Vagy azért fegyverkezik a két fél, mert a háború elkerülhetetlen, vagy azért elkerülhetetlen a háború, mely folyton fegyverkezik a két fél, s ezt a szaraz készülődést végre is megújta.

Azt is sokszor jelentették már, hogy *Szarafov* Boris elesett, s mindannyiszor kiderült, hogy él. A *Rappel* konstantinápolyi tudósítója most ismét határozottan azt állítja, hogy *Szarafov* Boris, a macedon főlkész vezére elesett. Szarofov megölésének híret tegnap a seraskeriaton hivatalosan megerősítették. A hivatalos jelentés szerint Szarofovot egy Monastir közelében lefolyt ütközetben egy török katoná ölte meg és fejét, amelyre a török kormány százezer frankot tűzött ki, Monastirba vitte.

A *Vecserna Posta* burgasi levelezője hajmeresztő részleteket jelent azokról a vérengzésekről, amelyeket a törökök az adrianepolisi hárszéki kerületekben végre visznek. A török katonák nagyszámban halat fölgyújtottak és sok száz békés lakót lemészároltak. Korikleri faluban 45 embert üsszékötörték és nejkik szeméáttára leöldösték. Toslepe faluban a lakókat előbb bezárták házaikba és a házakat azután felgyújtották, úgy, hogy az emberek bennégték. Hivatalos jelentések a kirkilisszei borzasio vérengzésről érkezett híreket megerősítik. Burgasba csak a legutóbbi három nap alatt tízezer menekülő érkezett, akik a legnagyobb nyomorban vannak és a fejedelemségre nézve gazdasági tekintetben veszedelmet jelentenek.

Konstantinápoly, szeptember 23.

A monasztiri vilajetből érkezett török táviratok több üsszékötetésről tesznek jelentést a Monastir közelében fekvő *Rodar* faluban. Ezen ütközetben tizenöt bandatagot megöltek. A florinai kerületben több bolgár talu meghódolt. Belovisztában (Thatele kerület) harminc bandatagot öltek meg, ezonkívül többeket megsebesítettek. A *Rezba-tól* ingoványában harmincöt bandatagot fogtak el. Az *Izliste*-hegységben negyven bandatagot öltek meg, akiknek főnöke Marko volt, Dreznében pedig tizennyolcat. Egy *Pertep*-közelében történt üsszékötözés alkalmával 28 bandatag vesztette életét. A szaloniki-i vilajetből érkezett török táviratok azt mondják, hogy *Perim*-hegységben (Serresi szandzsák) még 34 bandatagot öltek meg, akik *Hranski* bandafőnök vezetése alatt állottak. *Garnista* falu környékén két bandatagot öltek meg. Török részről jelentik az *üskübi vilajetből*, hogy 160 bandatag, akik a *Kocsána* kerületben fekvő *Fotos* faluban rejtőztek el, az adóbeszedőt, ennek segédjét és egy csendőrt megölt.

Konstantinápoly, szeptember 23.

Szombaton még 308 fiatal tiszt utazott el a vasuton és pedig 67 Szalonikibe és 241 Drinápolyba.

Konstantinápoly, szeptember 23.

Monasztiri jelentés szerint két gyalog hadosztályt fognak a drinápolyi vilajetbe küldeni. A legutóbbi négy napon minisztertanács volt. Hir szerint a minisztertanács bizonyos bolgár javaslatokkal is foglalkozott, melyek a macedon-mozgalom lecsillapítására vonatkoztak. Más verző szerint a minisztertanács bizonyos intézkedéseket is tárgyalt, melyek által Bulgária kényszerítetnék a macedon-mozgalom támogatásának abbanbágyására.

Szofia, szeptember 23.

A török biztos szóbelileg közölte a kormány-

nyal a szultán hajlandóságát, hogy Bulgáriával *Macedonia* pacifikálásáról tárgyaljon. A bolgár kormány kijelentette, hogy csakis Törökország írásbeli javaslati alapján hajlandó a dologgal foglalkozni.

Koerber Magyarország ellen.

Bécs, szeptember 23.

A képviselőház ülése rendkívüli izgatottság közben kezdődött. Az ülésterem egészen megtelt képviselőkkel, a karzatok zsufolva voltak és a ház előtt is roppant néptömeg verődött össze. Népes csoportokban álltak ott olyanok, akik nem kaphattak belépőjegyeket. A karzatokon is, az utcán is igen sok katonatiszt állott. Az ülést gróf *Vetter* elnök 11 órakor nyitotta meg. Miután felolvasták a császári kizáratot, amely *Resek* cseh minisztert fölment állásától, a honvédelmi miniszter betérjesztette az 1903. évi újoncok besorozására vonatkozó törvényjavaslatot, amely szerint az újoncok tényleges besorozása és ujoncozása a Reichsrathban képviselt királyságok és országok részére a múlt évben megszavazott jutaléknál nagyobb számban csak akkor és oly mértékben történhetik, ha és amily mértékben ez a véderőtörvény 14. szakasza értelmében a magyar korona országaira eső ujoncjutaléokra nézve megtörténik.

Koerber miniszterelnök szóval fel ezután és a törvényjavaslatot következőleg okolja meg:

A kormány fontos érvekre támaszkodva, 1903-ra egy nem jelentéktelenül fölemelt ujoncjutalékokat kért a háztól. A ház újabb fényes bizonyítékát adta hazafiságának, (Gunnyos derűtség a nagyméretű és a cseh radikálisok padjain.) midőn a gazdasági depresszió mellett is megszavazta az ujoncjutalék fölemelésével járó pénzügyi terheket. A másik államterületen, amely a hatvanhetedik közjogi törvények értelmében minden ügyben, amely a monarchia közös védelmét illeti, hasonló eljárásra van utalva, nem egy történt, mint nálunk. A magyar kormány is előterjesztette ugyan a megfelelő törvényjavaslatot, de nehézségek támadtak, amelyeket a ház ismer. Az új kormány, hogy ezeket a nehézségeket legyőzze, redukálta az ujoncjutalékokat az előbbi mértékre. Még komolyabb lett a helyzet a fenyegető egyenlőtlenség által, amely, ha egyszer megkezdődött, a katonai kérdések tárgyalásában kialakulhat. Minél pontosabban van körülírva a kormányok és népképviselők befolyása, annál eminebb érdeke mindakét államnak, hogy a fennálló viszonyon semmiféle egyoldalú változás ne történjék. Es bizonyára kötelessége az osztrák kormányknak, hogy az iménis államfél jogainak csorbítását megdőlolja. A magyar ujoncjutalék leszállítása különben nem volt öncél. A törvényjavaslat alkalmat adott nemzeti követelések támasztására, (*Schulmeier*: *Es vesztegetésekre!*) amelyek a közös hadsereg eddigi intézményeinek legfontosabb pontjaiban alapvető változtatásokat kollekt, hogy vezessenek. Minthogy a kiegyezési törvény szerint és különösen az 1867. évi magyar törvény 11. §-a szerint is minden, ami a hadsereg egyességes vezényletére, vezérlésére és bolszervezetére vonatkozik, kizárólag 6 felsége, a legfelsőbb hadur intézkedésének van fenntartva, ez a kívánság nemcsak a hatáskör korlátozásának szándékát, hanem természetesen *Ausztria* törvényes jogainak és érdekeinek korlátozását is tartalmazza. Hogy ha egy ilyen nemü követelés alkalmas volt a közös hadseregrek, a dualisztikus államforma e legszilárdabb erődjének (Tetszés és gunyos derűtség.) a közös hadsereg egységességének, az osztrák-magyar monarchia hatalmának és tekintélyének mélyen való megingadására, úgy az itteni kormány nem lehetett kétségben többé arra nézve, hogy miképpen határozzon. Mindezeknek megfontolása a kormányt tároainak rendelkezésre bocsátására kényszerítette. Nem térhetek ki az elől, hogy ne utaljak a pillanat nagy fontosságára, melynek hatása alatt az összes pártok egyebekben való minden nézetkülönbségük féltetével egyesüljenek. Épp az ilyen pillanatokban tűnik ki a leglésebben, milyen aggodalmat keltő dolog a kormányt mindig újól a 14. §. alkalmazására kényszeríteni. (Elénk tetszés, taps, ellentmondás és közbe-

szólás a csehek részéről.) és ez által önmagunkat gyöngíteni akarni, amikor, azt hiszem, csak az az egy történelmi, hogy (Közbeiktatások a csehek részéről, elnök csönget.) azok, akik a 14. §-t oly értékessé teszik, saját vagyonukat teszik kockára. (Élénk helyeslés.) A felmentésünk tartalmazó kérelmünket követett egész krízis ideje alatt hangsúlyoztuk Ausztria jogát, hivatkozva a törvényekre és a rendkívüli terhekre, melyeket a közös hadsereg fenntartásáért viselünk. Utaltunk arra, hogy a *hadsergeknek a támasztott követelések értelmében való átalakítása esetén Ausztria a törvények hatalmáért az elé a kérdés elé állítanék, hogy a jelenleg fennálló kötelezések a két állam-fél között továbbra is fennmaradandó-e.* Hivatkoztunk az európai békét biztosító feltételekre, amennyiben azok véderőnkre vonatkoznak. Kijelentettük bátran, hogy minden osztrák kormányának a közös hadsereg minden ügyére vonatkozó és őt illető minden befolyását minden időben törvényes terjedelemben biztosítani kell. Lemondásunk nem fogadtatott el, hanem *kérésünk okait méltatták és a korona bizalmát fejezte ki irántunk.* Azonban olyan hangok emelkedtek, amelyek azt állították, hogy álláspontunkat részben vagy egészen cserbenhagytuk, csak hogy hivatalban maradhassunk. Ámde mi azt hittük, hogy megelégedtünk az irántunk kifejezett bizalommal, nevezetesen lemondásunk okainak méltánylásával, ezáltal pedig arra a határozott nyilatkozatra kaptam felhatalmazást, (emelt hangon) hogy a *hadserg minden kérdésében a monarchia immens, felének törvényes befolyása tényleg is teljes épységben marad.* (Élénk tetszés.)

Mi nem kerestünk és nem is keresünk harcot. Szenvedély nélkül, ahogy a kormányunk tovább is maradnia kell, *foglalkoztunk kötelességszerűen az újoncjutalék fölött folytatott tárgyalások alkalmával fölmerült összes követelésekkel és találatok oltványok is, amelyek az érvényben levő kiegyezési törvények álláspontjáról tekintve, minthogy a hadsereg szervezetét és karakterét nem érintik, diskutálhatók vagy megengedhetők. Ezek közé azonban semmiestre sem tartozik egyebek között a vezényleti és szolgálati nyelv megváltoztatása.* (Helyeslés.) Ezért ennek meg kell maradnia mindaddig, amíg a mindezek dacára is mindakét államterületnek előnyére szolgáló közjogi viszony fennáll. A döntés megtörtént. A legtöbb hadur akarata az, hogy az osztrák-magyar monarchia hadserege olyan maradjon, amilyen most: közös és egységes, (Élénk tetszés.) minden alaponásában érintetlen. (Élénk tetszés és taps, zaj és ellentmondás.)

Ezután ismertette Koberer a javaslat megalkotásának technikai okait, majd így folytatta:

Ne gondolják, hogy mi nem ismerjük a tervezett intézkedés súlyosságát. Azonban veszedelmes hibának tartanók, ha ilyen időben, amikor annyira egészen uralkodik a hadsereg kérdése a hadsereg fölött, hogy az osztrák-magyar hadsereg közössége is kérdéses tárgya volt, annak bármilyen nevezetesebb ügyében más intézkedés történnék itt, mint Magyarországon. Mi sohasem tégtánánk egy ujjnyira sem az azonosságtól és legkevésbé ilyen időben. Nem engedünk részt űtni a hadsereg szervezetén, nem engedjük a legkeskenyebb utat sem megépíteni, amely a nemzeti aspirációkat beviszi a hadseregbe. (Tetszés.) Így állott elő ennek a rendkívüli intézkedésnek a szükségessége. A közös hadsereg egységessége nem lehet több kérdéses. Kipróbált intézményei biztosítva vannak. A kormány meg fogja óvni a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok jogait a hadsereg szükségletéről való gondoskodásnál és az új véderőjavaslatok megállapításánál. Ajánlom a javaslat mennél gyorsabb elfogadását. (Élénk tetszés; heves ellentmondás. Láma és közbeiktatások.)

Fernerstorfer indítványozza, hogy nyomban kezdjék meg a vitát a miniszterelnök nyilatkozatai fölött. Az indítvány mellett szavaztak az ifju-csehek és a nagynémetek is, de a többség elvetette.

Ezután folytatták a beérkezett iratok felolvasását, amelyek közt a nagynémetek, cseh radikálisok és szociáldemokraták a hadügyminiszteri rendelet hatályon kívüli helyezésére vonatkozó sürgősségi indítványai foglaltak. A szociáldemokraták ezenfelül egy másik indítványban azt követelik, hogy csak az eddigi újonclétszámot szavazzák meg, mindenféle záradék nélkül arra az esetre, ha a magyar országgyűlés a felemelt újonclétszámot várakozás ellenére megszavazná. E sürgős indítványok miatt az elnökség hosszasan tanácskozott, mert előnyben akarták részesíteni a német pártoknak azt az indítványát, hogy az *újoncjavaslatot sürgősen tárgyalják.* Minthogy azonban ezzel szemben az az ellenvetés merült fel, hogy a kormány javaslata még nincs is benyújtva. Koberer nyilatkozata után az előbb említett sürgős indítványokat kezdték tárgyalni. Az ülés a legnagyobb részvétele mellett folyik. Alig egypár képviselő van a teremben.

Plaček általánosságban véle nagyon rokonszenvesen beszél Magyarországról.

Maitk olyan álláspontot fejt ki, amely a Magyarországtól való teljes elszakadását kívánja.

Cséc cseh nyelven beszél.

Derschta kikel az ellen, hogy a sürgősségi indítványokat az újoncjavaslat tárgyalása elé helyezték, ami a javaslatot esetleg meghiusíthatja.

Eldersch szociáldemokrata és Abrahamovics lengyel Stieny (ifju-cseh) beszél, aki többek közt a német császári is megtámadja, és azt mondja, hogy a hármasszövetségben belül vannak tendenciák, melyek a hármasszövetség ellen dolgoznak.

A következő szónok Fressl (cseh radikális) beszél, mire az ülést berekesztették.

Bécs, szeptember 23.

A mai nap a pártok tárgyalásaival telt el, hogy biztosságot az újoncjavaslat gyors megszavazását. Az ifju-csehek ragaszkodtak Plaček sürgős indítványához, amely követeli a harmaddévsz katonák azonnal való szabadságolását s a hadügyminiszter idevágó rendeletnek visszavonását sürgeti. Ennek elfogadása fejében hajlandók a rendes újonclétszámot megszavazni. Ezzel szemben a németek hallani se akartak erről a sürgős indítványról s a maguk részéről obstrukcióval fenyegetőztek. A konzervatív nagybirtokosok közvetítő indítványát a csehek is, a németek is eleve elutasították. A német pártok végrehajtó-bizottsága is ülést tartott s ezen úgy Koberer miniszterelnök, mint gróf Welsersheimb is a németek álláspontja mellett nyilatkoztak. Ami azonban a német pártoknak azt a követelést illeti, hogy a Landwehrre nézve is csak a rendes létszámot szavazzák meg, azt gróf Welsersheimb visszautasította, mert a Landwehr újonclétszáma független Magyarország törvényhozásától s arra Chiari klauzulája sem vonatkozik.

A német pártok holnap fognak dönteni magukatartásuk fölött.

Az ifju-csehek értekezletén a legélesebben bírálták Koberer mai beszédét s a radikálisok az követeltek, hogy mondják ki az obstrukciót a miniszterelnök e nyilatkozata után. A klub holnap újból konferenciát fog tartani.

HIREK

A nemzet manifestuma.

A manifestum, amelyet ma hozánk intézett a király, annyi bölcs igazságot tartalmaz, hogy csakugyan kérnünk kell nem annyira ő felségét, a koronás királyt, akivel mi nem levelezhetünk, mint közvetlen és nekünk nagyon is kellemetlen tanácsadót arra, hogy megszívleljék mindazt, ami a király irásában bennfoglaltatik. Megadjuk, erre az alkalmat azzal, hogy ugyanazt a manifestumot, amelyet mi kaptunk Khuen-Héderváry ur utján, ideiktatjuk ő felségéhez címözve.

Felséges Ur!

Fiai szívünket mély gyász tölti el látára azon sajnálatos állapotoknak, melyek Felséged udvarában a politikai életet hónapok óta meddőségre kárhoztatják és már-már az állami gépezet működését is megakasztják.

Midőn 1867-ben egyfelől Magyarország s másfelől a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok között a pragmatika szankeiéből folyó közös és együttes védelem eszközei felsoroltattak, az 1867. évi XII. törvénycikk 11. szakasza megállapította, hogy a magyar hadsereg egységes vezérletére, vezényletére és bszervezetére vonatkozó ügyek Felséged által intézendők el;

S amint mindenkor szigorúan örködünk afelett, hogy az ezen törvény alapján elvállalt kötelezettségek általunk becsületesen és lelkiismeretesen teljesíttessenek, ezenképpen el vagyunk határozva a minket megillető jogokat is csorbítatlanul fenntartani és utódainkra érintetlenül átszármaztatni.

Midőn Felséged ezeket a jogainkat elismerte, nem csak a monarchia nagyhatalmi állásáról, hanem saját hazánk és nemzetünk erejéről és biztonságáról is akart gondoskodni.

Éppen ezért nem tudnánk hozzájárulni oly intézkedéshez, amely végős következményekben a monarchia két államának a gyengítésére vezetnének és dicső emlékü őseinktől átvett örökségünket a hanyatlás veszélyének tennék ki. És ugyancsak azért nem járulhatnánk azon követelések teljesítéséhez, melyek kipróbált intézmények olyatén meghamisítását célozzák, mely kedvelt Magyarországnak érdekeinek nemcsak meg nem felel, de végős következményekben szent koronánk országainak integritását és fennmaradását is veszélyeztetnék.

Másfelől nem zárkózunk el a közös hadsereg körében Felséged királyi hatalmából folyó azon intézkedések megvalósításától, melyekre vonatkozólag az utóbbi időben Felséged kormányai az országgyűlés színe előtt máris nyilatkozatokat tettek és amelyek Felségednek az általunk megjelölt pontokkal együtt azt a keretet alkotják, amelyen belül mi ilyen intézkedéseket megengedhetőknek tartunk.

Magyar nemzetünk a kiegyezés óta óriási haladt. Elégítéssel tapasztaltuk azt az öröndetes fejlődést, mint újabb bizonyítékot ama mű bölcsessége mellett, melyet a korona és nemzet kölcsönös bizalma hozott létre. Így kell annak lennie és így kell annak maradnia ezentul is.

Alkotmányos életünket az isteni gondviselés kegyelme mrndedig megmentette minden komoly megrázkódtatástól. Csak Felséged józansága és higgadtsága, minden számba jövő nagy érdek megfontolt mérlegelése óvhat meg bennünket a jövőben is megpróbáltatástól.

Hazafias kötelességünk ezért figyelmeztetni Felségedet arra, hogy mi most is ragaszkodunk a kiegyezéshez. Meggyőződésünk, hogy az a szellem, amely ömvét megalakotta, ma is él régi erejével Felséged lelkületében.

Bizunk Felséged belátásában, hogy a szívünkhez oly közel álló Magyarországnak, annak törvényes képviseletét, atyai szándékairól felvilágosítja és a mai, az országra és a monarchiára veszedelmes helyzetből a szerencsés kibontakozást megtalálja.

Ebben a föltevésben arra határoztuk el magunkat, hogy Felségedet erről a határozott állásfoglalásunkról értesítjük.

A magyar nemzet.

Ne féljünk!

Ne féljünk. Nincs ok félelemre. Minden rossz önmagát lejárja. Mosolylyal nézzünk a gonoszra, Hadd hőmpolyogjon szennyes árja.

Hazugság ellen ne tüzeljünk, — Silány létét hadd élje végig. Pokol szülötte, — sorsa biztos: Soha sem nőhet fel az égig.

Pedig a szent jogoknak útját Ott intézik hatalmas kézzel: Eleje lenn a porban indul, S a vége fenn sugárba vész el.

Sírjunk, vesződjünk, tépelődjünk? Nem érdemes rá semmi guszág! Csapásitól ha létünk reng is, Fenntart az égi szent Igazság!

K. Lippich Elek!

A pénzeslevélhordó.

Nem fognak használni a hídok leöntések és a villamos fémfűrdők. Az orvosi tudomány pedig örök, szegyetlenes csódjával fog szemköztállani a neuraszténikus rémlátományokkal. És mindnyájan haza fognak menni este a sötét szobába, halló érzékünkkel megfogjuk a szél halk rezgéseit és azt hisszük majd, hogy megkocogtatták ajtónkat. És az élet, meg az emberek gonoszsága hozzá fogja adni az ő mindennapi eszűsát.

A dajkamesék az éjszaka sötétjéből veszik kísérteties tárgyukat. Az élet fényes nappal játsza el a boszorkánytáncos játékát. Tegnap is így történt. Boldog verőfény uszot a levegőben, amikor az a szegény pénzeslevélhordó belépett a nagy utca palotájába. Odakint erősen rezgett a villamos esengője; ezer ember sürgött-forgott az utcán, a lakók ki- és bejártak a házakban, az asszonyok már hazatértek a vásárcsarnokból és a pénzeslevélhordó már serényen vitte lakásról-lakásra az áldást, a türelmetlenül várt örömeiket, a meglepetést, a pénzt. És nem fogták el halálosjelmek, amikor betért a kapu mögé, mert fényes nappal volt, mert békés, jókedvű, derék polgárok derűje kísérte útján, meleg napsugár simult hozzá, mert ilyenkor alszik a bűn.

És leütötték. Meg se mukkant, mikor a baltát koponyájába ékeltek, csak nagy robajjal zuhant a lépcsőkre. Azután elvették táskáját s a gyilkosok nyugodtan, mintha mi sem történt volna, kiléptek az utcára ezer ember közé. A villamosok mellé, a kávéházak felé, hol urak és asszonyok olvasták újságikat és vitték a pénzt, a táskát, a véres fejszét és az ő nehéz bűnüket a fényes nappalba.

Mindez ma történt; holnap már talán elfogják a gyilkosokat, megtalálják a pénzt és visszaadják azt tulajdonosának. De vajjon ki adja vissza nekünk a világság nyugalmát, a nappal nyugodtságát a biztosság jóleső érzését?

Ki adja vissza nekünk az ép idegrendszert? Ki fogja elűzni a verőfényes rémlátományokat?

Holnap már reggel kilenc órától este hat óráig halálosjelmekkel fognak járni a jó pénzeslevélhordók: minden neszre felriadnak és a forgalmas utca zajából fülükbe siklik a gyilkosok fenyegető mormogása. Merveen vizsgálják majd a derűs, jókedvű, békés polgárok mosolyát és belesápadnak e vizsgálódásba.

Nincs nagyobb nyomorúság a tehetetlen dühnél. És mindannyian érezzük ma magunkban annak rombolását. Kit vonjunk felelősségre, kire csapjon haragunk fegyvere, kit okozunk a tegnapi gyilkosságért? A rendőrséget? — De hol lehessen őket megfogni? Végre is nem állhatnak be szívesen házak kapujába kapuvédőnek, vagy nem követhetnek nyomon mindenkit, kinek pénz van a zsebében, hogy rablók ellen megvédhessék őket? Nem is rúhatjuk fel nekik azt, hogy szabadlábban élnek tömeges számban tolvajok és rablógyilkosok. Mert ki tudja, mélyik kabát alatt rohad bűnre a szív, mikor és hol teremnek meg a vétkes gondolatok az emberek milliójában? Igaz, hogy a közbiztonság gyengesége, a rendőri hírek tragédiái adják az egyedüli világvárosias jeleget Budapestnek, de a tegnapi eset csak egy eset, melyért nem lehet igaz felelősségre vonni még azt a szál rendőrt sem, ki ott posztolt tiz lépésnyire a tett színhelytől.

De nem is vádolhatunk a gyilkosokon kívül senkit sem. Csak érezzük, hogy kell valaminek történni, amivel védelmet nyújtunk a kötelesség emeletéről-emeletre fáradozó szolgáink. Ez a szervezet az, mely oly kifogástalan minden tekintetben, melynek ezer szálaiban soha nem akad meg a rendes munkálkodás. A posta gondoskodik valamiképpen arról, hogy a szolgáló védve legyenek az emberi bestialitástól. Adjon fegyvert a kezükbe, hogy védelmezhessek magukat a támadással szemben. Ha másképp nem lehet,

menjen kettő, vagy három együtt, ha pénzt kell szállítani. Inkább legyen tiszteres számban a személyzet és tiszteres, vagy akárhány-szoros a költség, mintsem egy ember is áldozatává váljon kötelességének.

Ami pedig a gyilkosokat illeti, sujtsa őket az igazságszolgáltatás ugy, hogy ne számoljon az enyhítő körülményekkel, miket minden ügyvéd az újjából ráogatók ki. Akasztófát nekik!

bm.

Budapest, szeptember 23.

— **BUDAPESTI NAPLÓ** Szeptember 15-ikén új előzetes nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előzetes ezen a napon lejár, méltóanassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Haza!** Felhívjuk olvasóink figyelmét e helyen is a *Ludapesti Napló* mai *Haza!* című tárcájára. *Rudyard Kipling*, a világhírű angol első *Barrack Room Ballads* című verskötetében már esztendőök előtt népszerűsíteni igyekezett az angol katonaságot mely éppen nem dédelgetett kedvence Angliának. Indiai táborozásukat festik e barrack-dalok s a sok sanjargalást, nyomorúságot, melylyel szoldjukt meg kell küzdeniök. És mintha éppen ez a költemény ma nálunk is aktuális volna egy kisé!

— **Miklós cár Bécsben.** *Miklós* orosz cár — mint *Bécsből* jelentik — a legutóbbi megállapodás szerint e hó 30-án délelőtt 11 órakor külön udvari vonattal érkezik a nyugati pályaudvarra, ahol ünneppiesen és hivatalosan üdvözik. A cár közvetlenül *Schönbrunn*ba megy, hol villásreggeli lesz. Délután két óraker mindkét uralkodó Münsterre utazik zergevadására. Október 8-án a cár *Darmstadt*ba utazik, anélkül, hogy Bécsben tartózkodjon.

— **Deák Ferenc emléke.** *Lugosról* táviratozzák: *Krassó-Szörényvármegye* közönsége október 12-én nagyarányu kegyeleti ünneppéssel fogja *Deák Ferenc* emlékét megülni. A vármegye díszközgyűlést tart, amelyen emlékbeszédet mondanak és leleplezik *Deák* arcképét, amely *Déry Béla* művészi alkotása.

— **Az új oimernök.** A király *Vátesy Sándor* elhunyt kir. táblai elnök helyébe *Magyar királyi oimernökké Huszár Adolf* miniszteri tanácsost nevezte ki.

— **Október hatodika.** Az idén az egyetemi ifjuság az eddigiéknél nagyobb keretekben fogja megünnepelni október 6-át, az aradi vértanuk napját. Reggel gyásztisztviszlet lesz az egyetemi templomban. Az ifjuság azután az Egyetem-téren gyülekezik, s onnan az Egyetemi kör zászlaja alatt indul a *Vigadóba*, melynek nagyertermében 11 óraker lesz az ünnepély a politikai- és művészvilág több kiváló tagjának közreműködésével. Az ifjuság délután kimegy a keresési-utj temetőbe *Bathány Lajos* sírjához s a menethez való csatlakozásra felhívja a polgárságot is. Az ifjuság egy küldöttsége elzarándokol *Aradra* is, ahol ünnepélyt rendez a vértanuk sírjánál. Az Egyetemi Kör elnöksége az október 6-iki ünnepet tárgyalában e hó 28-ikára, szombat este 6 órára érkezeletre hívta az ifjusági egyesületek elnökeit.

— **Lear király premijerje.** Egy könyvtárra való csupa német agyvélből írott okos könyv se ellensúlyozza eléggé azt a szegvnt, amit a német kultúrara hozott a koburgi udvari színház. A derék műintézet ugyanis a napokban adta elő *Lear királyt* — először. Mindenesetre szép tőle, hogy végre is ráhatározta magát a jeles színpadi szerző ezen munkájának előadására, de hát vajjon miket játszottak idáig abban a színházban?

— **Rákóczi-zarándoklat Konstantinápolyba.** A Rákóczi-zarándoklat rendező-bizottsága már hivatalosan is értesítette a konstantinápolyi hatóságokat a magyarok odaérkezéséről. Előkező társaság verődött össze ez alkalomból amely a magyar társadalom intelligens osztályából egyesülve, méltón képviselheti a magyar nemzet kegyeletét II. Rákóczi Ferenc sírjánál. A magyarok impozáns társasága a szultánnal is tisztelgés és hálaát fejezi ki, amiért száműzött nemzeti hőseinknek Törökország adott menedéket.

— **A bácskai egyházgyűlés.** Az ág. ev. nagygyűlés bejelezéseképpen Uj-Verbászon játszódt le az *Alinea* száz éves jubileuma. *Zsilinszky Mihály*, a Luther-társaság elnöke, megjelent *Verbászon*, hogy megtekintse Dél-Bácskának kultuszpontját, a verbási áll. segélyezett gimnáziumot. Elsőnek az államtitkár *Szeleky Sándor* gimnáziumi igazgató üdvözölte. *Zsilinszky* megtekintette a gimnáziumot és támogatását ígérte, kilátásba helyezve a gimnáziumnak nyolc osz-

tályuvá való fejlesztését. Banket is volt, mely után az államtitkár elutazott.

— **Struchly századosnak és Fromanek főhadnagyának.** Az a forgatag, amely az emlékezetes hadiparancsra kerekedett, a nyilvánosság elé dobott két katonatisztí nyilatkozatot. A tiszturak, az egyik tudvalevőleg *Przemyslben* a legénység frontja előtt, a másik *Poszonyban* vendéglői asztalnál eresztette meg a magyarokat gyalázó szózatát zsilipjét. *Fromanek* ur szótára valamieskével enyhébb volt, amit csinált, abba némi komikai elem is belecsuszant, hanem *Struchly* százados, az már nem válogatott. *Piszkolta* a magyarokat, ahogy csak a száján kifért. Kapott ugyan hirtelenében szobaáristomót a vendéglői szereplésért s poszonyi forrás szerint várna rá még egyéb megtorlás is a katonai hatóság részéről a viselkedése miatt, azonban addig is lesz rá nézve egy és más következménye a szereplésének. És vele együtt *Fromanek* főhadnagy is. Akadnak magyaros temperamentumok, akik az elégtétel lassabb módját nem igen tudják bevárni, s az országnak egy-két másik részéből szólnak a két tiszthez egy-két férfias szót. A brutális támadást erőteljes stílusban utasítják vissza egyelőre. A mai postával levelet kaptunk, amelyben a következőkét nyilatkozat közlésére kérnek fel bennünket.

I.

Struchly Lipót, a 11-ik vadászszázados kapitányához
Poszony.

Amiért Ön a magyar nemzetet megsértette, becsémelte, én Önt haszontalan komisz fráternek nevezem és ígérem, hogy piszkos száján vágok keresztül kardommal alkalmalag. Had lásam hát na, azt a fennen hirdetett nagy bátorságot!

Pápa, 1903. szeptember 21.

Előttünk:

Beck János s. k.

Sávolyi Brunó s. k. Lovag *Zolnai Viktor*.

II.

Formanek osztrák főhadnagyának,
11-ik gyalogrezet 10. század

Przemysl.

Mint a lapokból értesülök, *Formanek* ur, Ön Magyarországot megsértette!

Sajnálom, hogy közlemben nincs *Formanek* ur, hogy mősre taníthatám hazám és a magyar nemzet iránt. Így be kell érnem azzal, „egyelőre”, hogy fecséző szájhósnak nevezem, kinek a száján fogok kardommal keresztülválni alkalomadtán.

Pápa, szeptember 21. 1903.

Előttünk:

Beck János s. k.

Sávolyi Brunó s. k. Lovag *Zolnai Viktor*.

Egy későbbi táviratunk jelenti, hogy *Struchly* poszonyi vadász-százados ma táviratilag provokáltatta *Bonis* Sándort, aki a *Magyarországban* nyíltlevélben korholta le a százados nemzetesért viselkedését. *Struchly* értesítette *Bonist*, hogy ma őjje *Poszonyból* két katonatiszt érkezik *Miskolcra*, ahol a felek segédei becsületbeli ügy tárgyalására ülnek össze.

— **Előre . . .** Ily címen jelent meg a legújabb rüpirát a *chopy-i* hadiparancsról s a magyar politikai helyzetéről. (Irtá dr. B. M.) A fekete-sárga boríték alatt a nemzeti törekvések lelkes szószólója akad a kis füzetkében, amely meggyőzőhöz jogi érvekkel k a nemzeti állásponat védelmére. A füzet utolsó része a nemzeti érzés és nemzeti öntudat ápolására serkent. Erre szükségesnek tartja a magyarság szervezését. Alapítanak a népnek nagyszabásu arénákat, rendezzenek országsszerű nemzeti ünnepeket, birkózó, lovas bajvívó és cöllov versenyeket. Ha a nép nagy rétegeiben ily módon a faji érzést öntudatos akarattá tuduk tenni, megteremtettük az új nagy Magyarországot.

— **Báró Bothmer Jenő vívóterme.** A testedző sport barátai bizonyára örömmel fogadják a hírt, hogy báró *Bothmer Jenő* huszárkapitány, a világhírű magyar athléta, már legközelebb, ez év október hó 1-én sport- és vívótermet nyit a fővárosban. A felszerelés pazarasága a berendezés és kényelem szempontjából páratlan lesz a báró *Bothmer* sportakadémija. A kard- és vívóírvis, a cöllovészet, birkózás, a testedző és izomerősítő sport minden nemének gyakorlását a legmodernebb rendszer szerent báró *Bothmer* vezetésével a legkiválóbb szakértők fogják oktatni. A helyiségek berendezésével már csaknem elkészültek. Gyönyörű vívótermek, férfi- és női öltözők, dohányszó, fürdőhelyiségek stb. állanak a közönség rendelkezésére. Báró *Bothmer Jenő* vívótermet ez év október hó elsején nyitja meg *Arany Janos*-utca 25. szám alatt. Beiratkozások ugy egyesek, mint társaságok részéről naponkint eszközölhetők regge 9 óratól délutáni 6 óráig.

— **A Magyarországi Hirlaplórok Nyugdíjintézte** vasárnap, e hó 27-én délelőtt 11 óraker saját helyiségében (V., Alkotmány-utca 16. sz., I. em.) ülést tart.

— **Az egyetemi beírások.** Az egyetemen ma délelőtt kezdtek be a rendes beírásokat. Holnapról kezdve október 1-ig már csak azok iratkozhatnak be, akik tandíjmentességet nyújtottak, azontul pedig csak az önkéntes évfolyamot szolgáló egyetemi hallgatók. Ma délig 5460 hallgatót írtak be az egyetemen. A női egyetemi hallgatók száma még mindig növekszik. Az ideán 54 nő iratkozott be, míg tavaly csak 35 volt a női hallgatók száma.

Beírtak ma délig 5460 egyetemi hallgatót. Tavaly az első félévben 6300 hallgatója volt a budapesti egyetemnek. Minthogy a tandíjmentesek, az egyéves önkéntesek és az előjegyzettek még egy hélig iratkozhatnak, valószínű, hogy az ideán egyetemünk tanuló népessége eléri a 6500-as számot. A jogi fakultáson beírtak 1541 új hallgatót. Tavaly ebben az időben csak 1834 újonnan iratkozott jogász jegyezték s ez a szám az első félév végéig 1601-re növekedett, amiből az ideán a jogászok erős gyarapodására következtethetünk. A bölcsészeti fakultáson eddig beírtak 650 új tanuló. Tavaly az első félévben az újonnan beírtakok végleges adatszámja volt 753. Az orvosi egyetemen újonnan iratkozott a mai napig 222 hallgató, tavaly az első félév végleges adata is csak 224 volt. E szerint ezen a fakultáson is a tanulólétszám nagyobbodását konstatahatjuk. Beírtak itt még 13 rendkívüli és 72 gyógyszerész-hallgatót *Tandíjmentességet* nyújtottak a jogi szakon 612, az orvosi szakon 190 és bölcsészeti szakon 701 tanuló. A tandíjmentességért folyamodók összes száma volt tehát: 1603, azaz az összes eddig beírt tanuló 17 százaléka. Az összes hallgatóknak mintegy tíz százaléka kapott egész- és mintegy öt százaléka féltandíjmentességet. Az újonnan iratkozók közül csak a tiszta jeles érettség bizonyítványt fölmutatóknak adtak egész tandíjmentességet. Az orvosi karon azok, akiknek nem volt prematurus bizonyítványok, semmiféle tandíjmentességet nem kaptak. A többieknek az elmeretel volt irányadó. A bölcsészeti szakon újonnan beírt kisasszonyok névsora ez: *Alexander Magda, Aranyossy Erzsébet, Bauer Irén, Berzevics Gizella, Bito Sarolta, Blizs Szidónia, Bredschneider Etel, Dénes Zsófia, Déver Teréz, Dvorzák Katalin, Elefánt Olga, Ervnei Ella, Faith Olga, Fetsch Aranka, Frankl Gizella, Friedrich Luiza, Gálf Anna, Gottlieb Jozefa, Grossmann Malvin, Gerő Gizella, Győri Luiza, Hoffmann Mária, Kardos Margit, Kács Margit, Lufschütz Amália, Légrády Vera, Lustig Aranka, Makó Irén, Murányi Zsuzsa, Mandell Henriette, Pihler Babetta, Sárdi Mária, Schwartz Sarolta, Schmidt Erzsébet, Tishy Margit, Vass Ilona, Wodcska Mária, Závoray Aranka.* Összes számuk 89 tavaly 30. Az orvoskari szakon újonnan beírtakoztak a következő kisasszonyok: *Balog Irén, Bontlovics Izabella, Berkovits Renée Böhm Margit, Gutmann Margit, Hauser Emma, Hlff Paulina, Kohn Frida, Kisgömb Elvira, Löve Celesztina, Lindnerfeld Piroksa, Revesz Margit, Spitt Beria, Tóth Malid és Weisz Olga.* Összeség: 16 hallgató, tavaly csak 5 hallgató.

— **Merénylét egy községi bíró ellen.** Szucsányról táviratozzák: E hó 20-án ismeretlen tettesek merénylét követtek el *Belajcsik János* községi bíró ellen. A bíró arra ébredt fel, hogy nagy világozottságot vett észre, amire tüzet sejtett és haragosan hívta segítségül háza népét. A hirtelen fényt robbanás követte, azonban sem a bírónak nem esett baja, sem pedig az épületben nem esett kár. Az udvaron sűrűskanónának roncsait találták meg, mely dinamittal volt megtöltve. A merénylő, kit működése közben megzavartak, elmenekült.

— **Fogorvosok országos nagygyűlése.** A Stomatológusok (Fogorvosok) Országos Egyesülete szeptember 25-ikén és 26-ikán tartja meg Budapesten, az Orvos-Egyesület (VIII. Szentkirályi-utca 21. sz.) helyiségeiben VII-ik nagygyűlést. Az ismerkedési estély szeptember 24-ikén, csütörtökön este 8 órakor az Országos Kaszinóban lesz.

— **Mozog a föld.** *Várpalota* lakosságát egy hét óta állandó izgatottságnak tartják a több ízben ismétlődő földrengések. Az első lökéseket e hó 15-én kedden reggel egyenyed öt órakor érezték s ugyanazon este kevéssel 8 óra előtt ismét erős rendülés következett tompa földalatti moraj kíséretében. A legéresebb rázkódást 21-én, hétfőn hajnali háromnegyed négy órakor észlelték. A nép ijedten futott ki a házakból, s attól való félelmében, hogy még több is következik, künn a szabadon várta be a virradatot. A lökések következtében a gyengébb épületek falai több helyütt megropedeztek. A nép erősen hiszi, hogy a közeliekvő, kékisgömbenül vulkánikus alakulása Baglyas-hegy — a Vértesek legnyugatibb fekvésű nyulványa — talán több ezeréves pihenés után kitörésre készül.

— **Téli menetrend olosz kiadásában.** Az *Utmutató*, a magyarországi összes vasutak és hajózáások 22 év óta megjelenő hivatalos menetrendkönyvének olosz kiadása jelent meg, mely Magyarország, valamint Bosznia és Hercegovina valamennyi közlekedési vállalatának ezévi október 1-én életbe lépő menetrendjét tartalmazza. Különös előnye ennek az olosz könyvnek, hogy rendkívül könnyen áttekinthető módon ad mindenről felvilágosítást. Ára mindenütt 30 fillér. Kapható minden könyvkereskedésben, dohányszőzésben, minden vasuti portánál és az összes vasuti könyv- és hírlapelárusítóknál, valamint a kiadóhivatalban, Budapest V., Ferenc József-tér 6.

— **Az igazi villámvonatok.** A porosz közmunkaügyi miniszter rendeletet adott ki a marienfelde-zossen-i katonai vasút menetbességének rendezése dolgában. A rendeletből megtudjuk, hogy ez a villamos úzremer berendezett vasút a marienfelde-mahlovi vonalon ezután száznegyven kilométer tesz meg óránként. A vonat másik részén Zossenig pedig még többet: százhetvenet. A rendeletet persze nagy kísérletezés előzte meg s ezeknek a során kitűnt, hogy ez a rohanó vonat kényelmesebb, mint például az olyan, amely csak a gyorsvonal sebességével halad. A gyorsaság fokozásával csökken a vonat zaja s nem is ráznak annyira a kocsik, mint a hatvan-hetven kilométeres sebességnél.

— **Protestáns irodalmi társaság.** *Nagyvadászról* táviratozzák: A protestáns irodalmi társaság ma délután tartotta közgyűlését. A vendégek, mintegy 250-en délelőtt és délután érkeztek. *Antal Gábor* püspököt *Rimely Károly* polgármester üdvözölte. A püspök válaszában a felekezetek az egyetértését kívánta és minden téren boldogulást kívánt a városnak. A közgyűlést öt órakor nyitotta meg *Antal* püspök *Zsilinszky Mihály* társelnökségével a megjelenésben akadályozott *Gyurátz Ferenc* és *Hegedűs Sándor* helyett. Szép beszéde, melyben lelkes munkára buzdította a tagokat, nagy tetszésben részesült. A gyűlést ezután *Sulyok István* ref. lelkész, *Materny Imre* ev. lelkész üdvözölték. A választmány jelentését *Séts Farkas* titkár ismertette. Többek közt *Szundy Károly* egy javaslatot terjesztett elő a ponyvairodalom ellen, melyet nagy tetszéssel fogadtak. Az indítvány a részletes tárgyalásra a választmány készíti elő. Ezután megválasztották a választmányi tagokat: alelnökké: *Antal Gábor* püspököt és *Zsilinszky Mihály* államtitkár, választmányi tagoknak *Szabolcska Mihály* dr. *Bernáth István*, *Zsigmond Sándor* ref. esperes, egyházközlései főjegyző a bécsi békekötés hárszázéves évfordulója alkalmából *Boeckay-Innep* megőrzését indítványozta, melyet elodagadt s egyben pedig elhatározták, hogy *Boeckay-korát* felelő történelmi művet adnak ki. Kimondták továbbá, hogy a Kálvin intéstucióknak 1659-ik évi kiadását közreboctatják. Este ismerkedési estély volt. A diszgyűlést hoinap tartják meg az evangélikus templomban.

— **Halálözök.** *Bellusi Baross István* államrendőrségi tisztviselőt ma délután temették el a kerepesi-uti temetőben. A temetésen megjelentek a rendőrségi segédhivatalok tisztviselői, továbbá sok parancsnoksági tiszt is. A menetet díszruhás rendőrök nyitották meg.

— **Somjai János** hírlapíró sulyos csapás érte. Ifjú felesége, született dörmőri *Zanathy Ilona* virágzó életének 28-ik esztendőjében, hosszú kinos szenvedés után, Nagybeaskereken tegnap meghalt. Halálát négy kis árva s kiterjedt rokonság sirajza. Temetése ma volt rendkívüli részvét mellett.

— **A borszei tűrő bérlete.** *Gyergyó-Szent-Miklósról* táviratozzák, hogy *Fekete Mór* bási vállalkozó Borszeiket Gyergyó-Ditrő és Szárhegy közbirtokosságát 50 évre kibérelte. A haszonbér az első 15 évben 70.000, a további 20 évben 80.000, azután pedig 90.000 korona, ezenkívül köteles a bérlő félmillió korona ingyenes befektetést végezni. A szerződés még nincs jóváhagyva.

— **Kiskitott vonat.** *Csaczkáról* jelentik: A kassa-oderbergi vasút egyik tehervonata e hó 22-én délelőtt az állomás közelében kiskitott. A mozdonyvezető idején kigúrt a vonatból, bájja nem történt, azonban három kocsai tönkrement. Ruttkár a 10-félely munkásai siettek a helyszínre s beállott forgalmi akadály elhárítására.

— **Öngyilkos pénztáros.** *Pécsről* táviratozzák: *Günsberger József*, a helybeli *Ulmann N. Károly* bankoég fiatal pénztárosa, mivel pénztáránál helytelen kezelést észlelték, szombaton délután bérkocsiban öngyilkosságot követett el és a városi kórházban ma délután meghalt.

— **Letartóztatott pénzhajlító.** A szabadkai rendőrség *Wid Jakob* beodrai illetőségű szabadkai ember vezetésével álló nagyarányú pénzhajlító bandát tartóztatott le. Működési terük Bács-és Torontálmegye volt, s egyik részük hamis órákoronások készítésével, másik részük a gépek előállításával foglalkoztak. A gépeket 800 és 2000 koronáért adták el Feketehegyen, Török-Kanizsán, Budapesten és Zentán.

— **Sírvas Jólta.** Szeptember 23-ikétől október 6-ikáig kevés esőzés várható, többnyire száraz s derült idő lesz s éjjel igen hűvös fagyokkal. 23-ikán pár napi eső kezdődik. Október 6-ikán részletes holdfogyatkozás, amely nálunk részben látható. Kezdődik 2 óra 40 percor, végződik 5 óra 55 percor. 7-ikén elsődrendű kritikus nap, 11-ikétől pár napi eső viharral és hűvös éjjeli fagy.

— **A Duna apadása.** Ma érkezett jelentések szerint a Duna tegnap óta összes mellékfolyóival egyetemben ismét apadt, s most már árvízveszedelemtől tartani nem kell. Csak a Dráva és Száva áll még

magasan, de a veszedelem e szakaszon is megszűnt. A folyamtermőki hivatalhoz érkezett jelentések szerint a Duna a főárvánál tegnap óta ismét esett 8 centiméterrel, s mai magassága 251 centiméter.

— **A mentő tanu.** Katonáknál kurtán bálnak el az emberekkel. Beesülébeli ügyben Bécsben a minap *Weber* nevű joghallgatót megfosztottak tartalékosistai rangjától. A *Weber*-ügy tárgyalásán az egyik tanu, *Schumacher* innsbrucki orvos ugy nyilatkozott, hogy *Weber*nek jogi tekintetben igaza volt abban az ügyben, amely miatt ellene az eljárás megindították. E nyilatkozat miatt, mint Bécsből jelentik, most *Schumacher* is megfosztották tartalékos ezredorvosi állásától.

— **Házasság.** *Sedy Kálmán* miniszteri segédtitkár eljegyezte *Popp Ottiliát* Temesváron.

Fényes esküvő volt *Kis-Kalibán*, a Kállay-kas-télyban Okolicsányi Dezso 1630 gabriól óltárhoz vezetett özvegy *Kállay Ottóné* leányát, *Kállay Olgát*. A násznagy tisztelt *Kállay András* volt szabolcsi főispán és *Okolicsányi Lajos* teljesítették. Az egyházi esketést *Ferenecz Berian* szabolcsi főesperes végezte.

— **Polgármesterválasztás Athénben.** Athénből jelentik, hogy a polgármesterválasztás, amely bétión Merkourisnak, a város volt letelek megválasztásával végződött, az utóbbi időben nem egy zavargásra szolgáltatott okot a görög fővárosban. Merkourissal, a nép jelöltjével a dellyannista Angolopolos körül szemben. Az első párt jelszava „Merkouraros“ volt, ellenfele pedig az, hogy „az aggyastán mondia“, t. i. *Delyannis*, hogy Angolopolos megválasztassék. Fáradsáthatatlan ismételve e „szellemes“ jelkiáltásokat, vonult végig az utcákon lampionnal kezében a választók serege. Egy ízben véres üsszelitközésre került a dolog a két párt között. A kirendelt katonaság figyelmelensége következtében szembeállítottak a két párt az egyik utcán. Azonnal előkerültek a zsebekből a kések és revolverek s több mint 150 lövés hangzott el. Ekkor hirtelen egy lovaszázad vágatott a tömeg közé és szétválasztotta a küzdőket. Tizenhét sebesült maradt a harcötérben.

— **Különös ajándék.** A kaliforniai állami egyetem különös ajándékot kapott a minap. Tudniillik egy az epidaurusz Dionysos-Színház mintájára felépült görög színházat. Az ajándékozó *Hearst* újságkiadó, aki egy millió dollárt kölcsönt a gyönyörű épületre. Szándéka az, hogy a kaliforniai diákok ösere-detü büségben láthassák a régi görögök és rómaiak szatírdramáit. A felszerelés és berendezés munkája gyorsan halad előre, minthogy már a jövő évben megkezdik az előadásokat. Ennek a szetésnek némi praktikus oka is van. Minthogy számítanak azoknak az idegeneknek látogatására, akiket a jövő évi kiállítás fog Amerikába vonzani.

— **Városi köpökdés.** *Trondheim* a neve annak a kis norvég városnak, amely utcáin először állítottat fel „köpökdés“ köpökdákat. A városi tanács esztétikai és egészségügyi szempontból két korona büntetés mellett, egyszerűen megtiltotta polgárainak az utca közepére való köpést. A rendelet megjelenésének reggelén a derék város két békés polgára találkozott az egyik utca szegletén és az új tilalomnak hasznos voltát magasztalta — és másnap a városi „köpökdés“ már behajthatta első négy koronáját... Az történet ugyanis, hogy egy rendőr köpésen kapta rajta a beszédköteket.

— **Honvédköntekek tiszt vizsgálat.** A budapesti honvédköntekek parancsnokságánál *Suprecht* vezérőrnagy elnökléte alatt most folytak a honvéd önköntekek tartalékos tiszt vizsgálat. A budapesti önköntekekön kívül a debreczeni, nagyváradai és gyulai honvéd önköntekek tesznek most vizsgálatot a fővárosban. A vizsgálatokat e hó 29-én fejezik be és október elsején a törvény értelmében az összes önköntekeket hazaszélik.

— **Meggyilkolt főpap.** *Pétervárról* jelentik, hogy az erivani ortodox főpapot, *Vaszilov* esperest augusztus 28-án a nyitl után leszúrták. A gyilkos nyomta annul elűnt. A gyilkosság az örmény mafia számlájára írható. *Vaszilov* esperes neve is fel volt véve a fekete listába, mert három örmény falu lakosságát az ortodox hitre térítette. Az utóbbi időkbén napirenden vannak a Kaukázusban az ilyen politikai gyilkosságok és a tettesek mindig büntetlenül menekülnek.

— **Családi dráma.** Véres családi dráma volt ma délután 3 óra tájban a Márton-utca 35. számú házában. Itt lakott már huzamos idő óta *Wlassics Gyula* 45 éves lakatos 33 esztendőes feleségével s mostoha fiával, a 9 esztendőes *Vaski Sándor* 3-ik osztályú elemi iskolai tanulóval. A lakatos ma délután va ami fölött összeveszett nejével, s a perpatvarból csakhamar tetlegességre került a dolog és *Wlassics* revolverrel rántva eő, többször az asszonyra süttöte. Felesége a baloldalon és a hátán sérült meg s a felbűzült ember most a kis fu ellen fordította a fegyvert és őt a bal lapockáján lötte meg. Mind a ketűe eszméletlenül terültek el a földön és a férfi most magrárt halántékán löve, szintén a földre zuhant. A házbeliek

a nagy zajra römületen futottak össze és szörnyű ködve néztek végig a véres drámát. Azonnal hivatták a mentőket, akik mindhármukat a klinikára vitték, ahol az éppen jelenlévő Récey tanár kötözte be sebeiket. Az asszony s a fiúcska az orvosok véleménye szerint meg fognak gyógyulni; de a férfi valószínűleg belehalt seibe. A vérzés okát eddig nem tudták megállapítani.

— **Fővárosi Orfeum.** Alkerek, az utólrólható buvárok, valóban bámulatos mutatványokkal óriási tetszést aratnak minden este. Ez a szám lényegpontja a vége felé közelítő szeptemberi műsornak. Az előadások minden este 2 órakor kezdődnek.

(x) Használ-e már Stomatint?

Rablás a József-köruton.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, szeptember 23.

A világvárosok bűnkrónikáiban is szinte páratlanul álló vakmerő rablótámadás történt ma reggel a fővárosban. A József-köruton, a főváros egyik legnagyobb forgalmu helyén reggel kilenc óra után, amikor az utcai élet már zibong, egy hatalmas bérpalota lépcsőházában leütöttek és kirabolta egy pénzeslevélhordót, amikor az illető házban szolgálatát teljesítette. A rablónak, aki munkáját páratlan hidegvérrel teljesítette, sikerült a rabolt pénzzel egyelőre elmenekülnie s most az egész rendőrség s a detektívtestület azon fáradozik, hogy kézrekerítse.

(A rablótámadás.)

Boda István 75. számú. 44 éves pénzeslevélhordó, nős, három apró gyermek atyja — ma reggel félkilenckor átvette a verseny-utcai postahivatalban a kézbesítésre szánt pénzüszveget és csomagokat, s Tessarik József kocsis postakocsiján elindult a József-körutra, amelynek baloldalián, a kerepesi-utól az üllői-utig 6 szokott kézbesíteni. Az első postaküldeményt már 6 óra előtt leadta a József-körút 6-ik számú házban, s innen a körút 14-ik számú házába ment, ahol a III-ik emeleten, özvegy *Stepán Gyulánánál* kézbesített egy csomagot.

Amint innen lefelé indult, észrevette, hogy egy középkorú férfi követi. Megfordult és látta, hogy urissan van előtte s gyuanlatul folytatta az utját. Egyszerre, amikor a II. és I. emelet közötti lépcsőszakaszon balad, az őt követő férfi rá vetette magát és hátul a fejére hatalmas vágást mért. A vágás oly erővel történt, hogy a pénzeslevélhordó elkábult. Érezte azonban, hogy támadója melbe szuja és leszakítja a nyakáról a pénzes táskát. A merénylő erre utasított. *Bodának* még volt annyi ereje, hogy elküldte magát:

— Jaj! a pénzem!

A kiáltást meghallotta egy a házban szolgáló *Krammer* Hermina névű cselédeleány, aki az emeletre akart felmenni. Megállt s látta, hogy vele szemben szakad le a lépcsőn egy ember, a levélhordó táskájával. Amint a rabló mellé ért, megragadta a karját és rákiáltott:

— Álljon meg! Mit csinált?

A rabló erre a léány mellé lékte, úgy hogy a falnak esett s eszméletlenül zuhant a földre; azután pedig kiszaladt a körutra. Ekkorra már Boda is levanszorgott az utcára és látta, hogy támadója a József-köruton átszaladva az 5. számú átjáróház kapujában eltűnt.

Krammer Hermina sikoltózására csakhamar összeszaladt az egész ház és megborzádva látták, hogy a szerencsétlen levélhordó fejéből pataként ömlik a vér. Az egész lépcső tele volt vérről és a kapu alatt, meg a merénylőt színhelyén, a lépcsőkönn nagy vértörése jelezte a támadást. A levélhordó a kapuban elérte nedve esett össze, *Kovács* György vőlegény mestertől még hark hangon vizes kért A merénylőtől nyomban értesítették a mentőket a főkapitánysegéget és a főpórtást. A mentők a szerencsétlen ember sebeit bekötötték és a Rókus-kórházba szállították.

(Az áldozat sebei.)

Boda István a Rókus-kórház előtt maga szállt le a mentők kocsiáról s a saját lábán ment föl *Navratil* tanár sebészeti osztályára, ahol azonnal megvizsgálták. A szerencsétlen emberen négy hatalmas seb van. A fejé tetéljén, hátul egy körülbelül tíz centiméter hosszú vágás, amely a koponyacsontig hatolt, sőt abból még egy darabkát le is szelt, de a koponyáig nem szorult meg. A nyakszirtén az előbbivel ma dnem párhuzamosan egy másik vágás van, amely szintén egy darabka koponyacsontot választott el a koponyától, azonkívül a tarkóizmokat is leszelte; ez a második seb is körülbelül akkora, mint az első. Ezt a két sebet *Navratil* tanár véleménye szerint *élesre fent fejszével vagy baldaival* ejtették. A harmadik seb *baloldali, a negyedik bordaközben van; ez egy két és fél centiméter széles szurt seb, amely behatol a mellkasba. E szúráson kívül még egy szúrás van ugyancsak a baloldalon a mellkas első részén, a vállperce mellett; és egy kisebb szúrás, amely azonban nem hat be a mellkasba.*

Navratil tanár, dr. *Fischer* Aladár orvos és dr. *Kock* Béla segedorvos a sebesültnék a fejsebeit bevarták és bekötötték, a szurást pedig kötéssel látták el s azután a sebesülte bevitték a 34. számú kórterembe és megtiltották neki a beszédet. Boda István azalatt, amíg az orvosok foglalkoztak vele, teljesen öntudatlan volt és beszélgéteit az orvosokkal.

A sebek közül a mellkas szurása veszedelmes, mert a szúrásnál levegő hatol be a mellüregbe és üszenyomja a bal tüdőt. E miatt már egy óra múlva

légszí nehézségek győrtörték a szegény postást, de délután két órakor ezek a légszí nehézségek csillapultak és az orvosok a beteg főépületét most már valószínűnek tartják.

Boda feleségének három héttel ezelőtti gyermeke született. Boda István külön meg is kérte a kórházban a látogatására érkező hozzátartozóit, hogy a feleségét valahogy ne ereszessék hozzá, mert megtalálna neki ártani.

(A vizsgálat.)

A rendőrség részéről *Krecsányi* Kálmán detektívönök, *Bónis* Jozsef, *Lovász*, *Krisztián* és *Beck* detektívek jelentek meg a támadás helyén s nyomban értesítették a rendőrfőnöket is a merénylő szökéséről. A fejszét, amelylyel az idegen a támadást elkövette, megtalálták a második emelet harmadik lépcsőfokán, friss vérmomok köztött. A szerszám egészen új, sárganyelű amerikai favágó balta. A detektívek kiderítették, hogy a fejszét az idegen, akire a szemleírás tökéletesen ráillik, tegnapelőtt délután *Makó* Mihály üllői-uti vaskereskedésében vette egy forint husz krajcárért. A fejszét *Olrich* segéd adta át az illetőnek, akire tisztán emlékszik.

A rendőrség emberei és *Alfai* postatitkár kihallgatták a Rókus-kórházban a pénzeslevélhordót, aki csak nagynehéz és hosszú pihenőkkel tudta elbeszélni a merénylőtörténetét. Elmondotta, hogy *Rákosszentmihályban*, a Cinkotai-ut 10. számú házban lakik s ma hajnalban jött be a fővárosba. Ezután előadta a merénylőt önénebi történetét s bizonyosra állította, hogy a merénylőt a József-körút 12. számú házban is látta, amint a levélhordó hába lesteledett. Elmondotta, hogy midőn ületőven a két erős ütést érezte, arcába kapott az idegennek és kiáltani kezdett. De a merénylő egy pillanat alatt leszakította táskáját és lerohant a lépcsőn. A sebesült ember a valomástétele után kimerülve, mély álomba merült. Rubájában nyolcezer korona értékű pénzeslevelet találtak. A felvett 1044 koronából 518 koronát kézbesített s így az elrabolt pénzesládában csak 526 koronára 27 fillér volt, kuszkoronás, tizkoronás bankjegyekben és egykoronás pénzben.

A rendőrség a kihallgatott tanuk vallomása alapján a rabló személyleírását így adta ki:

Harmino-harmincöt évesnek látszó, közepmagas, sovány testalkatú, hosszasa barna arcu ember, barna hajjal és telkonkorodott barna bajusszal. Ruházata urias, fekete puha kalap sötét kabát, fekete nadrág volt rajta és karján vité vöröses-barna hosszú havelkóját. Az elrabolt pénzesládka téglalakú, kis fekete bőrtáska, fekete szijjal és négy rézsasztal.

(Szemtanuk.)

A rendőrségnél több tanu jelentkezett, akik azt vallják, hogy a merénylőnek tőrása is volt, aki a kapu előtt lesben állott. Ez egy női ruhás alak volt, akinek a járása minden mozdulata nagyon férfiasnak látszott. A feje erősen be volt kötve egy kendőbe. Nem lehetetlen, hogy ez a büntetés női ruhába öltözött férfi volt.

Gyanus körülmény az is, hogy a merénylő a József-körút 5. számú házon át menekült. Ez a ház átjáróház ugyanis, de az udvara vasrácsos kapuval van ellátva, az első emeleten egy ur lakás zárja el az átjáratot és csak a második emeleten lehet keresztüljutni a Rókus-Szalárd-utcai oldalra. A merénylő felszaladt a második emeletre és úgy jutott a tulsó oldalra. Ebből azt következtetik, hogy a merénylő ezt a házat is jól ismerte és menekülésére előre kiszemelte magának.

Egy *Glaz* nevű pincér azt vallja, hogy a merénylőnek két büntetés volt. Ő ugyanis a József-körút 14. számú ház előtt állott, amikor a házból kironott a merénylő s keresztüljutott a köruton, ahol egy villamos majdnem elgázolta. A másik oldalon várta már két fiatal ember. Az egyik középtermetű ember volt valamiképp a fején. A kalapon fehér szalag volt 26—28 évesnek látszott, a másik alacsonyabb, szürke kabátban. A pincér látta, hogy együtt fordultak be az átjáróház kapuján.

Délben megjelent egy szabósegéd a rendőrségen s előadta, hogy a szemleírás után ráismer egy elzúllott jogaigatóra, aki napokkal ezelőtt el-tűnt Tisza Kálmán-teri lakásáról s az utóbbi időben sok gyanus idegennel érintkezett.

(A miniszter részvéte.)

Láng Lajos kereskedelmi miniszter telefonon kérdézősködött a postagazgatóságon, hogy van-e a megtámadott levélhordónak családja. Arra a fővillágoztatára hogy a levélhordónak három gyermeke van, akik közül a legfiatalabb hárombetűs, eirendelte, hogy azonnal *készítsd koronát* utalványozzanak ki a megsebesült levélhordó családjának.

A közönség köréből kaptuk a következő meg-szívlelésre való sorokat:

Egész ifjúságotam külföldön, *Németországban, Franciországban* és *Egyesült-Államokban* töltve, kötelességet vélek teljesíteni, amidőn megfigyeléseimet, tapasztalataimat a közjő érdekében ez alkalomból elő-adom.

A legmegyszerűbb és kevés költséggel berendezhető intézményről van szó, mely Amerikában és Franciországban, de különösen az előbbiben már évtizedek óta fényesen bevált s amely főként megakadályozza azt, hogy olynas szerencsétlenségek előforduljanak, mint amilyen ma a József-köruton fényes nappal megtörtént. Két kis lejezetben számolhatok be a külföldi kézbesítési eljárásról.

1. A pénz kézbesítése. A pénzes levélhordó nem mássza a naphozzat a lakásokat, hanem van egy éles

sipja, amelylyel mindenki által meghallhatóan jelt ad a lépcsőházban. A lakók kisietnek a kedves vendég elé a lépcsőházba, de csakis az a lakó megye le — a többi lakó láttára — a postáshoz, akinek a nevé ki-kialtotta. A levélhordónak azonban meg további bizton-ságra is van szüksége. Bemegy tehát az állítólagos címzeittel a házmasterhez s csak miután ez igazolta őt, kap a a kezébe a pénzküldeményt.

Ennek a módnak hármas feladata van: helyes kézbe jut, a postás élete és a nála levő pénz biztonságban van és — last not least — a lebonyolítás gyorsan történik, amennyiben a lépcsőházban elmarad. Ezzel a posta-kínostárs is jó s a levélhordó sem válik nyomorékká néhány évi lépcsőház után.

2. A közönséges levelek kézbesítése. Itt épp az utóbbi szempont léven mérendő, az eljárás a következő:

Akár a posta, akár a házuur vagy lakók gondoskodik, illelőleg gondoskodnak arról különösen, hogy minden ház kapuja alá nagy levélgyűjtő-szekrény kerüljön. Ebben a nagy levélgyűjtőben aztán annyi kisebb fiók van, ahány a lakó a házban. Ezekben a kis fiókokon van *nyitlás a levél számára, a bérlő ajtó-száma és neve*. Ez az egész. Mivel pedig minden lakó magánál tartja az ő kis fiókjának a kulcsát, ennek az az előnye is meg van hogy levele nem kerül valami rosszakarója, haragos szomszédja, stb. kezébe.

Szerény megjegyzésem szerint ez az egyedüli radikális, olcsó és emberséges megoldása a kézbesíté-tesnek ebben az elkeseredett és rossz világban, melyben az ilyen József-köruti rémségek megeshelnek.

Gáspár Bernát,
nyelvemester.

SZÍNHÁZ, ZENE

— **Cigányverseny a Népszínházban.** A Dankó-szobor alapja javára rendezett cigányverseny első sorozata véget ért, a döntő küzdelem a legjobbnak bizonyult kilenc zenekar között négy estén át fog lefolyni olyképpen, hogy még e héten véget ér a népszerű verseny, amely két héten át vonzotta a főváros lakosságát a Népszínházba. A kiosztásra kerülő díjak száma megszaporodott egygyel, a Népszínházi Biztonság a cigányverseny kulturális jelentőségének elismerését azzal bizonyította be, hogy szintén adományoz egy díjat a verseny győztesének.

Ma beszüntették a cigányversenyre való jelentkezést s a fényes sorozat véget ért, hogy időt engedjen a verseny legérdekesebb részének: a kiválasztott legjobb zenekarok döntő küzdelmének. A zsüri ugyanis osztályozza az eddigi hangversenyek után a közreműködő zenekarokat és a legjobb kilenc zenekart egy döntő küzdelemre hívja föl. Ez a végső leg-érdekesebb versenyzés négy napra van tervezve, úgy, hogy e héten az egész verseny befejezést nyer. Miután a tegnapi versenynap egy óriási meglepetést ke-tett, *Sovánka* Nándorban, a nyitrai primásban és elsőrangú begedűművészen tűnt föl, kit a közönség és a sajtó rendkívüli óvációkkal fogadott, be kellett illeszteni őt is az elsőrendű zenekarok között és a döntő küzdelemben ő is részt fog venni és holnap, csütörtökön tartja meg hangversenyét, amely a döntő versenynek is kiemelkedőbb mozzanata lesz. Ugyancsak holnap csütörtökön *Rács* Pali és *Berkas* Béla zenekara vesz részt a döntő versenyen. A döntő küzdelemben a zsüri határozatából az összehasonlítás megalkonyítása céljából minden zenekar tartozik eljátszani a *Cserebogár, sárga cserebogár* . . . kezdetű régi magyar népdalt, de ezenkívül tetszés szerint választhatja hangversenyének programjait művészi egyéniségének megfelelőleg. Minden egyes hangversenynek számára azonban legfőbb 15—20 perc bocsájatjuk rendelkezésre. A díjak száma előreláthatólag meg fog szaporodni egy igen értékessel, a népszínházi bizottságnak körében ugyanis indítvány merült föl, hogy tekintettel arra, hogy a Népszínház éppen a magyar népdal és a magyar zene kultiválására alapították s miután e kultusz üli most diadalát, a Népszínházban, emnélfogva a népszínházi bizott-mány is hozzá fog járulni egy értékes díjjal a verseny érdekességének emeléséhez. Pénteken *Banda* Marci és *Balogh* Károlynak lesz a nagyérdemű döntő küzdelme. Szombaton pedig *Kécsk* Antal, a kiváló zeneművész lép fel s a döntő küzdelemben műsora a következő lesz: 1. Népdalgyűjtem. 2. Nagy rőszavölgyi kósergő. 3. Repülj fecske! 4. Rákózi kesergő s folytatása indulóval. Mint betét a mesterhegedűs műsorába kerül Ries III. G-dur suite-ja s *Ridley* Kohne „Ejzen” oszár-dása, mindkettő Kubelik műsorán szerepel. A döntő küzdelem négy napjára előre válthatók jegyek a Népszínház-utcai felüli előveteli pöntárnál s a városi jegyirodáknban.

— **Darabváltozás az Operaházban.** *W. Krammer* Teréz betegesége következtében a *Bánk bán* holnapra kitűzött előadása elmarad és helyette a *Hunyadi László* kerül színpadra. *Máriát Szilágyi* B. J., *Erzsébetet* *Ney* Hermin, *V. Lászlót Gábor*, *Cilleit Kornai*, *Hunyadi Lászlót Pichler*, *Mátyást Szoyser* Ilona, *Gara* Nádort *Ney* Dávid, *Rozgonyit Mihály* éneki.

** Burrián és a drezdai intendáns. Mikor Burrián, a hőbortos tenorista kerekelt oldott és — nem tudjuk, hányadik — szerződészettségét követte el, hogy Budapestre Drezdából mehesse, akkor rögtön megjósoltuk, hogy gróf Seebach, a drezdai intendáns még sokszor meg fogja bánni, hogy a cseh énekest szerződtette. És nem is csalódtunk. Burrián az 6 szeszélyeivel és lelkiismeretlen lemondásaival ugyancsak megkínozza a szász műntézet vezetőségét, amint azt következő drezdai tudósításunk bizonyítja:

A drezdai Operaházban már huzamosabb idő óta tenorista-krízis lappang. Burrián Károlylyal, aki megbízhatatlanságával Budapesten is némi hírhedségre tett szert, sok a baja az igazgatóságának, amely egyedeig védtelenül tűrte az elkapatott énekes szerénytelenségét. Az a körülmény, hogy annak idején Anthes György szerződészettség árán otthagya Drezdát, ahol tizenkét éven át bálványja volt a közönségnek, még inkább megértelte Burriánban a nagyzási hőbort. De most, hogy a drezdai igazgatóság Baryt szerződtette, Burrián fenyegetődzik szerződészettségével. A dolog így történt: Az itteni Operaházban most Wagner-ciklus folyik és *A Walkürben* Bary óriási sikert aratott. Ez roppant főlháborította Burriánt, akinek Siegmundjáról annak idején a lelkesedés hangján írt a drezdai kritika. Le is mondta rögtön Siegfriedet, amelynek címszerzőjével kellett volna énekelnie. Az igazgatóság nem tudott magán máséknak segíteni, mint, hogy rögtön Drezdából telefonálta dr. Kraust, a berlini Operaház hőbortoristáját, akit aztán a közönség valóságos elhalmozott ünnepelttel ünnepelt. Burrián pedig egy vakmerő levelet intézett az igazgatósághoz, amelyben felszólítja, válaszul Bary és közte. A *Dresdner Nachrichten* ekként ír az esetről:

Még aligha ünnepelték Drezdában művészt oly mértékben, mint Burrián urat első fellépésétől kezdve. A sajtó teljes mértékben részestette elismerésében a közönség minden tekintetben rokonszenvet tanúsított iránta és az igazgatóság minden lehető megtejt, hogy Burrián ur biztosítsa a művészteléhez illő pozíciót. És most a művész annyira elragadtatja magát, hogy megdühödve egy kollégájának jogosult sikere miatt, az igazgatóságnak egy kvalifikáhatatlan nyilatkozatot küld be, amely ellentmond a szerződészettség kötelezettségeinek, valamint a publikum iránt tartozó tiszteletnek. Nem tudjuk, hogy mikorra fog kimáznai Burrián ur a dilemmából. — ez az ő dolga, de reméljük, hogy magabazálly és nem követ el olyan lépést, amely jövőre nézve könnyen végetelése válhatné...

Burrián egyebiránt azzal fenyegetődzik, hogy elhagyja Drezdát és visszatér Budapestre, ahová kolcszszális ajánlatokkal csalogatják. (Erről a m. k. Operaházban semmit se tudnak.) Elkapatottsága különösen az utóbbi napokban nem ismer határt, amióta megtudta, hogy Anthessel szemben az ő emléke maradt győztes Budapesten. Nagy elégtellettel mutatja az Anthes első fellépéséről szóló budapesti kritikákat, amelyeket barátai nagy számban küldtek be neki.

** Coquelin Berlinben Coquelin, akit a berliniek mult évadbeli vendég szereplése alkalmával olyan lelkes fogadtatásban részesítettek, az idei őszön újra felkeresi a német oszárzárváros. Coquelin október végén megy Berlinbe társulatával és az udvari Operában fog játszani.

** Szobrok az Urántában. Az Uránta-színház igazgatósága Molnár Viktor elnökével mellettt tartott tegnapi ülésében elhatározta, hogy a színház elöcsarnokát *Erasbet* királyné szobra mellettt felállítja dr. *Wlassics Gyula* és *Lukács László* minisztereket szobrait, mint akik a színház fölívárogatása körül magoknak maradandó érdemeket szereztek.

** Egy híres színész halála. Párisból táviratozták, hogy *Versailles*ban tegnap meghalt *Arseno Delany*, a párisi *Theatre Français* híres doyenje *Delany* 1848-ban lett *Moliere* házanak tagja s 1887-ben vonult vissza a színpadtól. Egyike volt a francia színpad legnagyobb művészeinek s 1878 óta tanára volt a színművészet akadémiának. A művész 77 éves kort ért.

SPORT

* Bajnoki mérkőzés. Szépszámú közönség előtt folyt le a *Eudapesti Torna-Club* és a *Posta-és Távirat-Tiszviselő Sportegyesületnek* bajnoki mérkőzése a millenáris versenypályán. A *Postásoknak* a *M. A. C.* lelett aratott 7:0 arányú győzelme után itélve, egészen más játékok várt tőlük a közönség. Az egész mérkőzés alatt fejtelen kapkodás jellemelte játékaikat, s csak szerencsésükön mult, hogy a *B. T. C.* vel szemben az utolsó percekig 0:0 eredményenyl ki tudták húzni az időt. A *B. T. C.* sem a régi már: újabb játékosai: *Blazsek, Oáh jók, Róka, Luczius* sokat romlottak. Az egész idő alatt *Blazsekre* játszik a *B. T. C.* s valóban meglepő ügyessége meg is magyarázza e taktikát. A játék vége előtt két perccel sikerül *Blazseknek* szép lerohanással és éles lövéssel

csapata számára megszerezni a győzelmet, mely a bajnokság eldőlésére nagy befolyással lehet.

Budapesti löversenyek.

— Első nap. —

Budapest, szeptember 23.

Hat verseny minden napra s összesen tizenkét nap! Ennyi ideje van Budapest lakosságának megagadogdai, vagy letörni. Szóval a lovak újra futni fognak, a tavoszlponál újra csemetnek, a favoritot újra leverik egy fejhoszszal s a közönség újra káromkodik. Végignéve a programon úgy találjuk, hogy nemesak a politikai helyzet válságos. Mennyi ló, mennyi ló s vajjon melyik lesz a veselő közülük? Hol a támpont, hol az igazság? Majd holnap kiderül! Még ebédelni se lesz ideje holnapról kezdve szegény Budapestnek. Két óra tizenöt percek már futnak a lovak, tehát egy óra 30 percek már futnak az emberek — ki a löversenyterre.

Első lesz a *Soroksári-díj*. Hogy miért éppen soroksári, nem tudjuk. *Marco Polo* vagy *Ilonka* lehet e verseny hőse.

Második sorban a *Kiadrubi-díj*. Tizenkét két éves gólkó futhat 4000 koronájáért, a többi között *Ma, Bonamie, Ezerkilencszázeg, Hirmondó II.*

Harmadik és ióttutam a *Prince of Wales handicap*. Huszonnyolc ló s 66-tól 42-ig hanyatlak a kilók száma. *Aachenben* biznak a fogadók, *Pumusnak, Ugyanaznak* is vannak hívei, de szerintünk valami nagy meglepetés esik meg.

Az *Eladóverseny Sardon* zsákánnya lehet, az *Eladó kételések handicapjében* pedig *Bona Grazia* és *René* a jobbak. Utolsó futás az *Eladó háromévesek handicapje*. Tíz konkurrese között *Villemer, Erzsike* és *Ilonka* a jobbak. Jelöljeink:

- I. *Marco Polo* — *Ilonka*.
- II. *Bonamie* — *Ma*.
- III. *Aachen* — *Pumus*.
- IV. *Sardon*.
- V. *Bona Grazia* — *René*.
- VI. *Villemer* — *Erzsike*.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ Petiót tárgyás. *Jovanovic* István udvari tanosos, a titeli kerület szabadelvüparti országgyűlési képviselője ellen, a kisebbségben maradt *Miloszavlyevics*-párt néhány főembere peticionált. *Jovanovic* erre lemondott a mandátumról. A megartott második időközi választáskor ismét *Jovanovic* győzött *Miloszavlyevics* telett s a kisebbség ura megtámadta a mandátumot etetés, itatás és vesztéges címen. A Kuria II. választási tanácsa megbizta a szegedi kir. tábiát a vizsgálattal. A Kuria választási tanácsa november 10-ére tűzte ki a folytatlagos petició tárgya ást.

§§ Fogházra itélt ügyvéd. *Dr. Kemény* Dezsó gáicsécsi ügyvéd az ottani járásbírsághoz egy sürgető kérvényt nyújtott be amelyben a bíróságot sértő kitételekkel illette. A járásbíró felhatalmazást adott az ügyveznek, hogy *Dr. Kemény* ellen a nyilvános rágalmazás miatt az eljárást indítsa meg. A sátorlajnyhelyi törvényszék megálapította a rágalmazást s az ügyvédet az enyhító körülményekre való tekintettel 500 korona pénzbírságra itélt. A kassai tábia 200 koronára szállította le a pénzbüntetést. A Kuria III. tanácsa a vádolt ügyvédet a 258. § alapján a rágalmazásban mondta ki vétkesnek és ezért az enyhító paragrazus mellözésével hét napi fogházra és 80 korona pénzbírságra itélt.

§§ Testvérek haros. *Böts* Zsigmond makádi földmives ellenséges viszonyban állott a testvérevel. *Böts* Károly ráckeevei földmivessel, a miatt, mert őt örökségi osztással megosalta. Január 8-án *Böts* megiesie fivérért *Ráckeevben* s revolverrel kétszer ráölt, de nem talát. A pestvidéki esküdttbírság e miatt ma vonta telölösségre szándékos emberölés kísérlete miatt. *Halász* Lajos kir. ügyész vád-és dr. *Steiner* Béla védészedé után az ítéletkihirdetést holnapra halasztották.

Nyilttér.

Egyéves önkéntesek

legjobban és legolcsóbban szerezhetik be felszereléseiket az önkéntesen ismert

BLUM ÉS TÁRSA

szerb királyi és löszel főherceg udvari szállítómal

Budapest, Sütő-utca 2. sz.

Dr. SZEGŐ KÁLMÁN
szanatóriuma és vizgyógyítóintézete

feinított és gyermeknek számára. **Abbaziában.** Kézreírta a fongeparion, saját szabadrúddal. Csaldának, a tanuló ifjúságnak és gyermekneknek logikailagabb nyári üdülőhelye. Gyermeknek 6 éven felül kíséret nélkül is felvételnek.

(Az e rovat alatt közöltteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

J, A, N, I, N, A,

a t. c. cigarettázó közönséget felhívjuk e 6 betűre, minthogy számtalan utánzat van forgalomba mint p. u. *Anina, Janika, Jamine* stb. stb.

DELBECK & Co.
Reimsi pezsgőbor-gyar főlerakata. Brázy Kálmán-nál, fűszer- és csempekeresek. Budapest, Múzeum-körút 23.

SCHMIDTMAUER-1416 **SZEKEREKES ELLEN**
IGMÁNDI KESERÜVIZ
A JELENKOR LEGKIVÁLÓBB TRAMÉZTES GYÖGYÖZŐNEK
Kapható győgytárakban és ásványvíz üzletekben.

Igyunk naponta

a borhoz, tej, cognac vagy gyümölcsnedvhez rohtsi „Te melperrást”, mely üdítő itálnak élvezetessége mellettt még azon kellemes előnye is van, hogy diatiki hatásban, jó étvágyban, könnyű emésztésben és szabályos anyagelválasztásban nyilvánul.

TÁVIRATOK

Kiel, szeptember 23. A törvényszék *Hüssener* sorhajóhadnagyot kéttévi főlörögára itéte.

Berlin, szeptember 25. A *Staatsanreger* a belügy-minisztérium rendeletét közli, mely szerint a porosz képviselőházba a választó-testületi vá asztások november 12-ikén, a képviselőválasztások november 19-ikén lesznek.

London, szeptember 23. A *Lloyd* sanghaji jelentése szerint a *Seiditz* brémai német gőzös és a *Chisochima Maro* japán gőzös között összeütközés történt. A japán hajó súlyosan megsérült. A német hajó sérüléséről még nem érkezett hír.

Bülow a szász királynál.

Drezda, szeptember 23. Gróf *Bülow* birodalmi kancellárt ma a király a *Pilitz-kastélyban* kihallgatásban fogadta. A kihallgatást követő királyi reggelin résztvettek a birodalmi kancellár is, valamint a szász miniszterek. Délután a birodalmi kancellár meglátogatta a városok kiállítását.

Közgazdasági táviratok.

Bécs szeptember 23. A mai tőzsdén kizárólag a legfelsőbb kézirat és gróf *Khuen-Hédervárynak* kabinetalkitással való újabb megbízatása foglalkoztatta az üzletet. Általában az a telfogás volt uralkodó, hogy a helyzet Magyarországon mit sem vesztett válságos voltából s azért az irányzat a megnyitástól fogva a déli tőzsdén, amikor ismeretes lett a legfelsőbb kézirat, hanyatló volt. A kéttéle hitelrészeny s magyar koronajáradék szenvedett e hatás alatt, s helybeli eladásokon kívül budapesti rendeltre is történtek eladások. Magyar koronajáradék 96.29 K. s a többi piacokon is hanyatló, *Allamvasutak* és alpesi bányarészenvények jelentékenyen alacsonyabban állottak.

Bécs, szeptember 23. (A *Budapesti Napló* telefonjelentése.) Eladatott *busa* tiszavidéki 8.10—8.55, *marosi* 8.10—8.30 K., *banát* 7.70—8.20 K. *Rosz*: tót felvidki 6.55—6.70 K., *pestmegeyei* 6.50—6.70 K., *délivasuti* 6.40—6.60 K. *Tengeri* 6.60—6.75 K., *zab* 5.80—6.85 K.

New-York, szeptember 23. (*Terménytőzsdé.*) (*Zárhat.*) *Gyapot:* New-Yorkban helyben 11.60 (11.60), *Szept-re* 12.24 (12.89), *Decembre* 9.63 (9.65). *New-Orleansban* helyben 10.1/2 (10.1/2), — *Petrolum:* *Stand white* New-Yorkban 8.55 (8.55), *Stand white* Philadelphianban 8.50 (8.50), *Raffined in Cases* 10.60 (10.60), *Credit Balances* at Oil City 1.56 (1.56), — *Zav:* *Western steam* 8.75 (8.75), *Rohe és Brothers* 9.— (8.90), — *Tengeri* irányzata állandó, — *Szept-re* 54.— (53.1/2) — *Okt-re* —.— (—.—), — *Dec-re* 53.1/2 (53.1/2). — *Busa* irányzata állandó *Piros őszi* helyben 82.1/2 (84.—), — *Szept-re* 88.1/2 (84.1/2), — *Okt-re* —.— (—.—), — *Dec-re* 83 1/2 (84.1/2), — *Máj-ra* —.— (—.—), — *Gabona* szállítási díja *Liverpoolba* 1.1/2 (1.1/2), — *Kévé:* *lair Rio T.* sz. 5.1/2 (5.1/2), — *Szept-re* 4.30 (4.50) *Dec-re* 4.80 (4.70), — *Liszt:* *Spring Wheat* *clears* 3.75 (3.75), *Cukor:* 3.1/2 (—.—, —3.1/2), *Ós:* 27.75—28.— (27.75—28.—), *Rész:* 18.50—.— (18.50—18.62), (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, szeptember 23. (*Terménytőzsdé.*) (*Zárhat.*) *Busa* irányzata állandó, *Szept-re* 77.1/2 (77.—), — *Októberre* —.— (—.—), — *Tengeri* irányzata állandó, — *Szept-re* 47.1/2 (47.1/2), — *Zav:* *Szept-re* 9.82 (9.82), *Dec-re* 7.17 (7.15), — *Szalonna* *short clear* 9.— (8.87), — *Sortésus:* *Dec-re* 18.90 (14.—), — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

De ha rád gondolk.

(Stecchetti Lorenzo.)

Lüktet, zúg a fejem. Beteg testem, lelkem
És az eremben láznak tüze éget,
Gyenge vagyok, halvány, érzem immár vosztem,
De ha rád gondolk... újra szép az élet.

De ha rád gondolk, foszlik a fájdalom,
Sívemben a remény meg-megocsendül halkan.

Kivánom a halált — nem szenved a halott.
De ha rád gondolk... gyógyulni akarok...
Dénés Tibor.

† **Kínai asszonyok mozgalmá.** Mikor egy angol asszony, Little Arohibaldné, pár évvel ezelőtt a kínai asszonyok közt mozgalmat indított a láb-élnyomoriság ellen, Európában vállvonogatva fogadták ezt a hírt, mert azt hitték, hogy a konzervatív gondolkozású kínaiak ősi szokása ellen lebeletlen harcolnak. Látlenül azonban nem retent vissza nagy feladatától. Bejárta a nagyobb kínai városokat s mindenütt agítált az asszonyok között. Meg is volt az eredménye. Hangosra szóló, például, Czechiang tartomány jóvárossában, nemrég gyűlésre jöttek össze a gazdag kínai kereskedők asszonyai és leányai, hogy megbeszéljék a láb-élnyomoriság ellen indítandó mozgalmat. A sziangiangi taotai pedig összehívta a város notabilitásait s hosszabb beszédben lejtette ki előtűt a láb-élnyomoriság káros következményeit. Ezzel azonban nem elégedett meg, hanem hosszú proklamációkat szegesztetett ki az utcá-sarkokra, a nagyobb teaházakba pedig kolportöröket küldött hogy oszszák o' szét az általa erről a tárgyról írt röpiratokat. Ez a röpirat kínai angol hírlap-írók véleménye szerint is nagyon ügyes és szellemes. A taotai szavát vette városa azon előkelő lakosainak, akik kis leányaik lábát még nem nyomorították meg, hogy ezt ezenint sem fogják tenni. Little Arohibaldné agitációja tehát mégis sikerrel kecsegett ebben a régi szokásokhoz mereven ragaszkodó birodalomban.

† **A hosszúélet ismertető jele.** Angliában most kutatja egy orvosgyesület a hosszú élet titkát. A franciák ennél már tovább haladtak, mert egy francia orvos azt állítja, hogy minden ember testalkatáról még lehet állapítani, hogy hosszúéletű lesz-e, ha csak erőszakos halálal nem mülk ki. Ezt minden ember önmagán konstatalhatja. A hosszú élet elől-tétele, hogy a szív, agy, tüdő és az emésztő-szervek jó nagyok legyenek. Ennek a megállapításához azonban nem kell orvos, mert külső jelek is elárulják. Akinek a belső szervei nagyok, annak a felső teste a végtagokhoz képes aránylag bosszúnak tünik föl. Új

helyzetben az ilyen ember nagytermetűnek látszik, de mikor föláll, kitűnik, hogy nem az. Akinek nagy az agya, annál a föl mélyen a nyak felé van. Széles orrlyukak azt mutatják, hogy a tüdő nagy, a gyenge légző-szervű ember orrlyukai rendszeren aprók és keskenyek. Különösen kedvező jele a hosszú életnek a dióbarna és határozottan kék szem. A hosszú hüvelyk- és rövid ujjak is hosszú életre vallanak. Vigasztal azoknak, kik ezeket az ismertetőjeleket föl nem fedezik, csak azt mondhatjuk, hogy nincs szabály kivétel nélkül és hogy a francia orvosoknak igen nagy a fan-táziája.

† **Óriási torony.** A st.-louis-i világkiállításon oly óriási tornyot építenek, amely még az Eiffel-toronynál is magasabb lesz, igaz, hogy csak 50 láb-bal. A torony egy 1050 láb magas acéloszlop, mely a talapatánál 605 láb kerületű lesz. A tetején oszilag-vizsgálót rendeznek be s az egész torony különféle helységeiben 7000 ember fog éltetni. Lesz még rajta egy állomás drótnélküli táviró számára, sürített levegővel hajtott lit s egy vasut, voltaképpen egvellen nagy kocsi, melynek 114 kereke lesz s mely egyszerre 800 embert lesz képes fölzállítani a tetejére. A torony-nak kristálytorony a hivatalos címe, mert bel-sejében millió meg millió üveg kristálygömb fog zsinórokon függni s ezeket vil anyfény fogja megvilágitani. A torony lábánál rengeteg nagy medence lesz sóvízzel, mely tengeri fürdőnek fog szolgálni. A torony különféle magaslatain versenypálya lesz automobiliok és kerékpár számára, lesz azután lawn-tennis pálya, sétatér s egyéb szórakozó hely. A tor-nyot a kiállítás bezárása után nem bontják le, hanem meghagyják St. Louis város nevezettségének.

— **Hogy dolgoznak a poéták?** Egy francia lap érdekes cikket közöl arról a kérdéstről, hogy hogyan produkálnak a poéták. A cikk adatai közül felemlít-jük a következőket: *Raupach*, a németek egykor na-gyon népszerű drámaírója például mintaserien ren-des életet élt Berlinben. Minden órája pontosan be volt osztva. Minden este ott volt a színházban, a földszinten, saját darabai előadásánál is. Ha vala-melyik megbukott, akkor fikarenyit sem törődött vele, nyugodtan felállott helyéről, elővette szappant-szelen-ecéjét és vidáman nézett piszező közönségére. Más-nap délelőtt triss kedvvel dolgozott tovább, mintha nem történt volna semmi. Reggel sétálni ment, végig-gondolta tétjét és három-négy órán át szakadatlanul írt. Kézírásán nem változtatott semmit, nem törült egyetlen szótogat sem. Minden délelőtt egy félvornás. Ez volt körülbelül penzuma. Így írt óriási tömeget a — tömegnek. — Az ideges és érzékeny *Grillparzer* teljes ellentéte volt a gyorskező *Raupach*-nak. *A Medea* költője majdnem minden tragédiájának befeje-zése után beteg lett, a tetszés egyáltalában nem hagyta közönyösen. bárha valami különös örömet vagy

előtételt sem szerzett neki. De a kedvezőtlen fogadtatás évekre lehangofta. E mellett gyakran habozott, ug-r, hogy évtizedek múltak el o'ykor egy-egy darabának első fogalmazása és végleges befejezése között. — *Byron* reggel lóra üt, ügetve vágatott tova és sok száz versort mormogott el, melyeket aztán irószálla előtt huszra, harmónora redukált. Kiadója minden ver-sét egy guineával honorálta. — *Schiller* különös elősz-rettel éjjel dolgozott, vörös bort ivott és ha a ver-sorok nem folytak, telerajzolta papirosát. Balladáinak strófáit először prózában írta le és csak néhány rimet jegyzett fel melléjük. Így kelekettek aztán a szép költemények, lassan, egymásután, aprókéosan, mint a mozaik. — *Bürger* és *Heine* a végtelenségig oszították verseiket. *Lenau* is inkább kovácsolta, faragta, mint ontotta verseit. De ezekkel szemben sok más költő rendkívül gyorsan dolgozik. A fiatal *Goethe* néhány hét alatt írta meg Frankfurtban *Götz* ét. De milyen más ember lett, mint excolenciás ur Weimarban. Összeleont karokkal járt fel és alá szobájában, azután valamelyik fiókból kibuzta a kéziratot. *Faustot*, *Eg-momot*, vagy amihéz éppen kedve volt. Aztán intett a titkárnak és diktált.

† **Szunyogtűző növények.** TROPIKUS vidéken retentő sok bajuk van az embereknek a sokfajta ro-varral, amelyeknek csipése nagyon kellemelen; kü-lönösen a moszkító az, amely ellen erősen védekez-nek. Ha ókat tesznek az ablakokra, de ennél sokkal hatásosabb az Észak-Nigériában termő *Occidum virine* nevű növény, mert az valósággal halála a moszkító-k-nak és más kellemetlen rovaroknak. Két-három nö-vény egy szobában eukaliptuszhoz hasonló szagával elűzi a rovarokat. A levelek alakja a borsmentaleve-léhez hasonló. A bennszüitöttek e levélből kivonatot is készítenek, s ennek hatása olyan, mint a kininé, de semmi kellemetlen mellékhatása nincs. Hasonló nö-vényt ismernek és használnak Német-Kölelatra; a benn-szüitjei is a moszkító ellen. E növény, melyet a néger-ek *rumbasinak* neveznek, hasonlít a mi fűzfánk-hoz, csakhogy leveleinek erezte világos.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Jelszlog Hitebank e hó 26-án teszi közzé felévi mérlegrét.

Hajózás A Dunagőzhajózási Társaság közli, hogy a Linz-Bécs és Bécs-Budapest közötti postahajó-járatokat és a Bécs-Pozsony közötti helyinhajó-járatokat a következőképpen szünteti meg és pedig: *Posta-hajó-járatok:* Utolsó menet Linzből Bécsbe szeptember 27-ikén. Utolsó menet Bécsből Linzbe szeptember 29-ikén. Utolsó menet Budpesről Bécsbe szeptember 27-ikén. Utolsó menet Bécsből Budapestre szeptember 30-ikán. *Helyinhajó-járatok:* Utolsó menet Bécsből Po-zsonyba október 3-ikán. Utolsó menet Pozsonyból Bécsbe október 4-ikén. Ezenkívül közli a társaság, hogy a postahajó-járatok *Dubrovica* állomását ismét érnik.

REGÉNY

A szép özvegy

— REGÉNY —

Irta: KEVILL-DAVIES ALBERT

(35)

Kétségtelenül méltó most az ég minden áldá-sára. De, ha élve maradna és része lenne a há-zasság minden bajában és gondjaiban, talán épp oly rossz lenne, mint az asszonyok általában.

— Ebben valóban sok igaz van, — vála-szolt az öreg ur. Semmi kétség, hogy mindany-nyian jobban volnának, ha volna bátorságunk meg-halni. De mégis mindig borzasztó, ha önvédel-münk által arra kényszerítettünk, hogy felebará-tunk halálát előidézzük.

— De nem akkor, ha felebarátunk az örök üdvösség honába megy és egy kevésbé boldog embernek a földi jólét útját megnyitja, sohasem részesültem vallásoktatásban és nem ismerem a különböző tanításokat és hitelveket. De abban biztos vagyok, mister Harden, hogyha valóban van büntetés a másvilágon, ön el fogja venni a magáét. De talán vizsgálatásul szolgál önnek, ha azt hallja, hogy én a tulvilágban egyáltalán nem hiszek.

— Vigasztaló és hízegő, — válaszolt az öreg ur — ha az ember tudja, hogy ily szép és okos asszony az én hitemen van és azt meg-erősíti.

Ettől az időtől kezdve, addig, míg Alice biz-tos gyógyulását nem jelentették, John Harden egészen boldog ember volt. Annál lesújtóbban hatott reá, amikor összes reményeinek megsemmi-üléséről értesült. Mialatt ketten a sötétben jár-káltak, Effiének csak nagynehezen sikerült elő-ter-lánni kétségbeeséséből. Végre e nő személyének várása a remény és az a körülmény, hogy a

maga akaratát teljesen alávetette az özvegyének, megtette hatását és Harden újra vérmes tekintet-tel nézte a dolgokat.

— Jó öregem, — szolt gyengéden megszo-rítva karját, — ugy ígj, hogy ont ily szomorúnak és kétségbeesettnek látom. De még nem kell, kétségbeesnie. Még nem vagyunk legyözve.

— De a leány atyjának és anyjának jelen-léte a veszedelem állandó forrása lesz. Meglehet, hogy Munraven még ma elbeszéli a lordnak, hogy fogadta fel a leányt. — Es aztán.

— Ön a házigazda, mint ilyen tehetne róla, hogy Munraven és a lord ma este ne maradas-sanak magukra. Holnap reggel Alice már nem lesz az étek közt. Ne higgye, hogy eszközzeink kimerültek. Még az éjszaka meg fog halni és mindenki boldondnak fogja mondani az orvost, mert nem ismerte föl a leány igazi állapotát.

— De biztos ön ebben? Mily új tervet for-gat most agyában? — Hogyan végezhet ön egy-általán bármit is, amikor két-három személy állandóan Alice mellett van.

Nincs szükség rá, hogy még valamit tegyek. Ebéd után mála voltam, amikor Dóra és Laura Harriett ladyt felváltották és mindent észrevét-lenül elvégeztem. Ezuttal sikerülni fog. Az első kísérlettel kudarcot vallott, mert a mérég már elvesztette erejét és talán a pálnika és ammoniak-szesz gyors alkalmazása folytán is. Nem hiszem, hogy ez a szer valamit használt volna, ha az anyag meg nem romlott volna és mégis megva-gyok győződve, hogy a mérégnek meg lett volna a hatása, ha Fuller nincs itt.

— Nagy baj volt, hogy Dóra oly gyorsan megtudta, ami történt és balvegtétünk, hogy nálunk van. De oly kitűnő szolgálatot végez nem mellett, mint társalkodónő, hogy örültem jelen-létének, mert csak így tölthettem ön mellett több időt, édesem. Most is boldognak érzem magamat az ön oldalán, veszedelmes helyzetem dacára, és inkább feláldoznék mindent, semhogy ont elveszít-ssem. Ha végre kerül a dolog, együtt szökünk

külföldre, ahol bennünket senki sem ismer. Nemde, édesem?

Az özvegy az öreg ur felé fordította hal-vány arcát. Gyöngyosor fogai csillogtak a gyenge csillagnyelben, amídon mosolyra nyílt ajka. Har-den lehajolt hozzá és vad szenvedélyvel csó-kolta.

Az ellentállásnak, a tiltakozásnak legcseké-lyebb jelét sem mutatta a nő. Túrte ölelést, oly lemondással, amely nem egy hitvesnek becsüle-tére vált volna, aki nem szerelemből ment férj-hez és mégis ugyanaz volt, aki alig két napja Herbert karjaiba vetette magát és azt épp oly szenvedélyvel csókoltatta, amint ahogy most ez a dőre öreg ember csókolta.

— Mindent megtettem, amit ön tanácsolt nekem. Tizezer fontot letétbe helyeztem az ön számlájára a bankban. További tizezeret kivettem a bankból, és most dolgozószobámban van. Nagy összegben zálogleveleket vásároltam és nagy tőkét feltettem John Summers név alatt rész-vényekbe, amelyeket egy bankban tettem le örízet végett és ott új számlát nyitattam ugyan-azon név alatt. Ha szökünk kell, nem fogunk hiányt szenvedni semmiben. Szórol-szóra követ-tem tanácsát.

— Kedves, okos barátom, kívánatosnak tar-tottam ez elővigyázati intézkedések megtételét, de meg vagyok győződve, hogy nem lesz rájuk szükség. Tehát ön csakugyan letétbe helyezett számomra?

— Úgy van és teljesen úgy, ahogy ön ki-vánta, készpénzben. Most három néven van pén-zem a különböző bankokban.

— Nagyon okosan. Mindig jó, ha az ember minden eshetőségre elkészül.

— De hiszen tegnap oly biztosak voltunk ügyünk sikerében és minden balul ütött ki. Nem-e épp ugy lehetséges, hogy holnap reggel ugyanazon családért bennünket? Ha holnap reggel beme-gyünk reggelizni és Munraven Alicet még életben találjuk, azonnal menekülnünk kell. Munraven hol-nap megérkezik, és mielőtt a nap lenyugszik, a

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Bánk bán.

Eredeti nagy opera 3 felvonásban. Zenéjét szerzelte Erkel Ferencz. Szövegét írta Egressy Béni.

Személyek:

H. Andra	Beek	Petur bán	Ney D.
Gertrud	Flattné	Biberach	Szendrői
Otő	Kortész	Sólyom mester	Mihályi
Bánk bán	Broulik	Udvarmester	Kárpát
Melinda	Krammer	Tiborc	Várady

Kézlete 7 óra.

NEMZETI SZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Monna Vanna.

Dráma 3 felvonásban. Írta Maeterlinck Maurice Fordította Ábrányi Emil.

Személyek:

Guido	Mihályfi	Borso	Körösmezői
Marco	Gál	Tereilo	Mészáros
Monna Vanna	Márkus	Biztos	Iványi
Prinzivalle	Beregi	Vedie	Hetenyi

Kézlete 7 óra.

VIGSZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Lia.

Mese 1 felvonásban. Írta: Zboray Aladár. Zenéjét szerzelte: Kun László.

Személyek:

Máté	Szerényi	Lia	Varsányi
Márta	Nikó	Vágy	Tanay

Utána:

Az igazgató úr.

Dráma 1 felvonásban. Poé Edgar után írta: André de Lorde. Fordította: Góth Sándor.

Személyek:

Goudron	Hegodús	Róbert	Egygösi
Plume	Balassa	Joyeux-onó	Hunyadi
Henri	Tapolczai	Eugénie	Kertész
Jean	Tanay	Főapó	Kazaliczky

Végül:

Leánykérés.

Bóhózát 1 felvonásban. Írta: Csehov Antal. Csozdól fordította: Pintér Ákos.

Személyek:

Csibuko	Vendroiv	Lomov	Góth
Natália	Varsányi		

Kézlete 7 1/2 óra.

NÉPSZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Cigányélet.

Eredeti népszimű 3 felvonásban. Írta és zenéjét szerzelte Dankó Pista.

Személyek:

Tollas Zsiga	Ujvári	Csicsó	Kovács
Dadó Ruzsi	Siposné	Polyva	Szabó
Lajos	Szirmai	Maecsa László	Kiss M.
Marcia	Szentmiklósy	Móric bácsi	Solymosi
Darázs Etel	Balázs	Tudomány	Pázmán
Lajoska	Dezsőfi	Dávid	Marton

Kézlete 7 1/2 óra.

MAGYAR SZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
A drótostót.

Nagy operette előjátékkal, 2 felvonásban. Írta Leon Viktor. Fordították Ruttkai György és Mérei Adolf. Zenéjét szerzelte Lehár Ferenc.

Személyek:

Günther	Fenyőfi	Pfefferkorn	Tollagi
Mici	Kornai	Zauska	Szentgyörgyi
Jankó	Heltai	Milos	Ráthonyi

Kézlete 7 1/2 óra.

URANIA SZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Szerbia.

Írta: dr. Strausz Adolf.
Kézlete 7 1/2 óra.

FŐVÁROSI NYIRAI SZÍNHÁZ.
Csütörtök, 1903. szeptember hó 24-én.
Tour de main.

Vígjáték 1 felvonásban. Írta: Mocsáry Béla.

Utána:

Szép Galathea.

Operette 1 felvonásban.
Kézlete 7 1/2 óra.

FŐVÁROSI ORFEUM
VI. Nagymező-utca 17.

Alkers
a vis alatt élő emberek

Sidi
fenomenális erőművész

Alfonso
mester-zsonglőrök

Cespi
szemétközi énekesnő

Czinka Panna
címbalom művésznő

és a többi elsőrangú különlegesség.

Az előadás 8 órakor kezdődik.

A télidőben reggel 5 óráig **Vörös Elek** cigányzene-kara hangverseny.

Roka P. Pál
VV táncintézete VV

Szentkirályi - utca 6.

— Beiratások naponta. —

Magánórak. Gyermekek tanfolyam. Boston kurzus.

'Glashütte' precíziós óra

Legnagyobb fokú járóképeség!
Egész lapos gavalier uri remontoir óra!

Légmentesen előára, tehát por és víz behatolása lehetetlen, miként a precíziós szerkezet az idő változásainak nincs kiütve, 15 kőre, a számlapon látható anker-járással 5 évi járótállás pontos járásért. Ára az adó 28 K., ezüstből 28 K., dupla aranydobozú tok szolid, valódi arannyal bevontva, tehát nem arannyal, jótállás, hogy 25 évig aranyhoz teljesen hasonló, masszív aranydobozú órák csak 40 K. — Kétféle díszítésű, láncos, legmodernebb mintá 8 és 12 K. súly szerint. — Szétküldés bér- és vámmentesen a pénz előleges beutalásával vagy utánvéttel.

Uhrenhaus „Chronos“ in Basel, Schweiz.

Svájcba a levelek 25 fillérbe, lovelézőlapok 10 fillérbe kerülnek. Lovelézés minden nyelven.

Beraktározásból visszamaradt

háló-, ebéd-, szalon- és uriszoba, továbbá garcon-bereendezés új és kiváló használat, igen jutányos áron eladó.

Beraktározási Vállalat, Budapest, Zöldfa-u. 14. sz.

bejárat az udvarban.

Ugyanott elváltatták butor és minden lakberendezési cikk beraktározására és kiváratra. Seb kamat mellett előleg is adatik.

A 2091. számú

„Eljárás cukoroldatok kezelésére“

című, 1900 június 24-ről kelt magyar szabadalomra **vevők vagy engedményesek kerestetnek.**

Szíves ajánlatok „W. T. 6145“ alatt **Mosse Rudolfhoz Bécs, I. Seilerstätte 2. intézendők.**

A 1970. számú

„Mérőszköz egyenletesen megterhelt forgó áramu rendszer számára“

című, 1899. november 30-ról kelt magyar szabadalomra **vevők vagy engedményesek kerestetnek.**

Szíves ajánlatokat „W. K. 6167“ jellege alatt **Mosse Rudolf, Bécs, I. Seilerstätte 2. továbbít.**

AKI szeret egy jó esztendő telt, mindenképp, a világ legfinomabb legjobb teáját, az

Indra-Teát

képt. Melango Kina, India és Ceylon legfinomabb teái. Valódi csak eredeti csomagokban. Raktárak a fővárosokban feltüntetve.

Színházak heti műsora.

	Nagy. kir. Opera.	Nemzeti színház	Vigszínház	Népszínház	Magyar színház
Péntek	Lohengrin	Patyolat kisasszony	Lia Az igazgató ur Leánykérés	A cigányélet	A drótostót
Szombat	Faust	Patyolat kisasszony	Lia Az igazgató ur Leánykérés	A cigányélet	A drótostót
A. u. Vasárnap este	Ernani Táncgyöveg	Rosenkranz és Gildenstern Patyolat kisasszony	Herbelin papa Lia Az igazgató ur Leánykérés	A cigányélet	A drótostót

AZOK fordulnak most segítségért hozzánk, akikhez mi szoktunk segélyért fordulni!

Aki már állott kétségbeesetten szeretnének betegyá előt, segísége az istentől és az orvosi tudománytól remélve, aki szívszorogva könyörgött vigaszt, gyógyulást, megváltást és az orvosának önfeláldozó ápolása meghozta neki ezt, az nem nyomhatja el szívében a hála nemese érzését és bizonyára örömmel ragadja meg az alkalmat, hogy filérjeivel hozzájáruljon a magyar orvosok igyekezetének megvalósításához, hogy egy

nyugdíjalapot és segélyegyletet

a'apithassanak, melynek az volna a célja, hogy a humanitás és emberszeretet szolgálataban megöszült és keresetképtelen orvos hozzátartozóit (özvegyeit és árváit) a nyomortól és gondtól megóvja.

El nemese óli által vezéreltetve támogatjuk ezen — az orvosok által létesített sorsjátékot és átvettük a sorsjegyek egy részét oly cébtől, hogy az orvosok javára forgalomba hozzuk. Számos nyeresemény kerül kisorsolásra. A legnagyobb nyeresemény a legszerencsésebb 50.000 kor. ért. esekben . . . . . 40.000 „ „ 10.000 „ „

1 nyeremény . . . . . 40.000 „ „
1 jutalomdíj . . . . . 10.000 „ „
nemkülönbön egy sereg más nyeresemény, s így egy 1 koronás sorsjeggyel

50.000 korona ért.

nyereseményt érhetünk el.

A húzás már október 10-én lesz, miért is kérjük, hogy megrendelőit szíveskedjék lehetőleg azonnal hozzánk juttatni.

Egy sorsjegy ára 1 korona
II sorsjegy ára 10 korona

Török A. és Társa
Bankháza Budapest,
Központ: Teréz-kört 46.
Fióküzletek: IV., Múzeum-kört II. — V., Váci-kört 4. sz. — VII., Erzsébet-kört 54. sz.

Olcsó butor.

25% engedménnyel adom el összes raktáron levő szállár gyártmányú asztalos és kárpitos butor-készletet.

Nagy választék háló-, ebéd-, szalon-, uriszoba, valamint minden a lakberendezéshez szükséges tárgyakban, a loggerszeríttől a legdrágább kivitelig.

Dósa Kálmán
asztalos és kárpitos

Budapest, Kerepesi-út 28. sz., félemelet.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

A gyermekvilág legnagyobb gyönyörűsége a

KIS LAP

= SZERKESZTI: = a 7-12 éves fiúk és leányok megbízható FŐMUNKATÁRS: FORGÓ BÁCSI. nevelője, oktatója és BENEDEK ELEK. (Dr. Ágal Adolff) = mulattatója. =

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ára negyedévre 2 korona.

Előfizetési ára negyedévre 2 korona.

A „Kis Lap“ csodaszép meséket, gyönyörű elbeszéléseket, pompás verseket, továbbá történelmi és más tárgyú ismertetéseket közöl. Nemcsak művelti, ápolja a fogékony gyermek lelket, hanem a munkaszerepre is serkenti. — Gyönyörű képeivel fölébreszti bennük a művészet iránti szeretetet. — Talányok, rejtvények, tréfas kérdések egész halmazával ártítja a gyermek elmjét. A „Kis Lap“ közleményeit Forgó bácsi, Benedek Elek, Roboz Andor és Gaál Mózesen kívül az iró világ legjobbjai szolgáltatják.

Előfizetések a „KIS LAP“ kiadóhivatalához: ATHENAEUM (Kerepesi-út 54. sz.) címzendők.

+ Egyszerűsítésre +

„BILZ” alkoholfmentes frissítő ital

mely melegen is kitalás téli italul szolgál

teljesítőképes, pezszalappal bíró ház

keresték, lehetőleg bor-, likőr-, szódavíz, vagy ásványvíz szakmából. Más udályozók (gyógyászok, nagyob kávék, drogista stb.) is jelentkezhettek.

Évi kereset 50 — 60000 korona

könnyen elérhető. Személyes megbeszélés naponta 10—12 óra 2-5 óráig szombati, szeptember 30-ig „BILZ”-et Metropole szálloda. Esztig. Irábólly g. 14.

310,000 korona nyerhető!

1 darab 4/0-os Tiszaszegedi sorsjegyványvénnyel. Húzas okt. 1-én, főnyeremény 150,000 K., ára K. 8.

1 darab 3/0-os Magy. Jelzősorsjegyványvénnyel. Húzas okt. 24-én, főnyeremény 100,000 K., ára K. 4-50.

1 darab Magyar Iparművelési sorsjegyvél. Húzas dec. 28-án, főnyeremény 30,000 K., ára K. 1.

VV A három együtt csak 12 korona. VV Vidéki rendeléseknél 35 fillér portó küldendő.

Mercurbank

és váltóüzlet r.-t. Budapest, IV. Váci-utca 37. sz.

Magy. kir. államvasutak Budapest-balparti üzletv. 30371/III. sz.

Pályázati hirdetés.

A magy. kir. államvasutak Pozsony rendező pályavárván levő pályavárvai vendéglő üzletét 1904. évi február hó 1-től számlándó 5 évi időtartamra ezennel nyilvános pályázat hirdetik.

Az ezen üzletet bérbevenni óhajtok felhívának, hogy szabályszerűen felbélyegzett és a kellő bizonyítványokkal felszerelt ajánlatukat legkésőbbén f. évi október hó 15-én déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak budapest balparti üztelvezetőség általános osztályához (Budapest, VI. Teréz-kört 62. sz. I. emelet 6.) a következők megjelölés mellett adják be.

»Ajánlat a Pozsony rendező pályau vari vendéglő bérletére 30371. sz.-hoz.«

Az ajánlattevő köteles ugyanazon üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál folyó évi október hó 14-én déli 12 óráig bñatpénz fejében 400, azaz négy száz korona tét készpénzen vagy a lami letételekre alkalmas értékpapirokban letétbe helyezni, illetve oda posta útján külön borítékba beküldeni.

A bñatpénzről nyert pénztári elismervény az ajánlatoz nem ceztaladó.

Bñatpénz letétele nélkül az ajánlat figyelembe nem vétetik.

Előzetes tá éközös céljából közöltetik, hogy a vendéglő üzlet céljaira átengedett összes helyiségek fűtéséről és világításáról bíró saját költségén maga tartozik gondoskodni.

A fűtési és világítási anyagokat a béről, ha azt kívánja, önköltségi áron kaphatja, de évenkénti logfeljebb 70 köbméter tűzfű vagy ezzel egyenértékű szénét és 900 kilogramm kőolajat.

A bérletre vonatkozó részletes feltételek az amlírott üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályában (VI. Teréz-kört 62. lélemelet 12.) hétköznapon a hivatalos órák alatt (reggeli 8 óratól délutáni 2 óráig) megtekinthetők; az ajánlatveőkről tehát feltételeztük, hogy a feltételeket ismerik és azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A bérbeadó üzletvezetőség fenntartja magának azon jogot, hogy az ajánlatveők közül, függetlenül a felajánlott összeg magasságára, belátása szerint szabadon válasszon.

A m. kir. államvasutak budapest-balparti üzletvezetősége.

Budapest, 1903. szeptember havában.

Férfi és Női Nemi Betegségeket

ugyszinlón

Vér-, bőr- és idegbajokat, bujakórt (syphilis), valamint férffigyengeséget (impotentia) rendelő intézetében

gyógyít bízós sikerrel a legnevesebb 145 alatt, foglalkozási zavar nélkül, 30 év óta szerzett orvosi tapasztalatok alapján kiváló gyógyalkereiről általánosan elismert szakorvos

Dr. KAJDACSY v. os. és kir. ezredorvos és kórházi főorvos

Budapest, IV., Kigyó-utca 5. sz.

Klotild-palota (I. emelet).

Rendel 9-1-ig, este 7-8-ig.

Lovalekre díjmentesen válaszol, gyógyszeréről gondoskodik.

E napokban hagyta el a sajátját:

„Bizalmas Barát”

első könyvecské, mely mindennemű férfi- és női nemi bajokról kelte útmutatással szolgál. Kapható a szerzőnél (Dr. Kajdacsy József). Ára csak 1 kor. Vidéki megrendelések 30 fillérrel drágábbak

NÉLKÜLÖZHETETLEN KÉZIKÖNYVEK.

Önügyvéd Kassay Adolf-tól. Gyakorlati útmutató minden peres és perenkívüli ügyben a törvényről megengedett személyes képviselőre. Ára fűzve 2 korona 40 fillér, kötve 3 korona.

Levelező Kassay Adolf-tól. A közönséges életben elforduló mindenféle levelek, meghívások, ajánlatok, szerződések stb. mintáival. Ára fűzve 2 korona, kötve 2 korona 40 fillér.

Esküdtek és esküdtbírák könyve. Szerkesztette: K. Nagy Sándor. Nélkülözhetetlen kézikönyv esküdtkeknek. Ára 60 fillér.

Önszámító. E könyvecske segítségével a legnagyobb összegeket is ki lehet számítani. Vásárlók és eladóknak nélkülözhetetlen, hasznos kézikönyv. Ára kötve 70 fillér.

Hölgyek titkára. Házi tanácsadó és levelező, az élet minden viszonyaira való tekintettel. Szerelmi levlélminták, levlírési szabályok és folyamodvány-mintákkal. Vászonnkötésben 1 kor. 60 fill.

Megjelentek és kaphatók:

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai) os. és kir. udvari könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrássy-út 21. sz.

Ezen specialista legjobban ajánlható szerkefté gazdag tapasztalatai alapján, melyeket a kórház húgyszervi és bujakóros osztályán való működése alatt számos éven át szerzett.

Dr. FABINYI specialista nemi bajokban emeritált kórházi orvos

gyökeresen és rövid idő alatt gyógyít a rendszer foglalkozás megzavarása nélkül mindennemű

titkos betegségét

(hügesofolyást, sebeket, syphilit és önfertőzéstől támadt idegbajokat).

Meglepo az eredmény **FÉRFIUIGYENGESÉGNEL (IMPOTENTIA) még öregebb egyneknek is.**

Biztos siker folytán honorárium utólag is fizethető.

Lovalekre díjmentesen válaszol; kiváratra gyógyszernek Rendelés detől 9-3-ig, este 6-8-ig.

Budapesten, Erzsébet-kört 12. sz.

Félemelet: bejárta a lépcsőnél. Külön váróterem

Miért szenved ön? mikor még oly régi és bármely eredeti sebek bizonyos gyógyulása érdekében helyettesítendő más minden lapalmas és veszőleges operáci elkerülhető **THIERRY A. gyóg. szerész**

valódi centifolia-kenőcs

csodakenőcsnek nevezve hazánálta élte. Ezen kenőcseset egy 14 éves, gyógyíthatatlannak tartott csontozott fejlesen meggyógyítottatott, ujabbnap pedig egy 22 éves, nehéz rákászó baj.

Valódi centifolia-kenőcs használatát: a gyomorkényesek beteg meoldéat, tej elakadásánál, mellkényenyedésnél, vérbénynél, mindenfélő rög, bajnál, sebes lábánál és csontoknál, sebek, és lábak, ágagt lábak, sőt csontszárazt írtvágot, ütöt, szert, lött és zsuott sebeknél; mindenfélő idegen anyag eltávolítására, mint füveg és faszilánk, homok, sörét, tüske stb., mindenfélő dagasztásnál, kővőbenk, karbonaktus, sőt, új alakulatoknál, még rákánál is; ujlebeknél, körömdagasztásnál, hólyagoknál, feltört lábknál, mindenfélő égett sebeknél, ágagott tapadnál, kértőlőt támadt sebeknél, nyakdagasztásnál, vőrdagasztásnál, fűtődnél és nyomkokat sebédnél stb. stb. két tárcsényl kevesebb nem küldetik. Köt tégyt ára bñmentve 3.50 K. az őszeg előzetes beküldése vagy levélbűgyök beküldése mellett. **Dr. Salmos elismert megtekinthető.** Figyelmémet mindentűr hantitványok vételétől és kérem pontosan figyelni, hogy minden tégyelen fenti **védjegy és „Schutzengel-Apotheke des A. Thierry in Pragradé”** legyen látható, minden légyt a védjeggyel ellátott készlettel vásárolja van hurokba. — Az ön valódi centifolia-kenőcsét hamisított és utafőtő a védjegy-törvény alapján szigorúan büntetettnek, ugyiszintén a hamisítványok ismetelődik. — Egyedűlti beszerzési forrás:

Schutzengel-Apotheke des A. Thierry in Pragradé bei Rohitsch-Sauerbrunn.

Központi rákér Budapesten: Török J. Király-utca. és Dr. Egger Leo és J. gyógyszerészeknél Váci-kört 17. Zágrádban S. Mittelbach, Bécsben C. Brady gyógyszerésznél.

Orvos-Szövetség Sorsjátéka.

SORSJEGY ÁRA:

korona 1 korona

Huzás már okt. 10-én

A legkedvezőbb esetben a legnagyobb nyeremény.

Központi iroda:

BUDAPEST, IV., Váci-utca 17/a. sz.

Sorsjegyek azonkívül kaphatók minden banküzletben és dohánytűzsdében.

50.000 korona ért. főnyeremény.

40.000 korona ért.

10.000 jutalom

korona ért. és számos más nyeremény. A legkisebb nyeremény 10 korona. Ismételésűtöknek engedély.

As ATHENAEUM r.-t. kiadásában megjelent:

HÁZASSÁGI PEREK ÉS ELJÁRÁS HÁZASSÁGI PEREKBEN.

Írta: **KNORR LAJOS** Gyűvéd, ny. táblási bíró, stb.

E könyv egybefoglalja a házassági perekre vonatkozó összes jogszabályokat úgy, hogy annak nemcsak a szakember, hanem a pertekedő házastestlet is hasznát vehetik.

Ára angol vászonkötésben 2 korona.

Kapható az ATHENAEUM r.-t. árszultatnál (Bpest, VII. ker., Kerepesi-út 54.) és minden hazai könyvkereskedésben.

Eredeti **MABILLE**-rendszerű **borsajtólók** **ketős áttétellel** **szőlőzúzók**

szavatolt legjobb minőségben jutányos áron

Szücs Zsigmondnál

Budapest, VI., Nagymező-ú. 68.

= Kérje ingyen =

világhírt találmányomat a **Dr. Guzi kenőcsöt**, **24** melyet mindenkinek, ki címét vélcen küldi, nagy képes árgyűzkekmel ingyen és bñmentve küldöm. Minden nálam vásárolt cipő: 1 évi irásbeli jótállást vállalok, hogy a bñ repedésé ki van zárva, ha Guzi kenőcsel bekenem. Idebűltti elszakadás esetén teljesen ingyen megjavítom.

Minden nálam vásárolt cipő ház 1 tégely Guzi kenőcsöt és 1 pár elegáns cipőszámfát adok ingyen.

Legfontosabb mérték, ha harisnyában egy papírral átvá, a lábtalp körvonalát lerajzoljuk. Nem megbízható kiszeredék saját költődgetése vagy a pénzt minden levonás nélkül visszaszámok.

Férfi alina víx enges, orsú kivitelben 3.20 Női valódi zerge fűzős v. enges cipő 3.20 Divatos barna zerge, fűzős, elegáns 3.20 Varrott talpú . . . . . 3.50 Felöltött elegáns box fűzős cipő, elegáns kivitelben . . . . . 3.80 Szalonlakk feltöltött elegáns fűző cipő, kesztűbőr szárral . . . . . 4.50 Keresztelős elegáns szalonlakk v. feltöltött eleg. box fűz. cipő, derby szab. 4.20 Kesztűbőr utcai cipő . . . . . 3.20 Gyermekcipő 3 évig 1 fűt 20 krajcár. 3 évőt 7 évig 1 fűt 60 kr. 7 évőt 10 évig 2 fűt.

Agulár Ignác

BUDAPEST, Fűzlet: Kerepesi-ut 30. sz., a Rókus-kórház templomával szemben. Fióküzlet: Király-utca 6. szám.

